

Volume 22/2015

Comparative Legilinguistics

International Journal for
Legal Communication

Institute of Linguistics
Faculty of Modern Languages and Literature
Adam Mickiewicz University
Poznań, Poland

**INSTITUTE OF LINGUISTICS
LABORATORY OF LEGILINGUISTICS**

www.legilinguistics.amu.edu.pl

KOMITET REDAKCYJNY/EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief: Aleksandra Matulewska

Co-editor: Paula Trzaskawka

Co-editor of the Online Version: Paulina Nowak-Korcz

Sekretarze/Assistants: Karolina Gortych-Michalak, Joanna Grzybek, Karolina Kaczmarek,
Joanna Nowak-Michalska

External Members of the Editorial Board and Reviewers

Lucja Biel, PhD, University of Warsaw, Poland

Christos Bintoudis, PhD, Greece/Poland

Susan Blackwell, PhD, University of Birmingham, UK

Sheng-Jie Chen, PhD, National Taiwan University of Science and Technology, Taiwan

Ewa Kościalkowska-Okońska, PhD, Nicolaus Copernicus University, Toruń, Poland

Professor Larisa Krjukova, Tomsk State University, Russia

Artur Kubacki, PhD, Pedagogical University of Kraków, Kraków, Poland

Professor Lavinia Dan, Ovidius University, Constanța, Romania

Professor Natalja Netšunajeva, Public Service Academy, Estonia

Kiriakos Papoulidis, PhD, Greece/Poland

Professor Fernando Prieto Ramos, FTI, Université de Genève, Switzerland

Professor Judith Rosenhouse, Swantech - Sound Waves Analysis and Technologies, Ltd.

(before retirement: Technion I.I.T., Haifa, Israel)

Section editor: Paulina Skorupska

Technical editors: Paula Trzaskawka, Paulina Skorupska, Aleksandra Howiecka

*****Linguistic editors: Jamila Oueslati for Arabic and French, Ya Nan Zhang for Chinese,

Karsten Dahlmans for German, Piotr Wierzchoń for Polish, Swietłana Gaś

for Russian, Eva María Rufo Sánchez-Román for Spanish

Adres Redakcji/Editorial Office

Instytut Językoznawstwa

Pracownia Legilingwistyki

al. Niepodległości 4, pok. 218B

61-874 Poznań, Poland

lingua.legis@gmail.com

Wydanie publikacji dofinansował Instytut Językoznawstwa
Czasopismo znajduje się na liście ministerialnej czasopism punktowanych
z 2013 roku z liczbą 7 punktów.

The issue has been published with financial grant from the Institute of Linguistics, Poland.

The paper version serves referential purposes.

Wersja papierowa jest wersją referencyjną czasopisma

Copyright by Institute of Linguistics

Printed in Poland

ISSN 2080-5926

e-ISSN 2391-4491

Nakład 60 Egz.

Redakcja i skład: Pracownia Legilingwistyki

Druk: Zakład Graficzny Uniwersytetu im. A. Mickiewicza

Table of Contents

Preface	5
ARTICLES	
1. Legal terminology	
Yuki HORIE and Paula TRZASKAWKA (Poland) The features of the Japanese and Polish language of law	7
Paulina SKORUPSKA (Poland) The Rights of Usufruct and Easement in Poland and China	25
2. Korean Legilinguistics	
Bernadetta BAŁAZY (Poland) Names of penalties in Republic of Korea's Penal Code in Korean-Polish translation	43
Kyong-geun OH (Poland) Evolution of official language in Korea	65
3. Legal translation	
Bogdan NOWICKI (Poland) Translation of Vietnamese contracts for distribution of the succession estate into Polish	77
Daria ZOZULA (Poland) Indonesian Power of Attorney and its Polish translation – Selected issues and translation problems	93
4. Reviews	
Mariusz JAKOSZ: A review of <i>Jak sporządzać tłumaczenia poświadczonych dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem/Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen”</i> by Karsten DAHLMANN, Artur Dariusz KUBACKI	105
Artur KUBACKI: A review of <i>Das Notationssystem von Heinz Matyssek. Die Realität seiner Anwendung und sein generatives Potenzial beim Konsektivdolmetschen</i> by Lucyna KRENZ-BRZOZOWSKA	109
Paula TRZASKAWKA: A review of <i>Język w prawie administracji i gospodarce</i> edited by Kazimierz MICHAŁEWSKI	113

Spis treści

	Wstęp	5
Wprowadzenie		
	ARTYKUŁY	
1. Terminologia prawna i prawnicza		
Yuki HORIE i Paula TRZASKAWKA (Polska) Cechy japońskiego i polskiego języka prawa		7
Paulina SKORUPSKA (Polska) Prawa użytkowania i służebności w Polsce i w Chinach		25
2. Legilingwistyka koreańska		
Bernadetta BAŁAZY (Polska) Nazewnictwo kar w kodeksie karnym Republiki Korei w aspekcie tłumaczeniowym koreańsko-polskim		43
Kyong-geun OH (Polska) Ewolucja języka urzędowego w Korei		65
3. Przekład prawniczy i tłumaczenie prawnicze		
Bogdan NOWICKI (Polska) Przekład wietnamskich umów o dział spadku na język polski		77
Daria ZOZULA (Polska) Różnice językowe, kulturowe i systemowe w przekładzie indonezyjsko-polskim na przykładzie wybranych fragmentów pełnomocnictwa szczególnego		93
4. Recenzje		
Mariusz JAKOSZ: Recenzja książki <i>Jak sporządzać tłumaczenia poświadczonych dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem/Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen”</i> Karstena DAHLMANNESA i Artura Dariusza KUBACKIEGO		105
Artur KUBACKI: Recenzja książki <i>Das Notationssystem von Heinz Matyssek. Die Realität seiner Anwendung und sein generatives Potenzial beim Konsekutivdolmetschen</i> Lucyny KRENZ-BRZOZOWSKIEJ		109
Paula TRZASKAWKA: Recenzja książki pod redakcją Kazimierza MICHALEWSKIEGO <i>Język w prawie, administracji i gospodarce</i>		113

Wstęp

Dwudziesty drugi tom *Comparative Legilinguistics* zawiera sześć artykułów i jedną recenzję.

W pierwszym bloku tematycznym znalazły się dwie prace dotyczące terminologii prawnej i prawniczej. Yuki HORIE i Paula TRZASKAWKA (*Cechy japońskiego i polskiego języka prawa*) omawiają cechy języka prawa w japońskim i polskim języku prawnym i prawniczym. Paulina SKORUPSKA (*Prawa użytkowania i służebności w Polsce i w Chinach*) porównuje terminologię dotyczącą użytkowania oraz służebności w Polsce i w Chinach.

Drugi blok tematyczny zawiera dwie prace dotyczące legilingwistyki koreańskiej. Bernadetta BAŁAZY (*Nazewnictwo kar w kodeksie karnym Republiki Korei w aspekcie tłumaczeniowym koreańsko-polskim*) dokonuje próby tłumaczenia prawniczego w odniesieniu do koreańsko-polskiej pary językowej w zakresie prawa karnego materialnego, a dokładniej – w zakresie nazewnictwa kar kryminalnych. Kyong-geun OH (*Ewolucja języka urzędowego w Korei*) podejmuje temat genezy i ewolucji języka i pisma w Korei. Autor przedstawia historię pisma, stylów piśmienniczych oraz prób zapisywania języka koreańskiego zaopieczonymi znakami chińskimi, która swój finał ma w stworzeniu nowego alfabetu.

Trzeci blok tematyczny, w którym znalazły się dwie prace, jest poświęcony przekładowi prawniczemu. Bogdan NOWICKI (*Przekład wietnamskich umów o dział spadku na język polski*) przedstawia porównanie wietnamskich i polskich umów o dział spadku. Autor koncentruje się na dokumentach spadkowych, w tym na umowie o dział spadku, w oparciu o analizę tekstów porównywalnych. Ponadto badanie wykazało dość duże podobieństwo na poziomie składniowym i semantycznym w obu językach. Daria ZOZULA (*Różnice językowe, kulturowe i systemowe w przekładzie indonezyjsko-polskim na przykładzie wybranych fragmentów pełnomocnictwa szczególnego*) analizuje teksty indonezyjskiego pełnomocnictwa szczególnego oraz tekstu jego tłumaczenia na język polski. Autorka prezentuje najciekawsze zagadnienia tłumaczenia polsko-indonezyjskiego na podstawie wybranych klauzul z w/w dokumentu. Analiza poprzedzona jest wprowadzeniem zawierającym definicje prawne dotyczące tematu pełnomocnictw. Podsumowując każdą część analizy, autorka wyciąga wnioski o charakterze translacyjnym i proponuje inne możliwe tłumaczenia.

Ostatnia część niniejszego tomu zawiera trzy recenzje książek, tj. napisaną przez Mariusza JAKOSZA recenzję książki Karstena DAHLMANNSA i Artura Dariusza KUBACKIEGO pod tytułem *Jak sporządzać tłumaczenia poświadczane dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem/Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen”*, napisaną przez Artura KUBACKIEGO recenzję monografii Lucyny KRENZ-BRZOZOWSKIEJ o tytule *Das Notationssystem von Heinz Matyssek. Die Realität seiner Anwendung und sein generatives Potenzial beim Konsekutivdolmetschen* oraz *Język w prawie administracji i gospodarce* pod redakcją Kazimierza MICHALEWSKIEGO recenzja napisana została przez Paulę TRZASKAWKĘ.

Mamy nadzieję, że tom spotka się z przychylnym przyjęciem czytelników.

CECHY JAPÓŃSKIEGO I POLSKIEGO JĘZYKA PRAWA

Yuki HORIE, dr
Paula TRZASKAWKA, mgr
Zakład Legilingwistyki i Języków Specjalistycznych
Instytut Językoznawstwa
Wydział Neofilologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Poland
pupu@amu.edu.pl
paula.trzaskawka@amu.edu.pl

Abstrakt: Temat pracy wybrano, ponieważ cechy języka prawa nie zostały jeszcze opisane we wskazanej parze językowej. Celem pracy jest omówienie tych cech w japońskim i polskim języku prawnym i prawniczym. Autorki przedstawiają cechy języka prawa, posługując się definicjami i przykładami z polskiej i japońskiej ustawy o prawie autorskim i przykładami terminologii narodowej czy sądowej. Owe ustawy, jak i terminologia są zarazem materiałem badawczym. Metoda badawcza, która została obrana, opiera się na obserwacji empirycznej wskazanego materiału badawczego. Autorki skupiają się na omówieniu takich cech, jak: polisemia i homonimia, synonimy, metafory, *faux amis* czy terminy fachowe/specjalistyczne. Dodatkowo zarysowano różnice pomiędzy językiem potocznym a językiem prawnym i prawniczym. Praca ma charakter poglądowy. Wybrano tylko niektóre cechy języka prawa. W dalszych badaniach należałoby poszerzyć ten opis o większą ilość cech i przykładów.

Słowa kluczowe: cechy języka, język prawny, język prawniczy, wieloznaczność, polisemia, homonimia, homofony, synonimia, metafory, eufemizmy, archaizmy, termin fachowy, zapożyczenia, język ogólny, analiza językowa

THE FEATURES OF THE JAPANESE AND POLISH LANGUAGE OF LAW

Abstract: The subject of the paper was chosen because the features of language of law have not been described in every language pair yet. The aim of the paper is to discuss the features of the Japanese and Polish language of law. The presented features were taken from Polish and Japanese copyright acts, national terminology and language used in courts. The method focuses on empirical studies. The authors of the paper focus on the following features of language of law: polysemy and homonymy, synonyms, metaphors, false friends (*faux amis*) or specialized terminology, as well as differences between colloquial language and the varieties of the language of the law. The paper has an outlook nature. Only some features of language of law were chosen. In the nearest future the description of these features should be broadened, as well as the examples.

Key words: features of language, language of law, polysemy and homonymy, homophones, synonyms, metaphors, euphemisms, specialized terminology, borrowings, colloquial language, linguistic analysis

日本語とポーランド語の法律用語における特徴

要約：日本語とポーランド語の法律用語および法的言語について、両国の法律で定められている定義をもとに、その意味や機能、言語的特徴を考察する。研究の結果をもとに、専門用語の最も興味深い特徴—多義語、同音異義語、同義語、隠喩、専門的使用法などの特徴をもとに分析し例を提示する。また、法律用語として使用した場合と日常用語として使用した場合に意味が違う専門用語や、一般の人には使われない法律分野の業界用語なども紹介する。ただし、このような特徴は法律用語の一部に見られ、すべての特徴を兼ねそろえているわけではなく、このような特徴はあくまで一例である。

キーワード：言語の特徴、法律用語、法的言語、あいまいさ、多義語、同音異義語、同義語、メタファー、隠喩、古語、業界用語

Wprowadzenie

Cechy języka prawa nieczęsto ukazywane są jako istotne czynniki wpływające na przekład. W artykule zwrócono uwagę na istotę wybranych cech języka prawa w polskim i japońskim języku prawnym i prawniczym, na terminologię prawną i prawniczą w parze polsko-japońskiej, w której oba wyżej wymienione czynniki mogą mieć wpływ na przekład.

Badania nad polskim językiem prawnym i prawniczym są stosunkowo młode, bo rozróżnienie na te dwa języki zaproponowane przez Wróblewskiego miało miejsce w 1948 roku. Jednakże przed tym rokiem polskie prawo posiadało już wiele archaizmów czy latynizmów, dysponowało swoistymi cechami, które wiązały się z językiem prawnym czy prawniczym, jednak nie było to nazwane specjalistycznie, tak jak to uczynił Wróblewski. Natomiast systematyzacją zainteresowali się badacze późniejsi, nie tylko z polskiego obszaru, którzy powzięli trud skategoryzowania pewnych terminów, podziału ich na różne kategorie czy sklasyfikowania ich według pewnych zasad (por. Alcaraz i Hughes 2002, Zieliński 2004, Mattila 2006, Cao 2007, Galdia 2009).

Mówiąc o terminologii japońskiej, w wyniku błyskawicznego tłumaczenia praw z krajów Zachodu na język japoński w okresie *Meiji*, prawo to wzbogaciło się o liczne neologizmy oraz słowa nieużywane w języku potocznym. Jako przyczynę często błędnych tłumaczeń podać można wielką liczbę homofonów i homonimów w języku japońskim. Język japoński zawiera wiele słów powstałych poprzez składanie ideogramów przejętych z Chin, czyli złożzeń (jap. 熟語, *jukugo*). Dopasowywanie znaków o podobnych znaczeniach umożliwia powstawanie wyrazów o znaczeniu różniącym się niewielkimi niuansami, co wzbogaca możliwości wyrażania myśli i sprawia, że japońskie słownictwo jest bardzo bogate. Dlatego w języku japońskim funkcjonuje wiele homofonów, które różnią się niuansami znaczeniowymi. Różnica pomiędzy polskimi homonimami a japońskim homofonami jest taka, że w polskim są one homograficzne, podczas gdy w japońskim allograficzne, więc trudność może być jedynie natury słuchowej, jeśli chodzi o wartość semantyczną komunikatu. Dla przykładu polskie słowa „wskazywać” i „dźgać”, „pchać” (np. nożem) w japońskim wyrażane są czasownikiem

sasu. Jednakże w znaczeniu „wskazywać” zapisuje się je „指す” *sasu*, a w znaczeniu „dźgać” zaś „刺す” *sasu*. Jeżeli wszakże sędzia zapyta oskarżonego: „Czy pan *sashita* (forma przeszła od *sasu*) pana A ołówkiem?”, pytanie to można zrozumieć na dwa sposoby. Jeżeli w tym kontekście wykorzystanym przedmiotem byłby nóż, założyć można, że chodzi tu o „dźganie” – 刺す *sasu*, jeżeli zaś oskarżony wykonywałby czynność palcem, zapewne chodziłoby o „wskazywanie” – 指す *sasu*. Jednakże nawet w tym przypadku nie możemy mieć stuprocentowej pewności.

Słowa, które niosą tego rodzaju zagrożenie (wieloznacznością), zazwyczaj zamienia się na inne wyrazy lub też dodaje się do nich wyjaśnienie. Na przykład zamiast czasownika „dźgać” – 刺す (*sasu*) stosuje się czasownik 突き刺す (*tsukisasu*) lub zwrot ナイフで危害を与える (*naifu de kigai o ataeru*; dosł.: „uczynić szkodę nożem”), zaś w przypadku czasownika „wskazywać” – 指す *sasu* czasownik 指差す (*yubisasu*; dosł.: „wskazywać palcem”).

Terminologia, określone zwroty czy frazy, podobne do opisanych pokrótce powyżej, zostały zanalizowane i opisane w dalszej części pracy. Podzielono je na dwanaście kategorii, których opisy wraz z przykładami zostały przedstawione poniżej.

Metoda badawcza

Obraną metodą badawczą w niniejszym artykule jest analiza literatury przedmiotu i obserwacja empiryczna oraz porównanie tekstów porównywalnych¹ (m.in. teksty ustaw polskich i japońskich).

Zakres metody badawczej opiera się na szeroko pojętym prawie cywilnym i karnym, materialnym i procesowym w obu analizowanych językach.

Zasadniczo wybrane przez autorki cechy występują w obu wariantach języka. Jednakże każdy z nich posługuje się innymi definicjami dotyczącymi podziału na język prawa – język prawny i język prawniczy.

Jak już wspominałyśmy, w Polsce język prawny i język prawniczy zostały rozróżnione w 1948 roku przez Wróblewskiego. Uważa się go za twórcę definicji języka prawnego i prawniczego w polskiej literaturze przedmiotu. Ścisłej mówiąc, pisze on o języku prawnym jako języku aktów prawnych. Językiem prawniczym nazywa zaś taki język, którym posługują się prawnicy.

---

¹ W literaturze przedmiotu mówi się o „tekstach paralelnych”, jednakże obecnie mówi się o „tekstach porównywalnych”. Teksty paralelne to teksty tego samego gatunku w dwóch różnych językach, bądź jego tłumaczenie. Dziś mówimy, że tekstem paralelnym jest oryginał i jego tłumaczenie, a teksty porównywalne to teksty tego samego gatunku, o tej samej tematyce w dwóch różnych językach (por. Kubacki 2012, 176-184).

Natomiast, jeśli chodzi o język używany przez prawników w Japonii, można podzielić go na „terminologię prawną” (jap.法律用語 *hōritsu yōgo*), stosowaną w przepisach prawa; „terminologię prawniczą” (jap.法曹用語 *hōsō yōgo*), stosowaną przez sędziów, adwokatów i prokuratorów; oraz „terminologię potoczną” (jap.日常用語 *nichijō yōgo*), stosowaną w życiu codziennym przez przeciętnego obywatela. Jednakże podział ten jest nieostry i nie jest jasne, do której grupy zaliczyć można niektóre słowa.

Przedmiotem niniejszej analizy uczyniono charakterystykę tzw. „terminologii naukowej” (jap.学術用語 *gakujutsu yōgo*), związanej z językiem prawa i trudno zrozumiałej w kontekście życia codziennego. Terminologia prawa bazuje w znacznej mierze na słownictwie języka ogólnego, ale podlega różnym uściśleniom. Funkcjonuje ona jako terminologia prawnicza, terminologia tzw. „zastosowania prawniczego” (jap.法的使用法 *hōteki shiyōhō*), terminologia używana potocznie (w ustawach, kodeksach, sądach etc.). Tę terminologię można również rozróżnić na taką, która jest stosowana przez prawników i laików w różnych kontekstach sytuacyjnych, która nabiera wówczas nieco innego znaczenia lub będzie inaczej odczytywana niż w pierwszym przypadku.

Wyniki badań

Do cech języka prawnego i prawniczego należeć będą:

1. wyrażenia wieloznaczne (np. polisemia i homonimia),
2. archaizmy,
3. zwroty łacińskie (wciąż są obecne w tekstach prawnych, choć nie we wszystkich krajach; w j. japońskim zwrotów łacińskich nie ma),
4. zapożyczenia (głównie w tej pracy pojawiać się będą w języku japońskim – wiele z języka chińskiego czy angielskiego),
5. metafory,
6. eufemizmy,
7. wulgaryzmy (podczas przekładu prawniczego tłumacze muszą się także borykać z przekładem wulgaryzmów, których co prawda brak w tekście pisanym, ale są one obecne w tekstach tłumaczonych ustnie, np. na komisariacie policji czy sali rozpraw, gdzie *Kodeks tłumacza przysięgłego* wymaga od tłumacza, by przekładał całość wypowiedzi świadków bez wprowadzania zmian),
8. fałszywi przyjaciele (*faux amis*),
9. neologizmy,
10. synonimy,
11. terminy o nieostrym znaczeniu,
12. terminy fachowe,
13. terminologia języka prawa a słownictwo języka ogólnego.
- 14.

Wspomniane cechy języka prawa można odnaleźć w artykule Aleksandry Matulewskiej pt. „*Jakość przekładu prawniczego a cechy języka prawa*” oraz monografiach tej samej autorki (2007, 2013).

Natomiast David Mellinkoff (1963) wyróżnia cechy języka prawa, skupiając się na jego archaiczności i na terminach wieloznacznych (mających inne znaczenie w języku potocznym i języku prawa), które zostały w polskim przekładzie prawnym zaklasyfikowane pod kategorią polisemii i homonimii.

Oprócz powyższych właściwości Mellinkoff wyróżnia dziewięć cech języka prawa:

1. „frequent use of common words with uncommon meanings,
2. frequent use of Old English and Middle English words once on common use, but now rare,
3. frequent use of Latin words and phrases,
4. use of Old French and Anglo-Norman words which have not been taken into the general vocabulary,
5. use of terms of art,
6. use of argot,
7. frequent use of formal words,
8. deliberate use of words and expressions with flexible meanings,
9. attempts at extreme precision of expression” (Mellinkoff 1963, 11).

Dodatkowo poza wypunktowanymi powyżej cechami języka prawa, Mellinkoff do osobnej kategorii wlicza swego rodzaju manieryzmy, których używają prawnicy w profesjonalnych rozmowach (por. Mellinkoff 1963, 24-29).

Terminy o nieostrym znaczeniu

Terminy o nieostrym znaczeniu mogą powodować najwięcej niejasności w przekładzie. Idąc za Malinowskim, terminy o nieostrym znaczeniu to takie terminy, które należą do „nazw intuicyjnych” (2006, 145). „Nazwą intuicyjną jest nazwa generalna, której treść nie jest wyraźna, tzn. zespół cech konstytutywnych nie pozwala na jednoznaczne wytypowanie każdego z jej desygnatów. Nazwę taką określa się także jako nazwę o znaczeniu intuicyjnym, ponieważ zaklasyfikowanie obiektu do zakresu nazwy jest czynnością w jakimś stopniu intuicyjną, zawierającą ocenę/oceny” (2006, 145).

Wieloznaczność

W ramach wieloznaczności wyróżnia się polisemię i homonimie (por. Souriou i Lerat 1975). Jednakże coraz trudniej jest określić, czy dany termin jest polisemem czy homonimem w języku prawnym i prawniczym. W przypadku polisemii mówimy o takich terminach, których wspólne znaczenie można odnaleźć za pomocą badań diachronicznych, natomiast w przypadku homonimii pochodzenie wyrazów jest zatarte i trudne do ustalenia.

Polisemia

Souriou i Lerat (1975, 94) wyróżniają polisemię prawniczą i polisemię językową. Polisemia prawnicza polega na tym, iż jeden termin posiada różne znaczenia w języku prawa i języku innej dziedziny, np. budownictwa, bądź posiada kilka różnych znaczeń w różnych gałęziach prawa. W przypadku polisemii językowej mamy do czynienia

z terminami posiadającymi różne znaczenia w języku ogólnym i specjalistycznym, np. w języku prawa.

Wiadomym jest, że język prawa czerpie z języka ogólnego, a w języku ogólnym mamy do czynienia z wyrazami o wielu znaczeniach. W kontekście prawnym można nadać wyrazowi precyzyjne i nowe znaczenie, jednakże nigdy nie będzie tak, że wszystkie terminy w języku prawa będą „ściśle prawne”. W języku prawa wieloznaczność może mieć różną postać. Czasami będzie ona polegać na tym, że pozostawia się szerszy zakres do interpretacji tekstu, bądź specjalnie poddaje się wieloznaczności, by powstały „luki w prawie” tak, by można było je „ominać” czy uzyskać dodatkowe korzyści. Zieliński (2006, 146) o polisemii mówi tak:

Polisemia polega na tym, że jeden termin ma kilka znaczeń i to znaczeń, które w jakiś sposób – nawet daleki – wiążą się ze sobą. Na przykład (...) wyraz «dom» ma siedem znaczeń. W pierwszym znaczy tyle, co «budynek przeznaczony na mieszkanie, pomieszczenie instytucji itp.», w drugim znaczy tyle co «mieszkanie, pomieszczenie mieszkalne, miejsce stałego zamieszkania, własny kąpiel». Znaczenia te mają ze sobą jakiś określony związek.

Kolejnym przykładem wyrazu polisemicznego jest przytoczona przez Malinowskiego „głowa” (2006, 144). Nazwa ta jest, po pierwsze, używana w sensie anatomicznym, po drugie, oznacza rodzaj działalności opodatkowanej (tzw. „głowa medium”), po trzecie, może oznaczać jednostkę statystyczną (tzw. „głowa mieszkańca”) bądź po czwarte, odnosi się do najważniejszej osoby w państwie, tj. „głowy państwa”.

Poniżej zaprezentowano terminy japońskie cechujące się polisemicznością:

i) 善意 *zen'i*, 悪意 *aku'i*

W języku japońskim 善意 *zen'i* to często używane słowo, które oznacza „[działać] w dobrej wierze wobec czegoś lub kogoś”. Jednakże jako termin prawny oznacza on „dobrą wiarę”, wolę osoby wykonującej czynność prawną, niezadającej sobie sprawy z istnienia przeszkód i zmiany faktów. Tak samo jak 善意 *zen'i*, 悪意 *aku'i* jako termin potoczny oznacza „złą wolę, pragnienie skrzywdzenia lub unieszczenia drugiej osoby”, jednak jako termin prawny, 悪意 *aku'i* oznacza wolę osoby wykonującej czynność prawną, zdającej sobie sprawę z istnienia problematycznych faktów, która działa świadomie. Jeżeli chcemy oddać potoczne znaczenia tych wyrazów terminami prawnymi, musimy powiedzieć odpowiednio *kōiteki na ishi*, 好意的な意思, „dobra wola”, dosł. „życzliwa wola”, i *kashi aru ishi hyōji* 瑕疵ある意志表示, dosł.: „wady oświadczenia woli/wadliwe oświadczenie woli” lub *itoteki na kōi* 意図的な行為 „celowe działanie”.

ii) 果実 *kajitsu*

果実 *kajitsu* jako termin pospolity oznacza „owoc”. Wyraz ten jest często używany: rzuca się w oczy na niemal każdym opakowaniu soku owocowego. Jako termin prawny oznacza jednak ogólnie „korzyść” lub „pożytek”, jaki ludzie czerpią z różnego

rodzaju działań. Rozróżnia się np. *hōtei kajitsu* 法定果実, czyli dosłownie „pożytki prawne” – czynsz, odsetki, itp.; oraz *tennen kajitsu* 天然果実, dosłownie „pożytki naturalne” – plony, rodzące się zwierzęta hodowlane, kopaliny itp.

Homonimia

Słownik języka polskiego opisuje homonimie jako „identyczność brzmienia i pisowni wyrazów mających różne znaczenia i zwykle też różne pochodzenie”. Dodatkowo Polański (1999, 136) mówi o homonimii jako „wyrażaniu różnych znaczeń za pomocą identycznej formy językowej”, a homonimiami są „te zwroty wieloznaczne, w przypadku których różne znaczenia przypisywane temu samemu terminowi nie mają ze sobą nawet dalekiego związku.” Sugeruje się, aby w języku prawa nie tworzyć i nie używać homonimów, gdyż niektóre ze znaczeń terminów mogą być bliskoznaczne, dlatego też wciąż kłopotliwym terminem jest termin „rodzina” i jego znaczenie (czy tworzy ją mąż i żona, czy o rodzinie można powiedzieć dopiero w momencie, gdy jest dwoje rodziców i dziecko?) (Zieliński 1999, 59).

Język prawny jest językiem pisanim, w którym homonimiami są wyłącznie słowa o jednakowej pisowni. Homonimy te są nazwami wieloznacznymi, jednakże w konkretnych użyciach danego homonimu wyraz ten jest ujednoznaczony kontekstowo pomimo swojej wieloznaczności. Kontekst budowany jest poprzez wyrażenia, które składają się na wyraz homonimiczny i w pewien sposób „okalają” homonim. Dzięki takiemu zabiegowi z kontekstu można wywnioskować odpowiednie znaczenie terminu. Według przykładu podanego przez Malinowskiego (2006, 143-144), termin „powód” „jest przykładem nazwy jednoznacznej w języku polszczyzny współczesnej, która stała się w języku prawnym homonimem w wyniku nadania jej dodatkowego znaczenia przez legislatora. Nazwa „powód” występuje w języku prawnym w nowym znaczeniu strony procesowej (kodeks postępowania cywilnego), a także w zwykłym znaczeniu przyczyny – „powód niesprawności systemu pomiarowego” (rozporządzenie Ministra Środowiska z 4 sierpnia 2003 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji, Dz. U. Nr 163, poz. 1594).

Kolejnym przykładem omawianym przez Malinowskiego jest termin „wina”, który występuje w ponad 300 aktach normatywnych. W różny sposób rozumiana jest ona w 29 artykułach kodeksu cywilnego, regulacjach karnych i kodeksie pracy, a nawet stosuje ją do określenia napoju alkoholowego (liczba mnoga od „wino”).

Przykład podany przez Zedlera (2003, 94), który posiada wiele znaczeń i jest kłopotliwy dla tłumaczy, to termin „kurator”. W polskim prawie termin ten występuje w ponad dwudziestu znaczeniach. Instytucja kuratora pojawia się w kodeksie cywilnym, kodeksie postępowania cywilnego, kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, prawie upadłościowym i naprawczym oraz w kodeksie karnym.

Homofony

Słownik języka polskiego opisuje homofon jako „wyraz w warstwie dźwiękowej identyczny z innym wyrazem, odmienny jednak od niego w warstwie znaczeniowej, a także graficznej, np. morze i może, buk i Bóg.” W języku japońskim ze względu na pisownię (ideogramy) wieloznaczność występuje przede wszystkim w języku mówionym.

Dwa różne znaki czytane w ten sam sposób mogą powodować nieporozumienie i błąd w odbiorze słowa wypowiedzianego, jeżeli kontekst sytuacyjny nie jest wystarczający. Poniżej zaprezentowano przykłady homofonów w języku japońskim wraz z objaśnieniem.

i) *Kyōhaku*, 強迫 / 脅迫

Oba słowa znaczą „grozić”, jednak 脅迫 *kyōhaku* stosowane jest w prawie karnym, 強迫 *kyōhaku* zaś w cywilnym. 強迫 *kyōhaku* to „grozić”, „straszyć”. Ponieważ stosuje się ten termin w kontekście prawa cywilnego, używa się go na przykład dla określenia groźby w sytuacji, gdy brak realizacji zobowiązania doprowadzi do zajęcia własności. 脅迫 *kyōhaku* stosowane w prawie karnym jest silniejszą groźbą, „informacją, że zostanie wyrządzona szkoda dotycząca życia, zdrowia, dobrego imienia lub wolności osoby”. „Zabiję cię!” lub „spalę ci dom” to przykłady 脅迫 *kyōhaku*.

ii) *Sekō*, 施工 / 施行

施行 *sekō* oznacza zastosowanie przepisu prawnego. 施工 *sekō* z kolei to również realizacja, ale prac budowlanych. Ponieważ jednak realizacja prac budowlanych również oparta jest na przepisach prawa, czasami w odniesieniu do niej także stosuje się 施行 *sekō*.

iii) *Mono*, 者 / 物

物 *mono* to przedmiot, rzecz zajmująca przestrzeń. 者 *mono* to osoba fizyczna, osoba prawna lub instytucja. Ponadto jeżeli zapisuje się *mono* sylabariuszem *hiragana* もの *mono*, wskazuje się wówczas na grupy lub instytucje nieobdarzone osobowością prawną lub na abstrakcyjne zbiory łączące takie grupy lub instytucje z osobami fizycznymi lub prawnymi.

iv) *Tokoro*, ところ / 所

所 *tokoro* oznacza określone miejsce, ところ *tokoro* stosowane jest w znaczeniu treści zdania poprzedzającego. 所 *tokoro* stosuje się w zdaniach, np. *ie o tateru tokoro o sagasu* 家を建てる所をさがす „szukam miejsca na budowę domu”. Jako termin prawny jednak chętniej stosowane jest słowo *basho* 場所 „miejsce”. ところ *tokoro* stosuje się w takich zdaniach jak na przykład: *iken ga itchi shinai baai wa, kaichō no kessuru tokoro ni yoru* 意見が一致しない場合は、会長の決するところによる, „jeżeli opinie nie będą zgodne, zrobimy jak zadecyduje prezes”.

W języku japońskim istnieje bardzo wiele homofonów o różnym znaczeniu, nie jest to więc zjawisko specyficzne dla języka prawnego. W przypadkach, gdy język prawniczy używany jest w formie ustnej, powoduje on liczne problemy (np. w sądzie, podczas przesłuchiwania stron, tłumaczenia środowiskowego etc.). W takich przypadkach występuje potrzeba pokazania zapisanego słowa lub zastąpienia go słowem rdzennie japońskim.

Synonimia

Synonimia „polega na wyrażaniu tej samej treści za pomocą dwu (kilku) różnych form językowych” (Polański 1999, 385). Synonimia może być używana w dwóch znaczeniach: semantycznym i stylistycznym, jako wyrazy jednoznaczne i bliskoznaczne (Jadačka 2006, 102). Należy tutaj zaznaczyć, że w świetle badań językoznawczych nie istnieje całkowita synonimia i właściwie należy mówić o terminach bliskoznacznych. Jest to związane z faktem, że terminy takie nie są w 100% wymienne we wszystkich kontekstach, w jakich występują. Do terminów bliskoznacznych w języku polskim należy zaliczyć np. terminy *kontrakt* i *umowa*. Pierwszy z nich jest stosowany w języku ekonomii, a drugi w języku prawa.

W języku polskim występuje dość niewiele synonimów, natomiast w języku japońskim odnajdziemy wiele terminów prawnych, których znaczenie jest bardzo podobne bądź bliskoznaczne. Poniżej zaprezentowano przykłady użycia synonimii z wyjaśnieniem.

i) 価額 *kagaku*, 価格 *kakaku*
kagaku („cena”) to konkretna cena danego przedmiotu, *kakaku* wartość pieniężna abstrakcyjnego przedmiotu. 価額 *kagaku* to słowo niemal niestosowane na co dzień. Wartość pieniężną danej rzeczy i jej cenę oddaje się zazwyczaj słowem *kakaku*, jednakże jako termin prawny pierwsze znaczenie niesie *kagaku*, drugie zaś *kakaku*. Czasami *kagaku* zastępuje się terminem 額 *gaku*.

ii) 直ちに *tadachi ni*, 速やかに *sumiyaka ni*
Tadachi ni („natychmiast”) wskazuje na konieczność natychmiastowego wykonania danej czynności, bez jakiegokolwiek opóźnienia. *Sumiyaka ni* jest raczej stosowane jako sugestia, nie ma owego czynnika ponaglenia. Istnieje również przysłówek 遅延なく *chien naku* „bez nadmiernej zwłoki/bez nieuzasadnionej zwłoki”. Obejmuje on niuans znaczeniowy: „nie wolno się spóźnić, ale uzasadnione opóźnienie zostanie usprawiedliwione”.

Można zaryzykować stwierdzenie, że im dłużej przeciętni użytkownicy stosują niejednoznacznie i omyłkowo powyższe, niewiele różniące się między sobą terminy i zwroty, tym większy powstaje zamęt. Ich znaczenie jest mniej lub bardziej zrozumiałe, jednakże poprawne zastosowanie już nie. Język prawny wymaga jednak ścisłego wyrażania się, dokładnie zdefiniowanych znaczeń. Dlatego przy posługiwaniu się powyższymi terminami wymagane jest zwrócenie szczególnej uwagi na wybór odpowiedniego słowa, które może mieć odmienne znaczenie w języku potocznym i specjalistycznym. Ponieważ jednak pokrótce opisane różnice w użyciu nie są znane przeciętnym Japończykom, o sporządzenie dokumentów prawnych prosi się zazwyczaj w Japonii specjalistów, głównie prawników.

Metafory

Metafora wg Delisle'a opiera się na „figurze stylistycznej w tradycji retorycznej interpretowanej jako porównanie eliptyczne, oparte na analogii istniejącej między jakimiś dwoma conceptami, dwoma przedmiotami, dwoma sytuacjami. Często metafora polega na zastąpieniu pojęcia abstrakcyjnego konkretnym” (Tomaszkiewicz 2004, 59). We współczesnym języku prawa niewiele jest metafor, jest on bardziej neutralny (Mattila 2006, 75). Mimo to pozostało kilka zwrotów posiadających charakter metafory. Według Oksaara metafora cechuje się: „highly useful linguistic means in cases involving something brand new that has to be named. It brings out features analogical to the new and the old. Thanks to a metaphor, it is possible to describe the functions and structure of a phenomenon, without defining it in detail” (Oksaar w Mattila 1989, 221). Przykładowymi metaforami mogą być w polskim języku prawa m.in. *ciężar dowodu*, *źródła prawa* czy *lwia część*.

Osoby związane z prawem, np. sędziowie czy adwokaci, często tworzą skróty, które są łatwiejsze dla nich w użyciu, jednak niezrozumiałe dla laika. Na przykład sędziowie, rozmawiając w restauracji, mówią o sędzie, w którym pracują *wagasha* *わが社* „nasza firma”, aby otaczające ich osoby postronne nie wiedziały, czym się zajmują.

Do szczególnego rodzaju metafor można zaliczyć eufemizmy.

Eufemizmy

Eufemizmy określa się jako „zastępcze środki językowe (wyraz, wyrażenie lub zwrot) używane w celu uniknięcia wyrazu, wyrażenia lub zwrotu zakazanego przez tabu językowe albo niewskazanego ze względów perswazyjnych. W pierwszym wypadku chodzi o eufemizmy przyzwoitościowo-magiczne (np. ustronne miejsce *ustęp*; zasnąć na wieki *umrzeć*), w drugim – najczęściej o eufemizmy propagandowe (np. zająć upatrzone z góry pozycje *wycofać się*)” (Polański 1999, 90).

Eufemizmy i swego rodzaju kolokwializmy powodują zmianę rejestru, a używa się ich przede wszystkim wtedy, kiedy w żaden inny sposób nie da się określić popełnionego czynu bądź zaistniałej sytuacji (np. przestępstwo, zbrodnia, katastrofa naturalna). Bardzo obrazowym przykładem może być angielska fraza *acts of God*, która ma szerokie zastosowanie w umowach ubezpieczeniowych i służy wskazaniu „boskiego działania” (w języku polskim *siła wyższa*), czyli zdarzenia losowego, takiego jak np. powódź czy pożar.

Ponizej przedstawiono japońskie eufemizmy:

i) 婦女暴行 *fujō bōkō*

W japońskim języku prawnym 婦女暴行 *fujō bōkō* oznacza dosłownie „atak (napaść) na kobiety”. Eufemizm ten często używany jest przez media masowe, a oznacza on 強姦 *gōkan*, czyli „gwałt”. Ponieważ znaczenia 暴行 *bōkō* „atak, napaść” i 強姦 *gōkan* „gwałt” znacznie różnią się, są opinie, zgodnie z którymi powinno używać się terminu

強姦 *gōkan*, występującego w *Kodeksie karnym*. Jednak ideogram 姦 *kan/midara* (nieprzywoitość), który składa się z trzech znaków 女 *onna* (kobieta), został wskazany przez feministki jako znak dyskryminujący kobietę, więc nadal powszechnie jest używany termin 婦女暴行 *fujō bōkō*.

Archaizmy

Za archaizm uznaje się wyrażenie, które wyszło z użycia. Wiele takich wyrażen wciąż jest obecnych w polskim języku prawa. Wg Zielińskiego (2006, 184) archaizm jest wyrazem, „który nie należy aktualnie do słownictwa czynnego danego języka”, natomiast mówiąc o wyrazie (zwrocie) przestarzałym odnosi się do wypowiedzi u osób starszych (np. *kajet* – zeszyt, *kawaler* – młody chłopak).

Mówiąc o polskim języku prawa, wciąż w pismach prawnych czy umowach często używa się archaicznego zwrotu *jest obowiązany* zamiast *jest zobowiązany*. Świadczyć to może o dużym przywiązaniu prawników do tradycji językowej, którą przekazują sobie we własnym wąskim gronie.

Zwrotem uważanym za archaiczny w języku japońskim jest *にわかには措信しがたい* *niwaka niwa soshin shigatai* (dosł.: „trudno natychmiast położyć zaufanie”). Jest to zwrot często stosowany w sentencji wyroku o znaczeniu: „niewiarygodny”, „mało wiarygodny”, „niegodny zaufania”, „trudno w to uwierzyć”.

Termin fachowy

Każda domena czy dziedzina posiada swój zbiór wyrazów, określeń, które są używane przez specjalistów danej dziedziny. W tym wypadku chodzi o jeszcze bardziej szczegółowy podział, np. zbiór oznaczeń muzycznych (artykulacyjnych czy dynamicznych) ma określone słownictwo. Wspomniany wcześniej Mellinkoff (1963) przytacza przykłady dotyczące burleski, np. wyrażenie „bump and grind” określa specjalny taniec o określonych ruchach wykonywanych przez tancerkę. Z kolei specjaliści od jeździectwa używają takich słów jak „kielzno” czy „wędzidło”.

W japońskim języku prawa, poza terminologią, jaką można odnaleźć w specjalistycznych słownikach i w przepisach prawa, występuje ponadto język prawniczy, którym posługują się prawnicy, adwokaci i sędziowie. Jest to rodzaj zawodowego żargonu prawniczego. Osoby związane z prawem poprzez tworzenie skrótów i restrukturyzację złożzeń, tworzą łatwiejsze w użyciu terminy, które mogą być jednak niezrozumiałe dla osoby niemającej z prawem zbyt wiele wspólnego. Na przykład zbyt długi termin *keisatsukan chōsho* 警察官調書 „protokół policyjny” skracany jest do *piesu* (PS, Police statement). Niektóre z tych przykładów obrazują pewne zjawiska, jakie możemy obserwować w japońskim języku prawa. Oto kilka przykładów takich słów i zwrotów:

i) 事件受付 *Jiken uketsuke* (dosł.: „przyjęcie sprawy”)

Biuro w sądzie przyjmujące pozwy i wnioski. Pracuje w nim sekretarz sądu, sprawdzający formalną poprawność dokumentów. *Uketsuke* jest w języku japońskim słowem oznaczającym recepcję w hotelu lub w firmie.

ii) 弁論権和解 *Benronken wakai*

Jest to termin, który występował w starym *Kodeksie postępowania cywilnego* (jap. *Mimpō soshōhō*, 民法訴訟法). Obecnie nie jest formalnym terminem prawnym; odpowiada mu *benron jumbi tetsuzuki* (弁論準備手続き, dosł.: „procedura przygotowawcza obrony”). Oznacza on uporządkowanie stanowisk obu stron i próbę zawarcia ugody przeprowadzoną nie na sali sądowej, ale w osobnym pomieszczeniu przeznaczonym do mediacji.

iii) クレサラ *Kuresara*

Jest to słowo określające sprawę, która dotyczy osoby niemogącej zwrócić pieniędzy pożyczonych od osób pożyczających na procent wyższy niż przewidziany odpowiednimi przepisami (tzw. *sarakin*, サラ金). Jest to skrót od: *kurejitto sarakin saimu seiri jiken* (クレジット・サラ金 債務整理事件, dosł.: „sprawa uporządkowania zobowiązania wobec firm kredytowych i *sarakin*”).

Powyższe słowa i zwroty są zazwyczaj stosowane w rozmowach między prawnikami, zaś w obecności tłumaczy i innych osób zastępowane są innymi wyrazami.

Terminologia języka prawa a słownictwo języka ogólnego

Język prawa cechuje specyficzne słownictwo, które dla przeciętnego odbiorcy może być niezrozumiałe. Należy jednak pamiętać, że obok specjalistycznych terminów prawnych można odnaleźć pewien zasób słownictwa zaczerpnięty z języka ogólnego. Wg Jopek-Bosiackiej (2006, 46) „język prawa jako język specjalistyczny składa się z terminów prawnych/fachowych, jak i wyrażeń języka ogólnego”. Według Pieńkosa (1999, 98) wyróżnia się trzy grupy terminów w kręgu terminologii języka prawa:

1. terminy języka ogólnego użyte w znaczeniu ogólnym,
2. słownictwo języka ogólnego użyte w znaczeniu specjalistycznym (technicznym),
3. słownictwo wyrażnie specjalistyczne (techniczne).

Bardzo podobnie opisują to Alcaraz i Hughes (2002, 16-18), wyróżniając:

1. technical terms,
2. semi-technical terms,
3. everyday vocabulary.

Należy zauważyć, że terminologia prawna jest na tyle zróżnicowana, że posiada odrębne znaczenia w języku prawa i języku ogólnym bądź może mieć te same znaczenia co w języku ogólnym. Wiele terminów z języka ogólnego może przyjmować nowe znaczenie w kontekście prawa. Dodatkowo język prawa może zawierać języki specjalistyczne z innych dziedzin, takich jak np. budownictwa, rolnictwa, ogrodnictwa czy nawet muzyki.

W języku japońskim przykładowym zwrotem, którego znaczenie różni się w kontekście prawnym i ogólnym może być 並びに *narabi ni* i 及びに *oyobi ni*, oba

wyrazy to spójniki. Prawnie rzecz biorąc 並びに *narabi ni* ma bardziej ogólne znaczenie. Jeżeli łączy się dwa wyrazy, stosuje się *oyobi ni*, jeżeli trzy i więcej, oddziela się je przecinkami, a przed ostatnim wstawia *oyobi ni*. Jeżeli wymieniony na skali ważności przedmiot zajmuje wysokie miejsce używa się *narabi ni*, *oyobi ni* zaś używa się, gdy coś jest mniej ważne lub należy do innej kategorii (np. ミカン、バナナ、並びにリンゴ及びびにキャベツ *mikan, banana, narabi ni ringo oyobi ni kyabetsu* (pomarańcza, banan i jabłko oraz kapusta). Jeżeli słowa te występują po czasowniku, przed nim należy wstawić przecinek. Jeżeli w zestawianych słowach istnieje stopniowanie znaczeń, obiekty wyższego rzędu łączy się za pomocą 並びに *narabi ni*, niższego rzędu zaś 及びに *oyobi ni*. Na przykład, 新郎並びに新婦 *shinrō narabini shinpu* „panna młoda i pan młody” to często używany wyraz, jednak jako termin prawniczy używa się terminu 新郎及びびに新婦 *shinrō oyobi shinpu*. 並びに *narabi ni* można stosować, dodając „wszyscy zaproszone goście” ご出席の皆様 *goshusseki no mina sama*, na przykład: 新郎及びび新婦並びにご出席の皆様 *shinrō oyobi shinpu narabini goshusseki no mina sama*.

Zapożyczenia

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku, wiele unijnych aktów normatywnych zostało przetłumaczonych na język polski. Spowodowało to pojawienie się licznych zapożyczeń m.in. z języka angielskiego. Jak stwierdza Matulewska (2008, 157), zapożyczenia mogą być bezpośrednie, np. egzotyki, czyli zapożyczenia zachowujące pisownię terminu źródłowego (np. *copyright, know-how*), oraz zapożyczenia, które dostosowują się do pisowni języka docelowego np. *umowa leasingowa, leasing, deweloper*. Ponadto w polskim języku prawnym i prawniczym pojawiły się hybrydy, kalki (np. *kopia* od *copy*, zamiast *egzemplarz*), neologizmy, latynizmy i różnego rodzaju ekwiwalenty (funkcjonalne, opisowe, zorientowane na język źródłowy, hiponimy).

Przykładem zapożyczenia z języka angielskiego może być termin *monitoring*. Słownik języka polskiego PWN podaje dwie definicje słowa *monitoring*: 1.«stała obserwacja i kontrola jakichś procesów lub zjawisk» bądź 2.«stały nadzór nad jakimś obiektem chronionym». Najistotniejszym faktem w tym przypadku jest „stałość” w obserwacji bądź nadzorze. Nie mając odpowiednika w języku polskim, który składałby oba elementy w jeden wyraz, zostało stwierdzone, że lepszym rozwiązaniem będzie w tym wypadku zapożyczenie.

Harmonizację (za Słownikiem języka polskiego PWN) definiuje się jako: „zestrojenie poszczególnych elementów w harmonijną całość” bądź „technikę tworzenia współbrzmień akordowych towarzyszących jakiejś melodii”. Jednakże w kontekście prawa może chodzić o pewne ujednoczenie poszczególnych małych części składowych w jedną większą.

Kolejnym przykładem, który został zapożyczony z języka angielskiego, jest termin *outsourcing* oznaczający (również za Słownikiem języka polskiego PWN) oznaczający: „wyłączanie ze struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa pewnych funkcji i przekazanie ich do realizacji wyspecjalizowanym firmom”. Polska definicja słownikowa jest ekwiwalentem opisowym, swego rodzaju definicją, która jest za długa,

by się nią posługiwać, dlatego też bardzo trudnym było odnalezienie odpowiednika, który by krótko i zwięźle opisywał dany referent. W rezultacie zastosowano zapożyczenie.

Według Malinowskiego (2006, 125-126) zapożyczenia możemy podzielić na dwie grupy:

1. pochodne słów łacińskich (wiąże się to z wpływem prawa rzymskiego na polski system prawny), np. apelacja (*appellatio*), kasacja (*cassatio*), egzekucja (*executio*) oraz
2. słowa przejęte z języków nowożytnych (tj. z angielskiego, niemieckiego, francuskiego i włoskiego); powodem zapożyczeń jest brak odnalezienia odpowiedniego ekwiwalentu przez polskiego legislatora, np. implementacja od ang. *implementation* (zamiast wdrożenie).

Takie zjawisko widać również w terminologii japońskiej. Pojęć, jakie wprowadzono w erze Shōwa, szczególnie z prawa amerykańskiego, nie przekładano, ale zapisywano *katakana*, naśladując wymowę angielską. Jednakże dla zwyczajnych Japończyków, nieznających języka angielskiego, słowa te były niezrozumiałe i sprawiały wrażenie trudnych i obcych, jak terminy w niestosowanych ideogramach *kanji*. Ostatnio terminy takie pojawiają się również w dużej liczbie (poza prawem cywilnym). Przykładem może być bardzo ważny termin, zrozumiały przez przeciętnych Japończyków, mianowicie „*sekushuaru harasumento*, セクシュアルハラメント” (ang. *sexual harrasement*, pol. „molestowanie seksualne”). W ostatnich latach problem ten często pojawiał się w Japonii, a równocześnie wprowadzono zapożyczenie terminu amerykańskiego. Ponieważ słowo to pojawiło się równocześnie ze zjawiskiem, szybko zaczęło ono powszechnie funkcjonować, zwykle w skróconej formie „*sekuhara*, セクハラ”. Istnieje również termin o podobnym znaczeniu zapisywany znakami *kanji*, a mianowicie „*seiteki iyagarase*, 性的嫌がらせ”, jednakże nie jest on stosowany i wielu użytkowników języka nie wie, że znaczy on to samo, co znajomy termin *sekuhara*. Możliwe, że wynika to z niepewności, jaką odczuwają Japończycy, stosując zwroty z ideogramem „*sei*, 性”, „płeć”, „seksualność”. Termin *sekuhara* jest zrozumiały, a ponadto nie budzi skojarzeń z seksualnością, gdyż zapisywany jest *katakana*, bez ideogramu.

Również termin „*domesutikku vaiorensu*, ドメスティックヴァイオレンス” (ang. *domestic violence*, pol. „przemoc domowa”) używany jest jako termin prawny. Od kilku lat jest to w Japonii poważny problem społeczny i również ten termin zakorzenił się w języku, niejako mu towarzysząc. Zazwyczaj i w tym przypadku używa się skrótu: „*diivii*, DV, ディーヴィー”.

Podobnie jak w przypadku molestowania seksualnego istnieje rodzimy termin „*kateinai bōryoku*, 家庭内暴力”, nie jest on jednak stosowany. Być może przyczyną jest słowo *bōryoku*, sprawiające bardzo „gwałtowne” wrażenie. Takie terminy zapisywane w *katakana* pozwalają Japończykom, niechęcącym mówić wprost o współczesnych problemach społecznych, na swobodne wypowiedzianie się w pośredni sposób. Oto kilka innych przykładów.

i) *Option* (angielski), *opushon* オプション

Option (angielski), *opushon* オプション: przy zakupie wartościowego majątku, np. nieruchomości, gdy cała suma nie może zostać od razu zapłacona, płaci się pewną sumę, zabezpieczając w ten sposób prawo do zakupu w ustalonym terminie. Terminu *opushon*, オプション używa się nie tylko jako terminu prawnego, ale również w codziennych sytuacjach. Na przykład jeżeli wykupujemy wycieczkę, samolot i hotel, to możliwość uczestnictwa na miejscu w rejsie pełnomorskim lub kilkudniowej wycieczce nazywa się właśnie *opushon*. W powszechnym użyciu ma to właśnie znaczenie „czegoś dodatkowego”, trzeba więc uważać, kiedy termin ten stosowany jest w zupełnie innym znaczeniu prawnym.

ii) *Franchise chain* (angielski), フランチャイズ契約 *furanchaizu keiyaku*

Franchise chain (angielski), フランチャイズ契約 *furanchaizu keiyaku*: w ostatnich latach liczba firm, głównie sklepów i restauracji, funkcjonujących na zasadzie franczyzy, znacznie wzrosła, stąd znaczenie tego terminu przebija się do świadomości przeciętnych użytkowników języka japońskiego.

Wnioski

Przedstawione badania mają charakter poglądowy i miały za zadanie zwrócić uwagę na cechy polskiego i japońskiego języka prawa. Jest to obszerny temat, który ze względu na ograniczenia związane z długością artykułu uniemożliwia dogłębne przedstawienie.

Celem pracy było omówienie wybranych cech japońskiego i polskiego języka prawa i określenie pewnych charakterystyk dla danego języka.

Polska terminologia prawna cechuje się polisemicznością i homonimicznością. Występuje w niej wiele wyrazów archaicznych i latynizmów. Coraz więcej mamy zapożyczeń z terminologii unijnej, ale też i z poszczególnych języków, takich jak: angielski, niemiecki, francuski czy włoski. Jednakże cechą, która dominuje, jest fachowość i specjalistyczność tego języka oraz obecność terminów, które w języku potocznym przyjmują inne znaczenia w kontekście prawnym.

Cechami charakterystycznymi japońskiej terminologii prawnej są m.in. terminy, których znaczenie różni się w języku ogólnym i prawnym, homofony o mniej lub bardziej odmiennym znaczeniu, jak również używanie słów dalekich od ich znaczenia w codziennym języku japońskim. Pojęcia zaś, jakie te terminy oddają, nie są rdzennie japońskiego pochodzenia, ale zostały przejęte z Zachodu. Czynniki te stanowią znaczną przeszkodę w procesie rozumienia nie tylko dla tłumaczy przysięgłych, ale zwykłych osób. Obecnie w Japonii podejmowane są starania, by upraszczać terminy prawnicze lub unikać skomplikowanych wyrażań, co ma ułatwić przeciętnemu Japończykowi zrozumienie zagadnień związanych z prawem. Sytuacja taka jest kolejnym dowodem na to, że słowa wypowiedane czy odczytywane powinny być zrozumiałe i precyzyjnie używane.

Podsumowując, w obu językach polskim i japońskim, występuje duża zbieżność cech. Co więcej, ilość cech i przykładów, jaka została tutaj przedstawiona może stanowić podłoże do dalszych badań w tym zakresie.

Bibliografia

- Aizawa, Sachio. 相沢幸夫. 1987. *Hōritsu yōgo taiyaku shū* 法律用語対訳集. Tokio: *Shōji hōmu kenkyūkai* 商事法務研究会.
- Alcaraz Varó, Enrique i Brian Hughes. 2002. *Legal Translation Explained*. UK & Northampton, MA: St. Jerome Publishing Manchester.
- Bednarczyk, Anna. 2008. *W poszukiwaniu dominandy translatorskiej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bukowski, Piotr i Magda Heydel (red.). 2009. *Współczesne teorie przekładu*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Delisle, Jean, et. al. 2004. *Terminologia tłumaczenia*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM (tłum. Teresa Tomasziewicz).
- Dolata-Zaród, Anna, 2000. *O przekładzie tekstu specjalistycznego. O nauczaniu przekładu*, Warszawa: TEPIS Publishing House.
- Furuta, Hirokiyo. 古田裕清. 2005. *Honyakugo tositeno nihon no hōritu yōgo* 翻訳語としての日本の法律用語, Tokio: *Chūō shuppanbu* 中央出版部.
- Hashiuchi, Takeshi 橋内武, i Shūgo. Hotta 堀田秀吾. (red.). *Hō to gengo* 法と言語. Tokio: *Kuroshio shuppan* くろしお出版.
- Jadacka, Hanna. 2006. *Słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Jopek-Bosiacka, Anna. 2006. *Tłumaczenie sądownicze i prawne*, PWN.
- Kubacki, Artur Dariusz. 2012. *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*, Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kubacki, Artur Dariusz. 2013. Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń specjalistycznych. W: *Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication*. red. J. Bańcerowski, A. Matulewska. Poznań: Zakład Graficzny UAM. t. 13/2013, ss. 145-157.
- Mattila, Heikki. 2006. *Comparative Legal Linguistics*. Ashgate.
- Matulewska, Aleksandra. 2007. *Lingua Legis in Translation*. Peter Lang Publishing House.
- Matulewska, Aleksandra. 2008. „Jakość przekładu prawniczego a cechy języka prawa” w: *Język, Komunikacja, Informacja*, Tom III, Sorus SC Wydawnictwo i Drukarnia Cyfrowa.
- Matulewska, Aleksandra. 2008. *Przyczynek do charakterystyki zmian w polskim języku prawnym od roku 1918 do czasów współczesnych*. W: *Język w urzędach i w sądach II*, s. 149-161.
- Mellinkoff, David. 1963. *The Language of the Law*, Boston, Toronto: Little, Brown and Company.
- Oksaar, Els. 1989. *Alltagssprache. Fachsprachen. Rechtssprache*, Zeitschrift für Gesetzgebung.
- Pieńkos, Jerzy. 1999. *Podstawy jurslingwistyki. Język w prawie – prawo w języku*. Warszawa: Muza SA. Oficyna Prawnicza.
- Polański, Kazimierz. 1999. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Souriaux, Jean-Louis i Pierre Lerat. 1975. *Le langage du droit*, Paris: Presses Universitaires de France.

- Wróblewski, Bronisław. 1948. *Język prawny i prawniczy*, Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Wróblewski, Jan. 1987. Zagadnienia polskiej terminologii prawnej i prawniczej. *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. 39, ss. 14-34.
- Zieliński, Maciej. 1999. *Polszczyzna 2000*, Języki prawne i prawnicze w Polsce 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci, red. W. Pisarek, Ośrodek Badań Prasoznawczych, Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Zieliński, Maciej. 2002, 2006. *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa: LexisNexis.

Pozostałe źródła:

- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. 1994 Nr 24 poz. 83
- 知的財産基本法 Japanese Intellectual Property Basic Act,
平成十四年十二月四日法律第二百二十二号 Act No. 122 of December 4, 2002, Copyright Act,
1956, 4&5 Eliz. 2 CH. 74

PRAWA UŻYTKOWANIA I SŁUŻEBNOŚCI W POLSCE I W CHINACH

Paulina SKORUPSKA, mgr
Zakład Legilingwistyki Języków Specjalistycznych
Instytut Językoznawstwa, Wydział Neofilologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Poland
skorupska@amu.edu.pl

Abstrakt: W artykule porównana została terminologia dotycząca użytkowania oraz służebności w Polsce i w Chinach. Materiał badawczy stanowiła księga druga ustawy z dn. 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93) oraz 中华人民共和国物权法, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó wùquánfǎ* – Ustawa o prawach rzeczowych Chińskiej Republiki Ludowej, ogłoszona dekretem Prezydenta ChRL nr 62 z dn. 16 marca 2007 r. Do przeprowadzenia badania zastosowana została metoda analizy tekstów porównywalnych. Dla badanych terminów w wielu przypadkach użyć można ekwiwalentów funkcjonalnych, które odnaleźć można w ustawach. Niektóre terminy mają jednak różny zakres znaczeniowy, bądź są to terminy bezekwiwalentowe i konieczne jest zastosowanie m.in. ekwiwalentów opisowych.

Słowa kluczowe: użytkowanie, służebność, terminologia prawa, polski język prawny, chiński język prawny

THE RIGHTS OF USUFRUCT AND EASEMENT IN POLAND AND CHINA

Abstract: In this paper the terminology concerning the usufruct and easement in Poland and China was compared. The research material was the second book of the Polish Civil Code (promulgated on 23th April 1965) and the Chinese Property Rights Law (promulgated on 16th March 2007). To conduct the study the method of comparison of comparable texts was applied. In many cases it is possible to use functional equivalents from legal acts for examined terms. However, some terms have different ranges of meaning or the terms are non-equivalent and then applying, for instance, descriptive equivalents, is necessary.

Keywords: usufruct, easement, legal terminology, legal Polish, legal Chinese

在波兰和中国的用益物权和地役权

摘要:

作者比较波兰和中国用益物权和地役权的术语在这张论文。研究资料是《波兰民法典》的第二本书（于1964年4月23日颁布）和《中华人民共和国物权法》（于2007年3月16日颁布）。作者使用了比较可比文本的方法，为了进行这项研究了。法律文本的功能等效在许多情况下可以使用。然而要是一些术语意思的范围不同或是这个术语没有等效，就例如描述等效应该使用。

关键字: 用益物权、地役权、法律术语、法律波兰语、法律中国语

Wykaz skrótów

k.c. - Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93)

ch.u.pr.rz. - 中华人民共和国物权法, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó wùquánfǎ* - Ustawa o prawach rzeczowych Chińskiej Republiki Ludowej, ogłoszona dekretem Prezydenta ChRL nr 62 z dn. 16 marca 2007 r.

Uzasadnienie wyboru tematu

Tematem niniejszej pracy jest terminologia prawa rzeczowego. Z uwagi na coraz częstsze kontakty biznesowe pomiędzy Polską a Chinami (Czerkiewicz 2014, 8) ważnym jest zwrócenie uwagi właśnie na terminologię dotyczącą tego obszaru, jako że prawa rzeczowe mogą coraz częściej stawać się przedmiotem tłumaczenia w tej parze językowej. Ponadto od tłumacza specjalistycznego, poza ogólną kompetencją językową i kompetencją językową dotyczącą danej specjalizacji, wymagane jest także posiadanie wiedzy z zakresu dziedziny, z której wykonywane jest tłumaczenie (Kaczmarek i Matulewska 2008, 81-82). Znajomość różnic pomiędzy poszczególnymi instytucjami może okazać się kluczowa w procesie tłumaczenia.

Cel pracy

Celem przeprowadzanej analizy jest porównanie terminologii prawa rzeczowego w Polsce i w Chinach. Ze względu na obszerność tematu, jakim jest prawo rzeczowe, w artykule zanalizowane zostały jedynie wybrane instytucje ograniczonych praw rzeczowych. Prawa te, będące pochodnymi prawa własności, w każdym państwie przyjmują podobne, a jednak w szczegółach różniące się formy. Może być to mylące dla tłumacza, szczególnie w sytuacji, kiedy terminy te wydają się stanowić wzajemne ekwiwalenty, podczas gdy z semantycznego punktu widzenia mają różne znaczenie referencyjne. Jest to istotne zwłaszcza w przypadku tłumaczenia tytułów własności obciążonych ograniczonymi prawami rzeczowymi bądź umów dotyczących przeniesienia tych praw.

Zakres pracy i materiał badawczy

W niniejszej pracy analizowana będzie terminologia z zakresu ograniczonych praw rzeczowych funkcjonujących w Polsce i w Chinach. Ograniczone prawa rzeczowe, a w Chinach: 限制物权, *xiànzhì wùquán*, określa się niekiedy prawami na rzeczy cudzej (*iura in re aliena*) – podobnie zresztą brzmi ich alternatywna nazwa w języku chińskim: 他物权, *tāwùquán*. Materiał badań stanowi polska Ustawa z dn. 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93), w Chinach zaś 中华人民共和国物权法, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó wùquánfǎ* – Ustawa o prawach rzeczowych Chińskiej Republiki Ludowej, ogłoszona dekretem Prezydenta ChRL nr 62 z dn. 16 marca 2007 r.

Metody badawcze

W pracy zastosowana została metoda analizy tekstów porównywalnych. Jest to metoda szczególnie użyteczna dla tłumaczenia prawniczego z uwagi na wielość powtarzających się tekstów w różnych językach, dotyczących tych samych dziedzin i skonstruowanych na podobnych zasadach. Teksty źródłowe winne być napisane w językach źródłowych oryginalnie, a także dotyczyć tych samych zagadnień lub prezentować ten sam typ (Kubacki 2012, 176). Porównanie tekstów w różnych językach pozwala na odnalezienie ekwiwalentów dla terminów bądź fraz funkcjonujących w obu językach. Możliwe jest napotkanie terminu specyficznego tylko dla jednego języka – wówczas jest to termin bezekwiwalentowy (Kierzkowska 2002 za: Kłós, Matulewska i Nowak 2007, 86), dla którego niezbędne jest w takim przypadku zastosowanie odpowiedniej metody zapewniania ekwiwalentów (zob. Kłós, Matulewska i Nowak 2007, 87). Metoda ta niesie ze sobą niebezpieczeństwo mylnego przypisania ekwiwalentu, jednak wnikliwe badanie instytucji prawnych i kontekstu pozwala na uzyskanie dużego stopnia pewności co do ekwiwalentności poszczególnych terminów.

Źródła ograniczonych praw rzeczowych

W zakresie rodzajów praw rzeczowych funkcjonuje zasada *numerus clausus*, co oznacza, że stanowią one katalog zamknięty. Nie ma zatem możliwości utworzenia nowego prawa rzeczowego, czy też „nienazwanego” prawa rzeczowego w drodze czynności prawnej. Do katalogu tego należą prawa określone w Polsce w Kodeksie cywilnym, w Chinach natomiast w ustawie o prawach rzeczowych.

Prawa rzeczowe w polskim systemie prawnym podzielić można na trzy kategorie (Gniewek i Machnikowski 2013, 421-422):

- (i) **własność** (art. 44 k.c.), główne i podstawowe prawo rzeczowe;
- (ii) **użytkowanie wieczyste** (art. 232 k.c.) – k.c.), które posiada pewne cechy prawa własności, jest jednakże pewnym stopniu ograniczone;
- (iii) **ograniczone prawa rzeczowe** (art. 244 §1 k.c.), do których w Polsce zalicza się:
  - a. **użytkowanie** (art. 244 §1 k.c.),
  - b. **służebność** (art. 244 §1 k.c.),

- c. **spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu** (art. 244 §1 k.c.), które zgodnie z art. 7 Ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2007 nr 125 poz. 873) obecnie nie jest już ustanawiane i istnieje tylko w przypadkach, w których powstało wcześniej niż 31 lipca 2007 r.,
- d. **zastaw** (art. 244 §1 k.c.),
- e. **hipoteka** (art. 244 §1 k.c.).

Poza tym katalogiem znajduje się również **posiadanie** (art. 337 k.c.), które nie jest prawem rzeczowym, ale ustawodawca pomimo tego zdecydował się objąć je szczególną ochroną.

W Chinach wyróżnia się natomiast (段波, 韩祥波 *Duàn Bō* i *Hán Xiángbō* 2013, 138):

- (i) **所有权, suǒyǒuquán** (własność) – art. 41 ch.u.pr.rz., z niej zaś wywodzą się :
  - (ii) **用益物权, yòngyì wùquán** (prawa użytkowania) – art. 121 ch.u.pr.rz. ;
    - a. **建设用地使用权, jiànsè yòngdì shǐyòngquán** (prawo do użytkowania gruntu w celach budowlanych) – art. 136 ch.u.pr.rz.,
    - b. **土地承包经营权, tǔdì chéngbāo jīngyíngquán** (prawo do umownego zarządzania gruntem) – art. 127 ch.u.pr.rz.,
    - c. **宅基地使用权, zhájīdì shǐyòngquán** (prawo do użytkowania gruntów pod budownictwo mieszkaniowe) – art. 153 ch.u.pr.rz.,
    - d. **地役权, dìyìquán** (prawo służebności gruntowych) – art. 157 ch.u.pr.rz.;
  - (iii) **担保物权, dānbǎo wùquán** (prawa zabezpieczające) – art. 170 ch.u.pr.rz. :
    - a. **抵押权, dīyǎquán** (prawo hipoteki) – art. 179 ch.u.pr.rz.,
    - b. **质权, zhìquán** (prawo zastawu) – art. 208 ch.u.pr.rz.,
    - c. **留置权, liúzhìquán** (prawo zatrzymania, prawo retencji) – art. 240 ch.u.pr.rz.

用益物权, yòngyì wùquán (prawa użytkowania, art. 121 ch.u.pr.rz.) oraz **担保物权, dānbǎo wùquán** (prawa zabezpieczające, art. 170 ch.u.pr.rz.) przez chińską doktrynę określane są razem jako **他物权, tā wù quán** (prawa na rzeczy cudzej) (李建伟 *Lǐ Jiànwěi* 2014, 132) lub **限制物权, xiànzhì wùquán** (ograniczone prawa rzeczowe) (魏振瀛 *Wèi Zhènyíng* 2013, 220), nie są to jednak terminy ustawowe.

占有, zhànyǒu (posiadanie, art. 241 ch.u.pr.rz.), podobnie jak w polskim prawie, nie jest prawem, ale stanem faktycznym, który ustawodawca zdecydował się dodatkowo chronić (魏振瀛 *Wèi Zhènyíng* 2013, 219).

Z uwagi na obszerność tematu ograniczonych praw rzeczowych, niniejszy artykuł skupiać się będzie tylko na prawach użytkowania oraz służebnościach.

Użytkowanie

W Polsce **użytkowanie** (art. 244 §1 k.c.) oznacza prawo **użytkownika** (art. 256 k.c.) rzeczy do jej **używania** (art. 252 k.c.) oraz **pobierania** jej **pożytków** (art. 252 k.c.). Z art. 260. § 1. zd. 1. k.c.: „Użytkownik obowiązany jest dokonywać napraw i innych nakładów związanych ze zwykłym **korzystaniem** z rzeczy” oraz art. 262 k.c.: „Po wygaśnięciu użytkowania użytkownik obowiązany jest **zwrócić** rzecz właścicielowi w takim stanie, w jakim powinna się znajdować stosownie do przepisów o wykonywaniu użytkowania” wynika, że **używanie** (art. 244 k.c.) rozumieć należy jako **posiadanie** (art. 337 k.c.) i **korzystanie** (art. 260 § 1 k.c.) z rzeczy. Pobierane mogą być natomiast tylko pożytki w rozumieniu art. 53 k.c., to jest „jej plody i inne odłączone od niej części składowe, o ile według zasad prawidłowej gospodarki stanowią normalny dochód z rzeczy” (**pożytki naturalne** – art. 55 § 1 k.c.), a także „dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego” (**pożytki cywilne** – art. 55 § 1 k.c.). Niemniej jednak istnieje możliwość umownego ograniczenia pobieranych pożytków (art. 253 § 1 k.c.) – wówczas pozostałe pożytki stanowią własność właściciela rzeczy. Art. 253 § 2 k.c. z kolei umożliwia ograniczenie użytkowania nieruchomości tylko do jej określonej części (Ignatowicz, Stefaniuk 2012, 214-216). Przedmiotem użytkowania może być bowiem dowolna **rzecz** (art. 252 k.c.) – **rzecz ruchoma** (art. 51 k.c.) lub **nieruchomość** (art. 46 k.c.), jednak najczęściej prawo to dotyczy nieruchomości. Co do zasady powinny być to rzeczy oznaczone co do tożsamości, użytkownik bowiem po zakończeniu użytkowania winien zwrócić właścicielowi używaną rzecz. Istnieje jednak możliwość oddania w użytkowanie rzeczy oznaczonych co do gatunku lub pieniędzy; wówczas użytkownik zobowiązany jest zwrócić jedynie tę samą ilość rzeczy oznaczonych co do gatunku, bądź tę samą sumę pieniędzy – użytkowanie takie określane jest terminem **użytkowanie nieprawidłowe** (Dadańska 2012, 232-233). Rzecz oddawana w użytkowanie powinna być niezusuwalna, jednak w przypadku użytkowania nieprawidłowego możliwe jest wyjątkowo ustanowienie go na rzeczach zużywalnych (Doliwa 2010, 159). Ponadto użytkowanie (które jest prawem niezbywalnym – art. 254 k.c.), można ustanowić na prawach zbywalnych (np. wierzytelność), co określa się terminem **użytkowania praw** (art. 265 § 2 k.c.). Do użytkowania praw stosuje się odpowiednio przepisy o użytkowaniu rzeczy (Bieliński i Pannert 2014, 245).

Użytkowanie (art. 244 k.c.) zostaje ustanowione na skutek **umowy** (art. 245¹ k.c.) pomiędzy właścicielem a przyszłym **użytkownikiem** (art. 256 k.c.). Czas trwania tej umowy może być określony przez strony, wygasa ona jednak nie później niż ze śmiercią użytkownika (art. 266 k.c.). Możliwe jest ustanowienie odpłatności za użytkowanie rzeczy (Gniewek 2012, 189-190). Zgodnie z art. 260 § 1 k.c. użytkownik zobowiązany jest do ponoszenia ciężarów związanych z użytkowaną rzeczą, a także dokonywania niezbędnych napraw; o wszelkich innych naprawach i nakładach winien poinformować właściciela – w przypadku poniesionych nakładów, do których użytkownik nie był zobowiązany, za art. 260 § 2 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (Brzozowski et al. 2012, 176).

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że użytkowanie przypomina umowę dzierżawy, jednakże choć w praktyce wydaje się podobne, to mimo tego stanowi całkiem

odrębną instytucję. Dzierżawa jest stosunkiem zobowiązaniowym, a to oznacza, że jej postanowienia działają *inter partes*. Całkiem inaczej jest w przypadku użytkowania, które, jako prawo rzeczowe, skuteczne jest *erga omnes*. Różne są też funkcje obu instytucji: dzierżawa realizuje przede wszystkim cele produkcyjne, użytkowanie zaś – konsumpcyjne (Dadańska 2012, 230).

W prawie chińskim natomiast na 用益物权, *yòngyìwù quán* (prawa użytkowania, art. 121 ch.u.pr.rz.) składa się szereg szczególnych praw:

- (i) 建设用地使用权, *jiànshè yòngdì shǐyòngquán* (prawo do użytkowania gruntu w celach budowlanych) – art. 136 ch.u.pr.rz.;
- (ii) 土地承包经营权, *tǔdì chéngbāo jīngyíngquán* (prawo do umownego zarządzania gruntem) – art. 127 ch.u.pr.rz.;
- (iii) 宅基地使用权, *zháijīdì shǐyòngquán* (prawo do użytkowania gruntów pod budownictwo mieszkaniowe) – art. 153 ch.u.pr.rz.;
- (iv) a także 地役权, *dìyìquán* (prawo służebności gruntowych) – 157 ch.u.pr.rz. (韩松 *Hán Sōng* 2008, 267), które będzie opisane w późniejszej części artykułu.

W Chinach prawo użytkowania także pozwala użytkownikowi na 占有, *zhànyǒu* (posiadanie, art. 117 ch.u.pr.rz.), 使用, *shǐyòng* (korzystanie, art. 117 ch.u.pr.rz.) i 收益, *shōuyì* (pobieranie pożytków, art. 117 ch.u.pr.rz.) danej rzeczy, przy czym 孳息, *zīxī* (pożytkami, art. 116 ch.u.pr.rz.) mogą być 天然孳息, *tiānrán zīxī* (pożytki naturalne, art. 116 ch.u.pr.rz.) lub 法定孳息, *fǎdìng zīxī* (pożytki cywilne, art. 116 ch.u.pr.rz.). Przedmiotem użytkowania w Chinach mogą być nie tylko rzeczy należące do osób fizycznych, ale i – odpłatnie – grunty należące do państwa lub kolektywu, jeśli odpowiednie przepisy nie stanowią inaczej (Chen Jianfu 2008, 383).

Przedmiotem użytkowania w Chinach, w przeciwieństwie do własności i praw zabezpieczających, mogą być 不动产, *bùdòngchǎn* (nieruchomości, art. 2 ch.u.pr.rz.) oraz 动产, *dòngchǎn* (rzeczy ruchome, art. 2 ch.u.pr.rz.). Jednakże, ponieważ w Chinach osoby fizyczne nie mogą być podmiotem prawa własności nieruchomości gruntowych, celem opisywanej instytucji jest przede wszystkim zapewnienie stabilizacji i bezpieczeństwa odpowiadającego w pewnym stopniu prawu własności. Tradycyjnie zatem w chińskim prawie cywilnym użytkowanie dotyczy nieruchomości, w szczególności gruntów (尹田 *Yǐn Tián* 2013, 376).

土地承包经营权, *tǔdì chéngbāo jīngyíngquán* (prawo do umownego zarządzania gruntem, art. 127 ch.u.pr.rz.) uregulowane zostało w art. 124 – 134 ch.u.pr.rz. Umożliwia ono zatem użytkowanie gruntów ornych, terenów leśnych i łąk oraz innych gruntów o przeznaczeniu rolniczym w celach prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i hodowli (周洋 *Zhōu Yáng* 2014, 163-164). Podmiotem tego prawa, określanym jako 土地承包经营权人, *tǔdì chéngbāo jīngyíng quán rén* (zarządzający gruntem, art. 125 ch.u.pr.rz.) może być tylko osoba fizyczna lub kolektyw, których działalność dotyczy produkcji rolnej dla potrzeb kolektywu (杨立新 *Yáng Lìxīn* 2013, 283). Prawo to jest

ograniczone w czasie; art. 126 ch.u.pr.rz. określa terminy możliwego użytkowania różnych typów gruntów. Umowa dotycząca gruntów ornych może trwać do trzydziestu lat; dla łąk – od trzydziestu do pięćdziesięciu lat; dla gruntów leśnych zaś od trzydziestu do siedemdziesięciu lat (王竹 2012, 115). Prawo to uzyskuje się w chwili wejścia w życie 承包, *chéngbāo* (umowy, art. 130 ch.u.pr.rz.) zawartej z organem samorządu powyżej poziomu 县, *xiàn* (chińskiego odpowiednika powiatu – Rowiński i Jakóbiec 2006, 72). Organ wydaje podmiotowi certyfikat użytkowania, a także rejestruje umowę (孟文翔 *Mèng Wénxiáng* 2013, 133-134).

建设用地使用权, *jiànshè yòngdì shǐyòngquán* (prawo do użytkowania gruntu w celach budowlanych, art. 136 ch.u.pr.rz.) uregulowane zostało w art. 135-151 ch.u.pr.rz. **建设用地使用权人**, *jiànshè yòngdì shǐyòngquán rén* (użytkownik gruntu w celach budowlanych, art. 135 ch.u.pr.rz.) ma prawo do posiadania, korzystania i pobierania pożytków nieruchomości, w tym do wzniesienia budynków i innych potrzebnych urządzeń. Może korzystać z gruntu na jego powierzchni, a także pod nią, w celach przemysłowych, turystycznych, komercyjnych i innych. Z prawa tego korzystają mogą zarówno osoby fizyczne, prawne, jak i inne jednostki organizacyjne działające z mocy prawa. Przedmiotem tego rodzaju użytkowania mogą być grunty należące do państwa, jeśli zaś mają być to grunty należące do kolektywu, mogą stać się przedmiotem tego użytkowania po przekształceniu ich we własność państwową (孟文翔 *Mèng Wénxiáng* 2013, 146). Uprawnienie to uzyskać można przede wszystkim na dwa sposoby: najczęściej poprzez odpłatne przeniesienie prawa w postaci np. aukcji, przetargu lub negocjacji; lub, rzadziej, poprzez nieodpłatne przekazanie, które może nastąpić np. w ramach rekompensaty (朱丹颖 *Zhū Dānyǐng* 2012, 98-99). Przeniesienie tego prawa powinno zostać stwierdzone poprzez spisanie 合同, *hétóng* (umowy, art. 138 ch.u.pr.rz.).

宅基地使用权, *zháiījīdì shǐyòngquán* (prawo do użytkowania gruntów pod budownictwo mieszkaniowe – art. 153 ch.u.pr.rz.), uregulowane przez art. 152-155 ch.u.pr.rz., umożliwia użytkownikowi posiadanie i korzystanie z nieruchomości (ale nie pobieranie pożytków) w celach mieszkaniowych. Ma on prawo wnieść na gruncie budynek mieszkalny oraz wszelkie inne związane z tym potrzebne urządzenia; jeśli w wyniku katastrofy naturalnej grunt ulegnie zniszczeniu, użytkownik ma prawo do otrzymania innego gruntu w użytkowanie w zamian za utraconą nieruchomość. Podmiotami tego prawa, określanymi jako **宅基地使用权人**, *zháiījīdì shǐyòngquán rén* (użytkownik gruntu w celach mieszkaniowych, art. 152 ch.u.pr.rz.), mogą być wyłącznie rolnicy będący członkami kolektywu; prawo to nie ma zastosowania w przypadku mieszkańców miast. Instytucję tę szczegółowo reguluje 中华人民共和国土地管理法 (*zhōnghuá rénmín gònghéguó tǔdì guǎnlǐ fǎ*) (ustawa o administracji gruntami) z 1986 r. oraz inne szczególne przepisy (周洋 *Zhōu Yáng* 2014, 197-199).

Slużebności

W polskim prawie służebności uregulowane zostały w art. 285-305⁴ k.c. Są to ograniczone prawa rzeczowe obciążające nieruchomość jednego właściciela (określana

jako **nieruchomość obciążona** – art. 285 § 1 k.c.) na rzecz nieruchomości innego właściciela (nazywanej **nieruchomością władnącą** – art. 285 § 1 k.c.). Wyróżnia się służebność czynną, polegającą na uprawnieniu właściciela nieruchomości władnącej do korzystania w określony sposób z nieruchomości obciążonej; a także służebność bierną, która oznacza, że właściciel nieruchomości obciążonej jest ograniczony w zakresie działań, jakie może przeprowadzić na swojej nieruchomości (Witczak i Kawałko 2012, 141-142). Służebności dzielą się na trzy zasadnicze typy (Ziemianin i Dadańska 2012, 163-164):

- (i) **służebność gruntowa** – art. 285 § 1 k.c.;
- (ii) **służebność osobista** – art. 296 k.c.;
- (iii) **służebność przesyłu** – art. 305¹ k.c.

Służebność gruntowa (art. 285 § 1 k.c.) jest najbardziej podstawowym i charakterystycznym typem służebności (art. 285 k.c.):

§ 1. Nieruchomość można obciążyć na rzecz właściciela innej nieruchomości (**nieruchomości władnącej**) prawem, którego treść polega bądź na tym, że właściciel nieruchomości władnącej może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, bądź na tym, że właściciel **nieruchomości obciążonej** zostaje ograniczony w możliwości dokonywania w stosunku do niej określonych działań, bądź też na tym, że właścicielowi nieruchomości obciążonej nie wolno wykonywać określonych uprawnień, które mu względem nieruchomości władnącej przysługują na podstawie przepisów o treści i wykonywaniu własności (służebność gruntowa).

§ 2. Służebność gruntowa może mieć jedynie na celu zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części.

Może być ona zatem wykonywana w sposób czynny lub bierny. Stanowi prawo związane z własnością nieruchomości, pozostając tym samym jej częścią składową. W sytuacji przeniesienia własności nieruchomości, służebność gruntowa przechodzi zatem wraz z własnością, obciążając każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej (Doliwa 2010, 171-172.) Będąc prawem rzeczowym, służebność jest naturalnie skuteczna *erga omnes*. Może powstać na skutek **umowy** (art. 245¹ k.c.) między właścicielami nieruchomości będących przedmiotem służebności – **właścicielem nieruchomości władnącej** (art. 285 § 1 k.c.) i **właścicielem nieruchomości obciążonej** (art. 285 § 1 k.c.); orzeczenia sądu lub orzeczenia administracyjnego – może mieć to miejsce np. w przypadku drogi koniecznej, kiedy jedna nieruchomość nie posiada dostępu do drogi publicznej, a właściciel nieruchomości sąsiedniej nie chce umożliwić tego dostępu; a także poprzez zasiedzenie (art. 292 k.c.) (Ignatowicz i Stefaniuk 2012, 234-238). Służebność wygasa, jeśli nie była wykonywana przez dziesięć lat. Może jednak wygasnąć szybciej, w przypadku zrzeczenia się jej przez właściciela nieruchomości władnącej lub konfuzji (nabycia przez niego własności nieruchomości obciążonej), a także na skutek orzeczenia sądowego lub administracyjnego (Gniewek 2012, 211-212).

Służebności osobiste (art. 296 k.c.) natomiast ustanowione mogą być tylko na rzecz osoby fizycznej w celu zaspokojenia jej osobistych potrzeb, stanowiąc jej niezwykłe prawo osobiste. Różnią się więc tym od służebności gruntowych, które ustanawiane są na nieruchomościach – stosuje się do nich jednak odpowiednio przepisy o **służebnościach gruntowych** (art. 297 k.c.). Zasadnicze różnice dotyczą m.in. terminu wygaśnięcia – w tym wypadku ma to miejsce najpóźniej wraz ze śmiercią uprawnionego (jest więc to prawo niedziedziczne); służebność osobista nie może też być zasiedziana. Służebność taka może być też zamieniona na rentę. (Bieliński i Pannert 2014, 259-260). Szczególnym przypadkiem służebności osobistej jest **służebność mieszkania** (art. 302 § 1 k.c.). W jej ramach uprawniony ma możliwość korzystania z pomieszczeń i urządzeń służących do wspólnego użytku mieszkańców budynku. Może przybrać formę samodzielnego zamieszkiwania, bądź mieszkania wraz z właścicielem lub innymi domownikami. Uprawniony może przyjąć do mieszkania także małżonka i małoletnie dzieci. Jest to prawo niezwykłe, jak pozostałe służebności osobiste i wygasa wraz ze śmiercią uprawnionego, w myśl art. 301 § 2 k.c. może on jednak umówić się z właścicielem nieruchomości, że po jego śmierci służebność zostanie ustanowiona na rzecz jego małżonka, dzieci lub rodziców (Ziemianin i Dadańska 2012, 174-175).

Trzecim typem służebności jest **służebność przesyłu**, zdefiniowana w art. 305¹ k.c. Ustanawiana jest ona na rzecz przedsiębiorcy przez właściciela nieruchomości, na której wzniesione mają być urządzenia przesyłowe należące do tego przedsiębiorcy. Przedsiębiorca ma wówczas prawo do korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania urządzeń. Jest to zatem służebność czynna. Ustanowiona może być na skutek umowy, orzeczenia sądowego lub administracyjnego bądź z mocy prawa; odpłatnie bądź nieodpłatnie, chyba że powstała na skutek orzeczenia sądowego. Wówczas ustanawia się ją odpłatnie, jednak właściciel nieruchomości może się zrzec wynagrodzenia (Dadańska 2012, 269-270).

W chińskim prawie rzeczowym wykształciła się jedynie **地役权**, *dìyìquán*, (służebność gruntowa, art. 156-169 ch.u.pr.rz.), stanowiąca jedno z praw użytkowania. Jej przedmiotem są przede wszystkim grunty. Uprawnia do korzystania w określonym zakresie z cudzej nieruchomości. Nieruchomość, na której rzecz została ustanowiona służebność, określa się jako **需役地**, *xūyìdì* (nieruchomość władnąca, art. 156 ch.u.pr.rz.), drugą nieruchomość zaś **供役地**, *gōngyìdì* (nieruchomość obciążoną, art. 156 ch.u.pr.rz.). Służebność związana jest z nieruchomością władnącą, zatem jeśli cel danej służebności przestał istnieć, nie ma potrzeby jej ustanawiania. Jest ona prawem zależnym, a także niepodzielnym. W przypadku ustanowienia na nieruchomości władnącej bądź obciążonej innego prawa użytkowania, użytkownik zostaje odpowiednio uprawniony lub obciążony. Służebność może powstać co do zasady na skutek czynności prawnej (poprzez **合同**, *hétóng* – umowę, art. 156 ch.u.pr.rz.) dokonanej przez **供役地权利人**, *gōngyìdē quánlǐ rén* (właściciela nieruchomości obciążonej, art. 159 ch.u.pr.rz.) i **地役权人**, *dìyè quán rén* (właściciela nieruchomości władnącej, art. 156 ch.u.pr.rz.). Ponadto uprawnienia przysługujące właścicielowi nieruchomości władnącej nie mogą naruszać przepisów prawa i społecznego interesu publicznego, mogą jednak uwzględniać postanowienia stron

zgodne z faktycznymi okolicznościami ustanawiania służebności (魏振瀛 *Wèi Zhènyíng* 2013, 301-302).

W Chinach zatem służebność jest pojęciem węższym niż w Polsce. Z uwagi na fakt, iż jest jedną z odmian prawa użytkowania, odnoszą się do niej przepisy ogólne dotyczące użytkowania. Sytuacja taka nie występuje na gruncie polskim, ponieważ służebności są prawami równorzędnymi z prawem użytkowania. Co do zasady jednak oba terminy mają podobne znaczenie – w obu przypadkach występuje nieruchomości władnąca i obciążona, a podmiot ma podobny zakres uprawnień. Tłumaczenie tego terminu może zatem być dokonane z zastosowaniem ekwiwalentu funkcjonalnego, niemniej jednak w niektórych przypadkach konieczne jest uzupełnienie terminu o dodatkową informację.

Wnioski translacyjne

Użytkowanie w polskim systemie prawnym jest instytucją o znacznie węższym zakresie niż w przypadku Chin. Przede wszystkim w Polsce użytkowanie, czy też prawo użytkowania, oznacza jedno odrębne prawo, podczas gdy w Chinach prawa użytkowania stanowią grupę uprawnień związanych z korzystaniem z gruntu. Chińskie prawa użytkowania są w dużej mierze zbliżone do polskiego użytkowania wieczystego, które jednak w Polsce nie jest ograniczonym prawem rzeczowym.

Tłumacząc termin „użytkowanie” na język chiński należałoby zastosować ekwiwalent funkcjonalny modyfikowany: 用益物权, *yòngyìwù quán*, dodając przed nim słowo „polskie” – 波兰(*Bōlán*): 波兰用益物权, *Bōlán yòngyì wù quán* – „polskie prawo użytkowania” lub stosując ekwiwalent opisowy: 占有、使用和收益他人所有的不动产或者动产的权利, *zhànyǒu, shǐyòng hé shōuyì tārén suǒyǒu de bùdòngchǎn huòzhě dòngchǎn de quánlì* („prawo do posiadania, korzystania i pobierania pożytków z rzeczy ruchomej lub nieruchomości stanowiącej własność innej osoby”). Natomiast w przypadku tłumaczenia chińskiego terminu 用益物权, *yòngyìwù quán* (art. 121 ch.u.pr.rz.) nie należy stosować polskiego terminu „użytkowanie” (art. 244 k.c.), a raczej: „prawa użytkowania”, aby wskazać, że termin ten określa pewną grupę praw.

Termin „używanie” (art. 252 k.c.), odnoszący się w polskim Kodeksie cywilnym do użytkowania, nie posiada kodeksowej definicji legalnej. Jednakże wnioskując z art. 260. § 1. zd. 1. k.c. oraz art. 262 k.c. można stwierdzić, że oznacza on posiadanie i korzystanie z rzeczy. Tym samym zastosować można chiński ekwiwalent ustawowy 利用, *liyòng* (art. 2 ch.u.pr.rz.) – „używać”, „korzystać”. W przypadku konieczności większej precyzji może być konieczne użycie ekwiwalentu opisowego: 占有和使用, *zhànyǒu hé shǐyòng* – „posiadanie i korzystanie”. Terminy „posiadanie” (art. 337 k.c.), „korzystanie” (art. 260 § 1 k.c.) i „pobieranie pożytków” (art. 260 § 1 k.c.) mają natomiast swoje ustawowe ekwiwalenty w języku chińskim: 使用, *shǐyòng* (art. 117 ch.u.pr.rz.), 占有, *zhànyǒu* (art. 117 ch.u.pr.rz.), 收益, *shōuyì* (art. 117 ch.u.pr.rz.). Zarówno w ustawie polskiej, jak i chińskiej odnaleźć można również termin „pożytki” (art. 252 k.c.) – 孳息, *zīxī*, „pożytki naturalne” (art. 55 § 1 k.c.) – 天然孳息, *tiānrán zīxī*

(art. 116 ch.u.pr.rz.) oraz „pożytki cywilne” (art. 55 § 1 k.c.) – 法定孳息, *fǎdìng zīxī* (art. 116 ch.u.pr.rz.).

Termin „użytkowanie praw” (art. 265 § 2 k.c.) występujący w polskim Kodeksie nie znajduje odpowiednika w ustawie chińskiej, należy zatem zastosować ekwiwalent opisowy: „权利的用益物权” (*quánlì de yòngyì wùquán*) – „prawo użytkowania praw”.

Przy tłumaczeniu poszczególnych rodzajów praw użytkowania konieczne jest zastosowanie ekwiwalentów opisowych:

- i) 土地承包经营权, *tǔdì chéngbāo jīngyíngquán* (art. 127 ch.u.pr.rz.): „prawo do umownego zarządzania gruntem”;
- ii) 建设用地使用权, *jiànshè yòngdì shǐyòngquán* (art. 136 ch.u.pr.rz.): „prawo do użytkowania gruntu w celach budowlanych”;
- iii) 宅基地使用权, *zháijīdì shǐyòngquán* (art. 153 ch.u.pr.rz.): „prawo do użytkowania gruntów pod budownictwo mieszkaniowe”.

W przypadku tłumaczenia terminu 地役权, *dìyìquán* (157 ch.u.pr.rz.) na język polski można zatem zastosować ekwiwalent opisowy: „prawo służebności gruntowej będące jednym z praw użytkowania” lub „prawo użytkowania do służebności gruntowej”. Możliwe jest jednak również zastosowanie ekwiwalentu funkcjonalnego: „służebność gruntowa” (art. 285 § 1 k.c.), jeśli kontekst wypowiedzi nie wymaga podania informacji, że prawo to w Chinach nie jest zupełnie odrębnym prawem. Podczas tłumaczenia z języka polskiego na język chiński natomiast zastosować można bezpośrednio termin 役权, *yìquán*, ewentualnie z zaznaczeniem: 不是用益物权一种的, *bùshì yòngyì wù quán yī zhǒng de* („która nie jest rodzajem użytkowania”), np: 不是用益物权一种的役权, *bùshì yòngyì wù quán yī zhǒng de yì quán*: „służebność, która nie jest rodzajem użytkowania”.

Z uwagi na brak różnych rodzajów służebności w prawie chińskim, ekwiwalent ustawowy ma tylko wspomniana wyżej „służebność gruntowa” (art. 285 § 1 k.c.). W przypadku „służebności osobistej” (art. 296 k.c.) i „służebności mieszkania” (art. 302 § 1 k.c.) ekwiwalenty odnaleźć można jednak w chińskojęzycznych publikacjach dotyczących instytucji prawa rzymskiego (*servitutes personarum* i *habitatio*) – 人役权, *rén yìquán* oraz 居住权, *jūzhù quán*) (np. 陈信勇, 蓝邓骏 *Chén Xinyǒng* i *Lán Dèngjùn* 2003, 69-70). W przypadku „służebności przesyłu” (art. 305¹ k.c.) konieczne jest już zastosowanie ekwiwalentu opisowego: 传输线的地役权, *chuánshūxiànde dìyìquán* – „służebność linii przesyłowych”.

Ustawowe terminy „nieruchomość władająca” (art. 285 § 1 k.c.) oraz „nieruchomość obciążona” (art. 285 § 1 k.c.) mają swoje ekwiwalenty także w ustawie chińskiej, odpowiednio: 需役地, *xūyìdì* (art. 156 ch.u.pr.rz.) i 供役地, *gōngyìdì* (art. 156 ch.u.pr.rz.).

Instytucje użytkowania i służebności w polskim i chińskim prawie są do siebie w dużym stopniu podobne, jednak pewne różnice, zwłaszcza systemowe, wpływają na

znaczenia i występowanie poszczególnych ekwiwalentów. Jednakże, ze względu na to, że w Chinach recypowane zostało *de facto* prawo europejskie, wiele polskich i chińskich terminów ma swoje ustawowe odpowiedniki. Co do zasady terminy te mają podobne znaczenie i, jak wskazano wcześniej, pewne różnice dostrzec można dopiero po dokładnej analizie konstrukcji poszczególnych instytucji.

Glosariusz

Tabela 1. Tłumaczenie polsko-chińskie.

Termin polski	Przepis	Ekwiwalent chiński	Komentarz
użytkowanie	art. 244 k.c.	用益物权, <i>yòngyì wùquán</i>	(dla odbiorcy dalekiego ¹) ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawowy: art. 121 ch.u.pr.rz.
		波兰用益物权, <i>Bōlán yòngyì wùquán</i>	(dla odbiorcy bliskiego ²) ekwiwalent funkcjonalny modyfikowany, ustawowy termin posiada szerszy zakres znaczeniowy
		占有、使用和收益他人所有的不动产或者动产的权利, <i>zhànyǒu, shǐyòng hé shōuyì tārén suǒyǒu de bùdòngchǎn huòzhě dòngchǎn de quánlì</i>	(dla odbiorcy bliskiego) ekwiwalent opisowy
użytkownik	art. 256 k.c.	用益物权人, <i>yòngyì wùquán rén</i>	(dla odbiorcy dalekiego) ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawowy: art. 40 ch.u.pr.rz.
		波兰用益物权人, <i>Bōlán yòngyì wùquán rén</i>	(dla odbiorcy bliskiego) ekwiwalent funkcjonalny modyfikowany, ustawowy termin posiada szerszy zakres znaczeniowy
używanie	art. 252 k.c.	利用, <i>lìyòng</i>	(dla odbiorcy dalekiego) ekwiwalent funkcjonalny,

¹ Odbiorca daleki – osoba, która nie interesuje się szczególnie rzeczywistością kraju języka źródłowego i nie ma z tego zakresu szerokiej wiedzy (Matulewska 2005: 64).

² Odbiorca bliski – osoba posiadająca wiedzę dotyczącą kultury kraju języka źródłowego lub mająca chęć ją poznać (Matulewska 2005: 64).

			termin ustawy: art. 2 ch.u.pr.rz.
		占有和使用, <i>zhànyǒu, hé shīyòng</i>	(dla odbiorcy bliskiego) ekwiwalent opisowy
korzystanie	art. 260 § 1 k.c.	使用, <i>shīyòng</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.
posiadanie	art. 337 k.c.	占有, <i>zhànyǒu</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.
pobieranie pożytków	art. 260 § 1 k.c.	收益, <i>shōuyì</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.
pożytki	art. 252 k.c.	孳息, <i>zīxī</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 116 ch.u.pr.rz.
pożytki naturalne	art. 55 § 1 k.c.	天然孳息, <i>tiānrán zīxī</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 116 ch.u.pr.rz.
pożytki cywilne	art. 55 § 1 k.c.	法定孳息, <i>fǎdìng zīxī</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 116 ch.u.pr.rz.
użytkowanie praw	art. 265 § 2 k.c.	权利的用益物权, <i>quánlìde yòngyì wùquán</i>	ekwiwalent opisowy
służebność	art. 244 §1 k.c.	役权, <i>yìquán</i>	(dla odbiorcy dalekiego) ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 157 ch.u.p.prz.
		不是用益物权一种的役权, <i>bùshì yòngyì wù quán yī zhǒng de yì quán</i>	(dla odbiorcy bliskiego) ekwiwalent opisowy, ustawy termin posiada szerszy zakres znaczeniowy
służebność gruntowa	art. 285 § 1 k.c.	地役权, <i>dìyìquán</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 157 ch.u.p.prz.
służebność osobista	art. 296 k.c.	人役权, <i>rényìquán</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin dotyczący instytucji prawa rzymskiego

slużebność mieszkania	art 302 § 1 k.c.	居住权, <i>jūzhù quán</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin dotyczący instytucji prawa rzymskiego
slużebność przesyłu	art. 3051 k.c.	传输线的地役权, <i>chuánsūxiànde dìyìquán</i>	ekwiwalent opisowy
nieruchomość obciążona	art. 285 § 1 k.c.	供役地, <i>gōngyìdì</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 156 ch.u.pr.rz.
nieruchomość władająca	art. 285 § 1 k.c.	需役地, <i>xūyìdì</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 156 ch.u.pr.rz.
właściciel nieruchomości obciążonej	art. 285 § 1 k.c.	供役地权利人, <i>gōngyìdì quánlì rén</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 159 ch.u.pr.rz.
właściciel nieruchomości władającej	art. 285 § 1 k.c.	地役权人, <i>dìyìquán rén</i>	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 156 ch.u.pr.rz.

Tabela 2. Tłumaczenie chińsko-polskie.

Termin chiński	Przepis	Ekwiwalent polski	Komentarz
用益物权, <i>yòngyì wùquán</i>	art. 121 ch.u.pr.rz.	użytkowanie	(dla odbiorcy dalekiego) ekwiwalent funkcjonalny, ustawy termin: art. 244 k.c.
		prawa użytkowania	(dla odbiorcy bliskiego) kalka
用益物权人, <i>yòngyì wùquán rén</i>	art. 40 ch.u.pr.rz.	użytkownik	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 256 k.c.
使用, <i>shǐyòng</i>	art. 260 § 1 k.c.	korzystanie	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.
占有, <i>zhànyǒu</i>	art. 337 k.c.	posiadanie	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.
收益, <i>shōuyì</i>	art. 260 § 1 k.c.	pobieranie pożytków	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.

孳息, zīxī	art. 252 k.c.	pożytki	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 117 ch.u.pr.rz.
天然孳息, tiānrán zīxī	art. 55 § 1 k.c.	pożytki naturalne	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 116 ch.u.pr.rz.
法定孳息, fǎdìng zīxī	art. 55 § 1 k.c.	pożytki cywilne	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 116 ch.u.pr.rz.
土地承包经营 权, tǔdì chéngbāo jīngyíngquán	art. 127 ch.u.pr.rz.	prawo do umownego zarządzania gruntem	ekwiwalent opisowy
土地承包经营 权人, tǔdì chéngbāo jīngyíng quán rén	art. 125 ch.u.pr.rz.	zarządca gruntu	ekwiwalent opisowy
建设用地使用 权, jiànshè yòngdì shǐyòngquán	art. 136 ch.u.pr.rz.	prawo do użytkowania gruntu w celach budowlanych	ekwiwalent opisowy
建设用地使用 权人, jiànshè yòngdì shǐyòng quán rén	art. 135 ch.u.pr.rz.	użytkownik gruntu w celach budowlanych	ekwiwalent opisowy
宅基地使用权, zháijīdì shǐyòngquán	art. 153 ch.u.pr.rz.	prawo do użytkowania gruntów pod budownictwo mieszkaniowe	ekwiwalent opisowy
宅基地使用权 人, zháijīdì shǐyòngquán rén	art. 152 ch.u.pr.rz.	użytkownik gruntu w celach mieszkaniowych	ekwiwalent opisowy
地役权, dìyìquán	art. 157 ch.u.p.prz.	służebność gruntowa	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 285 § 1 k.c
供役地, gōngyìdì	art. 156 ch.u.pr.rz.	nieruchomość obciążona	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawy: art. 285 § 1 k.c.

需役地, <i>xūyìdì</i>	art. 156 ch.u.pr.rz.	nieruchomość władająca	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawowy: art. 285 § 1 k.c.
供役地权利人, <i>gōngyìdì quánlì rén</i>	art. 159 ch.u.pr.rz.	właściciel nieruchomości obciążonej	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawowy: art. 285 § 1 k.c.
地役权人, <i>dìyìquán rén</i>	art. 156 ch.u.pr.rz.	właściciel nieruchomości władającej	ekwiwalent funkcjonalny, termin ustawowy: art. 285 § 1 k.c.

Bibliografia

- Bieliński, Arkadiusz, i Maciej Pannert. 2014. *Prawo cywilne – część ogólna. Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Brzozowski, Andrzej, Wojciech Kocot, i Wiesław Opalski. 2012. *Prawo rzeczowe: Zarys wykładu*. Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis.
- Chen, Jianfu. 2008. *Chinese Law: Context and Transformation*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- Chen, Xinyong (陈信勇), i Dengjun Lan (蓝邓骏). 2003. 居住权的源流及其立法的理性思考. *W法律科学* nr 3, ss. 68-75.
- Czerkiewicz, Przemysław. 2014. Chiny. Na co zwrócić uwagę w negocjacjach z wykonawcami? *Zamawiający. Zamówienia Publiczne w Praktyce* nr 6, ss. 8-12.
- Dadańska, Katarzyna. 2012. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Doliwa, Adam. 2010. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Duan, Bo (段波), i Xiangbo Han (韩祥波). 2013. *民法*. 北京: 中国法制出版社.
- Gniewek, Edward. 2012. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Gniewek, Edward, i Piotr Machnikowski. 2013. *Kodeks cywilny. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Han, Song (韩松). 2008. *物权法*. 北京: 法律出版社.
- Ignatowicz, Jerzy, i Krzysztof Stefaniuk. 2012. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis.
- Kaczmarek, Karolina, i Aleksandra Matulewska. 2008. Wykładnia normy prawnej a metodologia przekładu. W *Rocznik Przekładoznawczy* t. 3/4, ss. 81–94.
- Kłós, Patrycja, Aleksandra Matulewska, i Paulina Nowak-Korc. 2007. Problemy przekładu specjalistycznego na przykładzie tekstów z dziedziny prawa, biologii, biotechnologii i medycyny. W *Investigationes Linguisticae* t. XV, ss. 81–99.
- Kubacki, Artur. 2012. *Tłumaczenie poświadczone: Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska sp. z o. o.
- Li, Jianwei (李建伟). 2014. *民法*. 北京: 中国政法大学出版社.
- Matulewska Aleksandra. 2005. Własność i zobowiązania w aspekcie translatorycznym polsko-angielskim i angielsko-polskim. W *Investigationes Linguisticae* t. XII, ss. 62-76.
- Meng, Wenxiang (孟文翔). 2013. *中华人民共和国物权法: 配套解读与案例注释*. 北京: 中国法制出版社.
- Rowiński, Jan, i Wojciech Jakóbiec. 2006. *System konstytucyjny Chińskiej Republiki Ludowej*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Wang, Zhu (王竹). 2012. *中华人民共和国物权法配套规定: 实用注解版*. 北京: 法律出版社.
- Wei, Zhenying (魏振瀛). 2013. *民法*. 北京: 北京大学出版社.
- Witczak, Hanna, i Agnieszka Kawalko. 2012. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Yang, Lixin (杨立新). 2013. *物权法*. 北京: 法律出版社.
- Yin, Tian (尹田). 2013. *物权法*. 北京: 北京大学出版社.
- Zhou, Yang (周洋). 2014. *物权: 常见法律问题及纠纷解决法条速查与文书范本*. 北京: 法律出版社.

Zhu, Danying (朱丹颖). 2012. 物权法新解读. 涿州: 中国法制出版社.

Ziemianin, Bronisław, i Katarzyna Dadańska. 2012. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wolters
Kluwer Polska sp. z o.o

NAZEWNICTWO KAR W KODEKSIE KARNYM REPUBLIKI KOREI W ASPEKCIE TŁUMACZENIOWYM KOREAŃSKO-POLSKIM

Bernadetta BAŁAZY

Instytut Językoznawstwa

Wydział Neofilologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Poland

bebalazy@gmail.com

Abstrakt: W niniejszym artykule podjęto się próby tłumaczenia prawniczego w odniesieniu do koreańsko-polskiej pary językowej w zakresie prawa karnego materialnego, a dokładniej mówiąc – w zakresie nazewnictwa kar kryminalnych. Posłużono się tekstem obecnie obowiązującego koreańskiego kodeksu karnego, a tłumaczenie polegało na porównaniu tekstów paralelnych, czyli takich, które istnieją niezależnie od siebie nawzajem (jeden nie jest tłumaczeniem drugiego), ale pełnią te same funkcje, z tym że służą użytkownikom różnych języków (Neubert i Shreve 1992, 89). Kodeks Karny Republiki Korei i polska ustawa Kodeks Karny to teksty paralelne, gdyż pełnią tę samą rolę w swojej kulturze prawnej i nie są jednocześnie tłumaczeniami. Przy pracy nad tłumaczeniem okazało się przydatne także posiłkowanie się innymi polskimi ustawami – Kodeksem Wykroczeń, a także nieobowiązującym już Kodeksem Karnym z 1969 roku. Celem artykułu nie było jedynie dokonanie tłumaczenia, ale także przedstawienie chociażby w małym stopniu informacji na temat współczesnego prawa karnego w Korei Południowej. Uznano tę kwestię za istotną ze względu na fakt, że na próżno szukać polskich opracowań dotyczących tej tematyki. W artykule, w całości napisanym w języku polskim, koniecznym było jednak posługiwanie się oryginalnymi terminami koreańskimi, które zostały przedstawione zarówno w pisowni oryginalnej (*hangul*), jak i za pomocą transkrypcji, ze względu na czytelnika nie znającego języka koreańskiego. Zastosowana transkrypcja to transkrypcja McCune'a – Reischauera (Ogarek – Czoj, 2007, 30). Artykuł jest *de facto* streszczeniem mojej pracy licencjackiej o tym samym tytule, obronionej w 2013 roku na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Słowa kluczowe: nazewnictwo kar kryminalnych w tłumaczeniu, kodeks karny, koreański kodeks karny, prawo karne, tłumaczenie prawnicze, tłumaczenie koreańsko-polskie

NAMES OF PENALTIES IN REPUBLIC OF KOREA'S PENAL CODE IN KOREAN- POLISH TRANSLATION

Abstract: The article was written with the aim of translating the names of criminal penalties in the Republic of Korea's Penal Code to the Polish language. The text of the current Korean Penal Code has been compared with the parallel text of the Polish Penal Code. Although both Penal Codes have similar functions, the scope of application is slightly different, so the Polish Code of Petty Crimes and the previous Polish Penal Code (from the year 1969) were used subsidiary. However, the article was written not only for translatory purposes, but also to initially present an image of South Korean penal law to the Polish readers since Poland is deficient in such papers. Even though the article is written in Polish, it was essential to use original Korean names of criminal penalties. Due to Koreans using a different alphabet, the names had to be

transcribed according to the rules of McCune-Reischauer (Ogarek-Czój, 2007, 30), to make the Korean words legible for non-Korean readers. The paper is, de facto, a shortened version of my BA paper of the same title.

Keywords: penal law, criminal penalties, Korean-Polish translation, legal translation, Republic of Korea's Penal Code

대한민국 형법상 형벌의 한폴 번역

초록: 이 기사는 대한민국 형법상 형벌의 한폴 번역할 목표로 작성되었다. 이 글은 대한민국 형법과 폴란드 형법의 비교를 통해 번역되었다. 두 형법은 서로 범위가 약간 다르므로 폴란드의 “사소한죄법”과 폴란드의 이전 형법(1969년)이 부수적으로 이용되었다. 그런데 기사의 목표는 번역뿐만 아니라 법률과 관련된 현상을 어느정도 보여주는 것이다. 기사는 완전히 폴란드어이기 때문에 형벌에 관한 한국 단어가 사용될 필요성이 있었다. 한국어를 모르는 독자를 위해 그런 단어가 로마자로 쓰여졌다.

기사는 나의 학사 논문의 요약이다.

키워드: 형법, 형벌, 한폴 번역, 법률 번역, 대한민국 형법

Wykaz skrótów:

Polskie akty prawne:

KK – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny. (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553)

KK69 – Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks Karny (Dz. U. 1969 nr 13 poz. 94; nie obowiązuje obecnie)

KW – Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń. (Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114)

Koreańskie akty prawne:

KKRK – Ustawa z dnia 3 października 1953 r. Kodeks Karny Republiki Korei

Pozostałe skróty:

art. – artykuł

OBA – odbiorca bliski A

OBB – odbiorca bliski B

ODA – odbiorca daleki A

ODB – odbiorca daleki B

USJP – *Uniwersalny słownik języka polskiego*

KRW – won koreański, waluta Republiki Korei

Tłumaczenie prawnicze to procedura lingwistyczna polegająca na zastąpieniu tekstu w źródłowym języku prawnym lub prawniczym tekstem w języku docelowym przy zachowaniu relacji ekwiwalencji. Ekwiwalencja to inaczej relacja odpowiedniości. Tłumaczenie prawnicze wymaga od tłumacza znajomości specjalistycznej terminologii z dziedziny prawa. Z jednej strony może to czynić proces tłumaczenia łatwiejszym, niż w przypadku tłumaczeń literackich, bo nie obejmuje obszernej terminologii ogólnej i szerokiego wachlarza synonimów, ale z drugiej strony, kultura prawna danego obszaru (państwa) zakłada pewną wyjątkowość języka prawnego i prawniczego (Jopek-Bosiacka 2006), która może utrudnić zrozumienie, i co za tym idzie, przekład tekstu. Jednak nie

tylko świadomość i znajomość różnic wynikających z odrębnej kultury prawnej jest tym, co powinno interesować tłumacza. Tłumacz tekstów z zakresu szeroko pojętego prawa, jak każdy inny tłumacz tekstów specjalistycznych, powinien posiadać wiedzę z kilku dziedzin (Kaczmarek i Matulewska 2008). To bynajmniej nie wszystko – od tłumacza wymaga się odpowiedniej ogólnej kompetencji językowej oraz znajomości zasad i technik tłumaczenia.

Strategie tłumaczeniowe

Kierzkowska wyróżnia w ramach strategii tłumaczenia cztery rodzaje ekwiwalencji. Są to: ekwiwalencja denotacyjna, ekwiwalencja konotacyjna, ekwiwalencja pragmatyczna i ekwiwalencja tekstowo-normatywna. Ekwiwalencja denotacyjna jest nastawiona bardziej na tekst źródłowy niż na tekst docelowy. W jej ramach wyrażenie nie posiadające ekwiwalentów tłumaczy się w ten sposób, że odwołuje się do systemu prawnego, dla którego powstał tekst w języku źródłowym. Tym sposobem odbiorca tekstu docelowego otrzymuje ekwiwalent, który oznacza instytucję funkcjonującą w obcej mu kulturze prawnej (i którego może nie zrozumieć lub może zrozumieć niewłaściwie), ale tłumaczenie to jest wierne w tym sensie, że nie przedstawia zmodyfikowanego obrazu rzeczywistości tekstu źródłowego. Ekwiwalencja konotacyjna jest czymś zgoła innym niż ekwiwalencja denotacyjna. Bierze pod uwagę odbiorcę tekstu docelowego w dużo większym stopniu. Jej stosowanie polega na zastąpieniu wyrażenia oznaczającym daną instytucję w języku źródłowym wyrażeniem języka docelowego oznaczającym instytucję najbardziej podobną. Opiera się więc na użyciu konotatów (skojarzeń) znanych odbiorcy. Ten sposób może być bardziej zrozumiały dla odbiorcy, ale jednocześnie nie do końca wiernie przedstawiać rzeczywisty stan wyrażony w tekście źródłowym. Ekwiwalencję pragmatyczną charakteryzuje najwyższe spośród wszystkich czterech odmian nastawienie na odbiorcę. W jej przypadku bowiem to sam odbiorca, ze względu na indywidualne potrzeby, narzuca tłumaczowi sposób tłumaczenia określonych terminów.

Ekwiwalencja tekstowo-normatywna zakłada istnienie pewnych konwencji na poziomie gramatycznym, frazeologicznym, stylistycznym i rejestru, a poza tym tradycji obowiązujących w danym języku docelowym. To właśnie na nie ukierunkowane powinno być tłumaczenie przy stosowaniu tego rodzaju ekwiwalencji.

Techniki zapewniania ekwiwalencji dla wyrażen bezekwiwalentowych

Należy zaznaczyć, że nie wszystkie wyrażenia da się przetłumaczyć z języka źródłowego na język docelowy w sposób dosłowny. Na gruncie tłumaczeń prawniczych często zdarza się tak, że instytucje funkcjonujące w kulturze prawnej państwa A nie mają idealnych odpowiedników w państwie B, a czasem wręcz nie mają ich wcale (wyrażenie nie mające takiego odpowiednika nazywa się wyrażeniem bezekwiwalentowym). Należy wówczas zastosować jedną z technik zapewniania ekwiwalencji dla takich wyrażen. To, którą technikę należy zastosować, jest kwestią wyboru dokonywanego przez tłumacza. Wybór ten jednak powinien być uzależniony od odbiorcy, dla którego dokonywane jest tłumaczenie. W przypadku tłumaczenia prawniczego w aspekcie koreańsko-polskim pojawiają się terminy bezekwiwalentowe, czyli takie, co do których nie istnieje w języku docelowym pojęcie, o którym mowa w języku źródłowym (Kierzkowska 2002, 113).

Technik w odniesieniu do tłumaczenia prawniczego według Kierzkowskiej jest kilka, a są to: ekwiwalent naturalny daleki, ekwiwalent naturalny bliski, ekwiwalent seminaturalny, kalka leksykalna wyrazowa, zapożyczenie proste, zapożyczenie naturalizowane, ekwiwalent opisowy i ekwiwalent frazeologiczny. Ekwiwalent naturalny daleki to taki, który wywołuje naturalne skojarzenie u odbiorcy, jako że podobna instytucja funkcjonuje w realiach języka docelowego, czyli języka odbiorcy tłumaczenia. Ekwiwalent taki jednak nie do końca odpowiada temu, czym jest dane pojęcie w języku źródłowym, więc może być mylący dla odbiorcy (tak zwany „falszywy przyjaciel”). Kierzkowska w przypadku tłumaczenia prawniczego podaje przykład w języku angielskim, gdzie *limited liability company* tłumaczone jest na spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, mimo że nie są to do końca odpowiadające sobie, bliźniacze instytucje (Kierzkowska 2002, 117). Ekwiwalent naturalny bliski, mimo że nie do końca oddaje charakter terminu języka źródłowego, to różni się tym od ekwiwalentu dalekiego, że oddaje istotę danego pojęcia i jest w takim znaczeniu powszechnie używany. Inną pozycję ma *judge* w systemie anglosaskim niż *sędzia* w systemie polskim (kontynentalnym), ale i tak tłumaczenie terminu *judge* na termin *sędzia* jest ogólnie przyjęte (Kierzkowska 2002, 119). W przypadku tłumaczenia koreańsko-polskiego trudniej jednak mówić o uzusie, gdyż w porównaniu do pary językowej angielsko-polskiej, para koreańsko-polska jest o wiele rzadziej występującą kombinacją w przypadku tłumaczeń prawniczych. Ekwiwalent seminaturalny to wypadkowa ekwiwalentu naturalnego i cech terminu języka źródłowego. Ekwiwalent seminaturalny zawiera dodatkowe elementy, które mają zapobiegać myleniu terminów, jak by to mogło mieć miejsce przy zastosowaniu ekwiwalentu naturalnego (Kierzkowska 2002, 120). Kalka leksykalna wyrazowa to znaczeniowe odwzorowanie pojęcia z języka źródłowego przy użyciu takich środków, jakimi dysponuje język docelowy. Kalki językowe spotyka się nie tylko w tłumaczeniu prawniczym, a także w języku potocznym. Przykładem jest tłumaczenie *value added tax* jako podatek od wartości dodanej (Kierzkowska 2002, 121). Zapożyczenie proste to „technika tłumaczeniowa polegająca na pozostawieniu w tekście przekładu wyrazu lub zwrotu z języka wyjściowego w niezmienionej formie” (Lukszyn 1993, 399). W przypadku tłumaczenia z języka koreańskiego na język polski byłoby to jednak rozwiązanie nie do końca udane ze względu na różnice w zapisie i wymowie. Zapożyczenie naturalizowane w przeciwieństwie do zapożyczenia prostego zakłada dostosowanie pisowni danego terminu do wymowy zgodnie z zasadami fonetycznymi w języku docelowym. Wadą zarówno zapożyczenia prostego jak i naturalizowanego jest to, że pojecie pozostaje nadal kompletnie niezrozumiałe dla odbiorcy dalekiego (Kierzkowska 2002, 122). W przypadku języka koreańskiego, który jest językiem o zupełnie innej genealogii niż język polski, zastosowanie powyższych dwóch rozwiązań nie wywoła żadnych skojarzeń u odbiorcy dalekiego. Ekwiwalent opisowy wydaje się być dobrym rozwiązaniem jeśli odbiorcą jest nie-prawnik. Za pomocą opisu w języku docelowym danego pojęcia z języka źródłowego oddaje się jego istotę. Ze względu jednak na opisowy charakter czyni to tekst o wiele dłuższym niż tekst oryginału, jeśli okaże się że dane pojęcie wielokrotnie powtarza się w tekście (Kierzkowska 2002, 122). Ekwiwalent frazeologiczny „może mieć formę wyrażenia czasownikowego, które oznacza wykonywanie jakiejś czynności” (Kierzkowska 2002, 123). Nie ma jednak dla

pracy większego znaczenia stosowanie tego ekwiwalentu, gdyż tłumaczone są pojęcia złożone z jednego słowa, a nie większe segmenty zdaniowe.

Pojęcie kary, kary kryminalnej i sankcji w polskim prawie karnym

Przedmiotem badań są polskie i koreańskie nazwy kar znajdujące się w odpowiednich dla danego systemu prawa tekstach aktów prawnych oraz ich tłumaczenie w aspekcie koreańsko-polskim. W związku z tym należy określić czym jest kara w rozumieniu prawa karnego. Kara, o jakiej mowa w ramach prawa karnego, to tzw. kara kryminalna i jest to środek przymusu państwowego, który ma na celu zwalczanie przestępczości. (Bojarski 2012). Nie-prawnik może mieć trudności z rozróżnieniem pojęć sankcji, sankcji karnej, kary czy kary kryminalnej, które używane są w ramach nauki prawoznawstwa i prawa karnego oraz w innych dziedzinach nauki prawa. Należy zatem krótko wyjaśnić na czym polega różnica między tymi wszystkimi pojęciami, gdyż nie są one synonimami. Sankcja to „dolegliwość przewidziana za niezrealizowanie jakiejś normy (zło przewidziane za jej niezrealizowanie)” (Wronkowska 2005, 123). Sankcja karna jest jednym z trzech jej typów i jest to „zło wyrządzone przez państwo temu, kto dopuszcza się przestępstwa” (Wronkowska 2005, 125). Inne typy sankcji to sankcja nieważności i sankcja egzekucji (Wronkowska 2005, 125), które nie stanowią przedmiotu zainteresowania pracy, ale należy zasygnalizować ich istnienie dla podkreślenia, że używanie określenia „sankcja” w odniesieniu do tylko jednego jej typu może powodować nieporozumienia. Jeśli chodzi o umiejscowienie sankcji karnej w normie prawnej, to „sankcję karną uznaje się za część normy kompetencyjnej (sankcjonującej)” (Burzyński 2008, 19). Terminy „kara” i „sankcja karna” w ramach nauki prawa karnego materialnego mogą być stosowane wymiennie. Należy także omówić znaczenie słowa *kryminalny* w odniesieniu przede wszystkim do terminu „kara kryminalna”, które występuje w pracy. Kary przewidywane przez prawo karne określa się bowiem terminem „kary kryminalne”. O karze kryminalnej mówi się więc w przypadku kary, która wymierzana jest za przestępstwo. Zachodzi konieczność rozróżnienia kar istniejących w systemie prawnym, poza karami z KK istnieją bowiem kary porządkowe, dyscyplinarne itd. (Marek i Lachowski 2011, 145).

Kary w polskim prawie karnym

Karami w świetle art. 32 Kodeksu Karnego są: kara grzywny, kara ograniczenia wolności, kara pozbawienia wolności, kara 25 lat pozbawienia wolności i kara dożywotniego pozbawienia wolności. Poniżej zostały one szerzej scharakteryzowane.

Grzywna to „kara pieniężna nakładana przez organy sądowe lub administracyjne”. Stanowi karę na podstawie art. 32 Kodeksu Karnego. Art. 33 określa sposób wymierzania tej kary. Wymierza się ją w stawkach dziennych, których liczba i wysokość może być różnie ustalana – w zależności od przestępstwa (stanowi o tym przepis części szczególnie, dotyczący określonego przestępstwa) ilość i wysokość stawek jest różna. Najniższa liczba stawek wynosi 10, a najwyższa 540. Grzywna jest dolegliwością powodującą uszczerplenie majątku sprawcy, tak więc organ orzekając tę karę musi brać pod uwagę, zgodnie z art. 33 § 3 KK dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe. Jedna stawka dzienna to minimalnie 10 złotych, a maksymalnie 2000 złotych. Na potrzeby niniejszej

pracy, mimo że kodeks nie operuje pojęciem kwoty, a jedynie stawki i wysokości stawki, należy zaznaczyć, że zgodnie z tym artykułem najniższa grzywna orzeczona za przestępstwo może wynosić teoretycznie 100 złotych, a maksymalna 1 080 000 złotych (jeśli przepisy szczególne nie stanowią inaczej). O tym, czy grzywna jest karą najmniej dolegliwą spośród wymienionych, można by dyskutować, zważając na to, jak wysoka może ona być. Przewidziana jest ona jednak za przestępstwa o najlżejszym ciężarze gatunkowym. Zagrożone nią jest na przykład przestępstwo z art. 193 KK (naruszenie miru domowego), art. 261 KK (znieważenie pomnika) itd.

Ograniczenie wolności jest karą wymierzaną „sprawcom (...) mniej groźnych przestępstw, polegającą między innymi na tym, że skazany pozostaje na wolności, ale nie może bez zgody sądu zmienić miejsca pobytu” (USJP, 1214). Kara ograniczenia wolności jest usytuowana pomiędzy karą grzywny a karami pozbawienia wolności, co wskazuje, że jej dolegliwość jest mniejsza niż kar pozbawienia wolności, a większa niż grzywny (Giętkowski 2007, 41). Podstawą prawną dla kary ograniczenia wolności w KK jest art. 32 KK. Przepisy szczególne, art. 35, art. 36 i art. 37 KK, określają wymiar, sposób wykonania i obowiązki skazanego na tę karę.

Pozbawieniem wolności nazywa się „karę zasadniczą wymierzoną za przestępstwo, polegającą na umieszczeniu przestępcy w zakładzie karnym” (USJP, 497). Podobnie jak w przypadku wszystkich pozostałych kar w KK, podstawą prawną jest art. 32 KK. Precyzując definicję słownikową, kara pozbawienia wolności obejmuje umieszczenie skazanego w zakładzie karnym na okres od trzech miesięcy do piętnastu lat. Kary pozbawienia wolności o bardziej dolegliwym charakterze to: kara 25 lat pozbawienia wolności oraz kara dożywotniego pozbawienia wolności, które w KK są karami odrębnymi.

Kara 25 lat pozbawienia wolności została wyodrębniona spośród terminowych kar pozbawienia wolności jako kara stosunkowo surowa. Zagrożone są nią podobnie ciężkie lub wręcz te same przestępstwa co te zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności (np. art. 127 KK – podejmowanie działań zmierzających do pozbawienia Rzeczypospolitej Polskiej niepodległości).

Kara dożywotniego pozbawienia wolności to w polskim systemie prawnym obecnie najsurowsza z kar. Jej podstawę stanowi art. 32 KK. Kara ta polega na dożywotnim więzieniu (USJP, 688). Zagrożone są nią najcięższe przestępstwa, takie jak prowadzenie wojny napastniczej (art. 117 KK), stosowanie środka masowej zagłady zakazanego przez prawo międzynarodowe (art. 120 KK).

Poza karami można orzec wobec skazanego wymienione w art. 39 KK środki karne. Środki karne orzekane są obok kary lub w określonych przypadkach zamiast niej (Zoll i Wróbel 2010, 33). Jest ich trzynaście i są to:

1. pozbawienie praw publicznych,
2. zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,

3. zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi,
4. obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,
5. zakaz wstępu na imprezę masową,
6. zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych,
7. nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
8. zakaz prowadzenia pojazdów,
9. przepadek,
10. obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
11. nawiązka,
12. świadczenie pieniężne,
13. podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Dla pracy znaczenie mają tylko wybrane ze środków karnych, gdyż po części ich konstrukcja odpowiada temu, co w KKRK jest zakwalifikowane jako kara. Ze względu na to wśród wymienionych środków karnych na szczególną uwagę zasługują trzy środki scharakteryzowane poniżej, to znaczy pozbawienie praw publicznych, zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej oraz przepadek przedmiotów.

Pozbawienie praw publicznych to środek karny związany z tzw. moralnym potępieniem sprawcy (Gardocki 2010, 171). Wiąże się on z utratą praw dotyczących sfery publicznej, a więc:

1. utrata czynnego i biernego prawa wyborczego do organów władzy publicznej, organów samorządu zawodowego czy gospodarczego
2. utrata prawa do udziału w wymiarze sprawiedliwości
3. utrata prawa do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego (Bojarski 2012, 274).

Zgodnie z art. 40. KK, pozbawienie praw publicznych jest orzekane w przypadku gdy sprawca dopuszcza się popełnienia przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie. Taką motywacją może być „nieusprawiedliwiona okolicznościami chęć zemsty, chęć poniżenia lub znęcania się nad inną osobą, a także nieusprawiedliwiona szczególnie sytuacją chęć osiągnięcia korzyści majątkowej z przestępstwa” (Gardocki 2010, 172).

Kolejny środek karny, o którym mowa w art. 41. KK to zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej. Orzeka się go, jeżeli zajdzie jedna z dwóch wymienionych okoliczności:

1. jeżeli sprawca przy popełnieniu przestępstwa nadużył stanowiska lub zawodu;
2. jeżeli sprawca okazał, że zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (Gardocki 2010, 172).

Kwestię środka karnego zwanego przypadkiem przedmiotów regulują art. 44 i 45. KK. Zgodnie z nimi, przypadek przedmiotów dotyczy:

1. przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa;
2. przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa;
3. przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie lub przewóz jest zakazany;
4. przypadku korzyści majątkowych pochodzących chociażby pośrednio z popełnienia przestępstwa. W przypadku tego środka karnego, sąd ma obowiązek go orzec w przypadku przedmiotów z punktu pierwszego, a w przypadku pozostałych (czyli punktów 2-4) może go orzec (Bojarski 2012, 279).

Zagadnienie prawa wykroczeń w prawie polskim

Kodeks Wykroczeń z 20 maja 1971 reguluje materialne prawo wykroczeń w Polsce. Od prawa karnego różni się przede wszystkim tym, że dotyczy czynów o mniejszej szkodliwości społecznej niż przestępstwa, czyli tak zwanych wykroczeń (Marek 2012, 24). Ze względu na podobieństwo pewnych instytucji w koreańskim prawie karnym do instytucji istniejących w polskim prawie wykroczeń, przedstawiono poniżej krótką charakterystykę kary aresztu, kary grzywny oraz jednego ze środków karnych w prawie wykroczeń – przypadku przedmiotów.

Kara aresztu to kara najsurowsza w świetle KW (Marek 2012, 79). Areszt, zgodnie z art. 19 KW trwa od pięciu do trzydziestu dni. Znajduje się w KW, gdyż zagrożone są nim wykroczenia i, mimo że jego charakter jest kontrowersyjny (Marek 2012, 79), to jego dolegliwość jest i tak dużo mniejsza niż dolegliwość kary pozbawienia wolności z KK.

Grzywna z KW swoją nazwą przypomina karę grzywny z KK. Jej charakter również jest podobny – chodzi o karę pieniężną. Różnią się one (poza tym, że jedna dotyczy przestępstw, a druga wykroczeń) wysokością. Grzywna z art. 24 KW jest dużo niższa niż kara grzywny z KK. Poza tym, prawo wykroczeń nie operuje omawianym wcześniej pojęciem stawek dziennych. Wysokość grzywny z KW podawana jest kwotowo, przy czym wysokość grzywny z art. 24 KW to minimalnie 20, a maksymalnie 5000 złotych. Jest ona podstawowym środkiem w odniesieniu do karania za wykroczenia (Marek 2012, 83).

Podobnie jak w KK, w KW znajduje się środek karny o nazwie „prypadek przedmiotów”, którego konstrukcja jest analogiczna do jego odpowiednika z KK. Podstawą prawną jest art. 30 § 1 KW i stanowi on, że przypadek przedmiotów obejmuje:

1. narzędzia lub inne przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia;
2. przedmioty pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia, których przypadek orzeka się jeżeli przepis szczególnie tak stanowi (Marek 2012, 89).

Kary w koreańskim prawie karnym

Obecnie obowiązujący Kodeks Karny Republiki Korei pochodzi z roku 1953 i był wielokrotnie nowelizowany (Ryu 1957, 275). Składa się z dwóch części, każda odpowiednio po 4 i 42 rozdziały, z czego część druga stanowi odpowiednik części szczególnej polskiego KK, czyli zawiera przepisy dotyczące konkretnych typów przestępstw, ich charakterystykę oraz karę, jaką są zagrożone. Kwestię katalogu kar reguluje art. 41 KKRK, na podstawie którego przewiduje się następujące dziewięć kar: *sahyŏng* (사형), *jingyŏk* (징역), *gŭmgo* (금고), *jagyŏk sangshil* (자격상실), *jagyŏk jŏngji* (자격정지), *pŏlgŭm* (벌금), *guryu* (구류), *gwaryo* (과료) i *molsu* (몰수). Karom poświęcony jest cały rozdział trzeciej części pierwszej KKRK, który składa się z ośmiu sekcji. W rozdziale trzecim prawodawca określa wcześniej wspomniane rodzaje kar, ich surowość (sekcja I), a także czynniki mające wpływ na wymierzenie określonej sankcji karnej (sekcja II).

Sahyŏng to najsurowsza z kar przewidzianych w KKRK. Polega na pozbawieniu życia skazanego (Kim, Lee I. i Lee K. 2007, 172). Charakteryzuje ją przede wszystkim art. 66. KKRK, który mówi o sposobie wykonania kary – następuje ono przez powieszenie w więzieniu. Zagrożone są nią najcięższe przestępstwa, zwłaszcza te związane z insurekcją, ale także inne, na przykład przestępstwo z rozdziału XXIV KKRK, jakim jest zabójstwo (tzw. zwykłe) lub zabójstwo członka rodziny z art. 250 KKRK. Postulowano zniesienie kary śmierci w Korei, ale wymagałoby to zmiany konstytucji, jako że kara ta ma swoją podstawę również w ustawie zasadniczej (Kim i Jang 2000, 328).

Kolejną karą jest *jingyŏk*, która należy to trójki tzw. kar pozbawienia wolności (*jayuhyŏng*; 자유형) razem z *gŭmgo* i *guryu* (Kim i Jang 2000, 328). Szczegółowo reguluje ją art. 67 KKRK. Polega na tym, że skazany zostaje pozbawiony wolności przez osadzenie w więzieniu oraz nakłada się na niego obowiązek wykonywania pracy. Maksymalna wysokość kary to dożywocie, a następnym najbardziej dolegliwym wymiarem tej kary jest pozbawienie wolności z przymusową pracą więzienną na okres 25 lat (Kim i Jang 2000, 328).

Gŭmgo to kolejna z kar, które wiążą się z pozbawieniem skazanego wolności. Tym różni się od *jingyŏk*, że nie przewiduje się przymusowej pracy więźnia w obozie pracy, tak więc jest karą mniej dolegliwą, a jednocześnie karą zagrażającą za mniejszą liczbę przestępstw, mniej „popularną”. Podstawą prawną jest art. 41 KKRK i art. 46 KKRK, mówiący o tym, że kara ta może wynosić minimalnie jeden a maksymalnie trzydzieści dni.

Następną w kolejności karą jest *jagyŏk sangshil*. Kara ta ma związek z dożywotnią utratą praw publicznych. Należy do grupy kar o nazwie *myŏngyehyŏng* (명예형), czyli kar o charakterze honorowym. Kara ta jest karą w pewien sposób zależną od orzeczonej kary głównej, na kształt środków karnych z KK, lecz w KKRK jest wyraźnie zakwalifikowana jako kara, a więc nie można orzec jedynie jej za popełnienie przestępstwa (tym bardziej, że w KKRK nie ma ani jednego przestępstwa zagrożonego

tylko *jagyŏk sangshil*). Orzeka się ją, zgodnie z art. 43 KKRK w przypadku, gdy skazany:

1. zostaje skazany na karę śmierci;
2. zostaje skazany na dożywotnie pozbawienie wolności dowolnego typu.

Do praw publicznych, jakich jest w związku z *jagyŏk sangshil* pozbawiony skazany zalicza się zgodnie z art. 43 KKRK:

1. pozbawienie prawa do bycia funkcjonariuszem publicznym,
2. pozbawienie praw wyborczych (czynnego i biernego),
3. utrata uprawnień do prowadzenia działalności gospodarczej,
4. utrata uprawnień do pełnienia funkcji dyrektora, rewidenta, kierownika osoby prawnej, a także członka rady nadzorczej lub kuratora osoby prawnej (Kim i Jang 2000, 330).

Łagodniejszą odmianą kary niż *jagyŏk sangshil*, która ma na celu zawieszenie skazanego w prawach publicznych, jest *jagyŏk jŏngji*. Jest to druga i ostatnia z kar honorowych – *myŏngyehyŏng*. Dotyczy tych samych praw, co jej surowsza odmiana. Kara ta jednak dużo częściej pojawia się w kodeksie jako grożąca za popełnienie przestępstwa. W przeciwieństwie do *jagyŏk sangshil*, możliwość orzeczenia tej kary jest wskazana w przepisach części szczególnej KKRK, czyli przy danym przestępstwie, jeśli jest nią zagrożone.

Pŏlgŭm przedstawia się jako karę pieniężną. Nie jest jedyną tego typu karą w koreańskim prawie karnym. Oprócz *pŏlgŭm* karą pieniężną jest też *gwaryo*, a różnica między nimi polega na stopniu w jakim są one dolegliwe dla sprawcy, przy czym *pŏlgŭm* jest karą surowszą. Podstawę prawną stanowi art. 41 KKRK, a przepisem szczególnym dotyczącym przedziału kwotowego jest art. 45 KKRK. Przepis ten nie przewiduje kwoty maksymalnej, a jedynie kwotę minimalną, która opiewa na 50 tysięcy wonów koreańskich. *Pŏlgŭm* jest karą, którą zagrożone jest bardzo wiele przestępstw w KKRK, niemal w każdym rozdziale w części szczególnej kodeksu pojawia się zagrożenie akurat tą karą pieniężną.

Trzecia z kar związanych z utratą wolności to *guryu*. Ze wszystkich kar w tej grupie jest najmniej dolegliwa, ponieważ jej wymiar to, na podstawie art. 46 KKRK, maksymalnie trzydzieści, a minimalnie jeden dzień. Ze względu na swą mniejszą dolegliwość oczywiście zagrożone są nią przestępstwa gatunkowo lżejsze. W KKRK nie występuje zbyt wiele przestępstw zagrożonych tą karą. W przeciwieństwie do *jingyŏk* nie obejmuje wykonywania przymusowej pracy (Kim i Jang 2000, 329).

Druga i ostatnia z kar pieniężnych w art. 41 KKRK to *gwaryo*. Podobnie jak *pŏlgŭm* jej wysokość podana jest w kodeksie kwotowo, ale *gwaryo* przewidywana jest na minimalnie 2000 KRW, a maksymalnie na 50 000 KRW.

Ostatnią z kar w katalogu z art. 41 KKRK jest *molsu*. Kara ta ma związek z pozbawieniem (konfiskatą) skazanego mienia. Jest ona wraz z karami *pōlgŭm* i *gwaryo* traktowana jako kara o charakterze majątkowym, tzw. *jaesanhyōng* (재산형) (Kim i Jang 2000, 329). Konfiskacie w ramach tej kary podlegają:

1. przedmioty, którymi sprawca posłużył się do popełnienia przestępstwa albo które miały służyć do popełnienia przestępstwa,
2. przedmioty uzyskane lub wyprodukowane w drodze przestępstwa,
3. przedmioty otrzymane w zamian za przedmioty wymienione powyżej.

O tym, kiedy orzeka się tę karę, decyduje przepis szczególny. Swoim charakterem przypomina środek karny, ale KKRK nie operuje takim pojęciem.

Tabele porównawcze

Poniżej przedstawiono tabele porównujące podobne instytucje w prawie koreańskim i prawie polskim. Przy doborze cech przyjęto następujące założenia:

1. Częstość zagrożenia karą mierzono częstością zagrożenia danych grup przestępstw określoną karą wg wzoru (ilość rozdziałów części szczególnej kodeksu, w których pojawia się zagrożenie daną karą/całkowita liczba rozdziałów w części szczególnej kodeksu). Po zamianie ułamków zwykłych na udział procentowy częstość występowania kary mierzy się następująco:
  - i) 100% - 80% – bardzo częste występowanie zagrożenia daną karą (*bardzo często*)
  - ii) 80% - 50% – częste występowanie zagrożenia daną karą (*często*)
  - iii) 50% - 20% – rzadkie występowanie zagrożenia daną karą (*rzadko*)
  - iv) 20% - 0% – bardzo rzadkie występowanie zagrożenia daną karą (*bardzo rzadko*).
2. W przypadku polskiego KK pominięto przestępstwa z części wojskowej, mimo że jest ona integralną częścią KK, jako że odpowiednik koreański – Kodeks Karny Wojskowy Republiki Korei nie stanowi przedmiotu zainteresowania tej pracy, a więc w tej sytuacji przestępstwa wojskowe z KK nie mają szczególnej doniosłości.
3. Rubryka „przepis szczególny” tyczy się przepisów szczególnych z KK, KW lub KKRK.
4. Zestawiono ze sobą kary pozbawienia wolności z KK z karami podobnymi z KKRK. Wyjątkiem jest kara aresztu z KW zestawiona z *guryu* z KKRK ze względu na ich charakter i wysokość.
5. Grzywna i kary pieniężne z KKRK zostały porównane w ramach jednej tabeli ze względu na ich majątkowy charakter.
6. Wysokość kar pieniężnych została podana dla obu systemów prawnych w polskich złotych dla łatwiejszego i szybszego porównania ich dolegliwości.
7. W przypadku środków karnych lub kar, których nie orzeka się samodzielnie, rubrykę „częstość zagrożenia karą” uzupełniono o podstawę prawną do orzeczenia danej sankcji.

Tabela 1: *pölgüm* i *gwarıyo* a *grızywna* z *KK* i *KW*

Cecha	Grzywna z KK	Grzywna z KW	pölgüm	gwarıyo
Podstawa prawna	Art. 32 KK	Art. 18 KW	Art. 41 KKRK	Art. 41 KKRK
Przepis szczególny	Art. 33 KK	Art. 24 KW	Art. 45 KKRK	Art. 47 KKRK
Maksymalna wysokość w złotych ¹	1080000	5000	Brak górnej ustawowej granicy	ok. 150
Minimalna wysokość w złotych	100	20	ok. 150	ok. 6
Częstość zagrożenia karą	<i>Bardzo często</i>	<i>Bardzo często</i>	<i>Bardzo często</i>	<i>Bardzo rzadko</i>
Sposób wymierzania/podawania wysokości	W stawkach dziennych	Kwotowo	Kwotowo	Kwotowo

Tabela 2: Kary pozbawienia wolności

Cecha	Kara pozbawienia wolności	Kara 25 lat pozbawienia wolności	Kara dożywotniego pozbawienia wolności	금고	징역
Podstawa prawna	Art. 32 KK	Art. 32 KK	Art. 32 KK	Art. 41 KKRK	Art. 41 KKRK
Długość trwania	Od 1 miesiąca do 15 lat	25 lat	Kara dożywotnia	- kara dożywotnia - 25 lat - od 1 miesiąca do 15 lat	- kara dożywotnia - 25 lat - od 1 miesiąca do 15 lat
Przepis szczególny	Art. 37 KK	-	-	Art.42 KKRK	Art. 42 KKRK
Częstość zagrożenia karą	<i>Bardzo często</i>	<i>Bardzo rzadko</i>	<i>Bardzo rzadko</i>	<i>Rzadko</i>	<i>Bardzo często</i>
Czy obejmuje przymusową pracę więzienną	Nie	Nie	Nie	Nie	Tak

¹ Obliczanie maksymalnej wysokości: iloczyn maksymalnej ustawowej liczby stawek i maksymalnej ustawowej wysokości jednej stawki; obliczanie minimalnej stawki: iloczyn minimalnej ustawowej liczby stawek i minimalnej ustawowej wysokości jednej stawki.

Tabela 3: Kary aresztu

Cecha	Kara aresztu	구류
Podstawa prawna	Art. 18 KW	Art. 41 KKRK
Przepis szczególny	Art. 19 KW	Art. 46 KKRK
Wymiar	Od 5 do 30 dni	Od 1 do 30 dni
Częstość zagrożenia	<i>Bardzo często</i>	<i>Bardzo rzadko</i>
Dodatkowe informacje	Często wymieniana w ustawie jako kara grożąca za popełnienie wykroczenia, ale jest stosowana w ostateczności	-

Tabela 4: Kary (lub środki karne) związane z utratą praw:

Cecha	Pozbawienie praw publicznych	Zakaz zajmowania określonego stanowiska(...)	자격상실	자격정지
Podstawa prawna	Art. 39 KK	Art. 39. KK	Art. 41 KKRK	Art. 41 KKRK
Częstość zagrożenia	<i>Powiązany z karą</i>	<i>Powiązany z karą</i>	Zgodnie z art. 43 KKRK	<i>rzadko</i>
Kara/środek karny	Środek karny	Środek karny	Kara niesamodzielną	Kara
Dodatkowe informacje	Przepis szczególny – art. 41 KK		Orzekana dodatkowo w przypadku skazania na karę <i>sahyǒng</i> , lub dożywotnie kary pozbawienia wolności	Przepisy szczególne – Art. 43 i art. 44 KKRK

Tabela 5: Kary pozbawienia życia:

Cecha	Kara śmierci	사형
Podstawa prawna	Art. 30§2 KK69	Art. 41 KKRK
Czy nadal istnieje w systemie prawnym?	Nie (zastąpiona dożywotnim pozbawieniem wolności)	Tak
Sposób wykonania	Przez powieszenie	Przez powieszenie
Częstość zagrożenia	Jako kara wyjątkowa za najcięższe przestępstwa	Najcięższe przestępstwa <i>bardzo rzadko</i>

Tabela 6: Kary/środki karne związane z konfiskatą mienia

Cecha	Przepadek przedmiotów z KK	Przepadek przedmiotów z KW	물수
Podstawa prawna	Art. 39 KK	Art. 28§1 KW	Art. 41 KKRK
Przepis szczególnie	Art. 44 KK i art. 45 KK	Art. 30 KW	Art. 48 i art. 49. KKRK
Częstość zagrożenia	W związku z karą	W związku z karą	Zgodnie z art. 48. KKRK
Kara/środek karny	Środek karny	Środek karny	Kara

Z analizy poszczególnych kar wynikają następujące wnioski:

1. Koreański system co prawda przewiduje kilka odmian kar pozbawienia wolności, ale rozróżnienie opiera na innej podstawie niż ustawodawca polski. W polskim systemie kryterium rozróżnienia jest wysokość (długość trwania) kary pozbawienia wolności, a w systemie koreańskim – to, czy przewiduje dodatkowo pracę więzienną, czy nie. Zarówno *jingyōk* jak i *gūmgo* mogą obejmować okres od 3 miesięcy do dożywotniego pozbawienia wolności.
2. Kara śmierci istniejąca w Polsce na mocy KK69 była wykonywana w ten sam sposób co *sahyōng*, a także zagrożone nią były przestępstwa o podobnym ciężarze gatunkowym.
3. Podczas gdy *jagyōk sangshil* i *jagyōk jōngji* są sankcjami o randze kar w prawie koreańskim, w prawie polskim instytucje podobne są jedynie środkami karnymi. To samo tyczy się *molsu* i przypadku przedmiotów z KK i KW.

Wstępne uwagi do tłumaczenia koreańsko-polskiego

Poprzednie rozdziały w sposób wyraźny wskazały na wiele istotnych różnic między tekstami paralelnymi, jakimi są kodeksy obu państw, jak i różnice w systematyce prawa i kar. To co w Republice Korei jest osobną karą, to w polskim prawie karnym jest jedynie środkiem karnym lub wręcz w ogóle nie jest przewidziane przez ustawę. Dlatego też tłumaczenie wymaga ostrożności, gdyż, w zależności od odbiorcy, tłumaczenie może wydać się niezrozumiałe czy nawet mylące. Kolejna trudność wynika z odległości kultur prawnych, jak i kultur w ogóle. Egzotyczna para językowa, jaką bez wątplenia jest para koreańsko-polska przysparza trudności także ze względu na swą geograficzną, polityczną czy historyczną wzajemną niezależność. Polski prawnik, mający wykształcenie w zakresie rodzimego prawa, może mieć trudności z rozumieniem niektórych instytucji i pojęć koreańskich, jeśli zignoruje niuanse kulturowe i językowe.

Tłumaczenie aktu prawnego może być dokonywane ze względu na różnych odbiorców. Trzy typy odbiorców zostały zaproponowane przez Kierzkowską (Kierzkowska 2002, 88). Potencjalnym odbiorcą tłumaczenia może być osoba, która:

1. posiada wykształcenie albo wiedzę prawniczą i zna albo jest gotowa poznać realia i kulturę języka docelowego – odbiorca bliski,
2. stosuje własną terminologię (np. wydawnictwo, agencja tłumaczeń) – odbiorca samookreślony,
3. nie posiada wykształcenia prawniczego i nie zna ani nie wykazuje chęci poznania realiów języka źródłowego – odbiorca daleki (Kierzkowska 2002, 88).

Na potrzeby tłumaczenia w tej pracy zmodyfikowano te typy. Pominięto tłumaczenie dla odbiorcy samookreślonego i skupiono się na odbiorcy bliskim i dalekim, z tym że kryterium rozróżnienia na odbiorcę bliskiego i dalekiego jest trochę bardziej rygorystyczne, co w praktyce doprowadziło do wyróżnienia czterech typów odbiorców:

Odbiorca	Odbiorca bliski A	Odbiorca bliski B	Odbiorca daleki A	Odbiorca daleki B
Przykład odbiorcy	Przedsiębiorca prowadzący działalność w Korei Południowej	Prawnik jednorazowo/pośrednio mający do czynienia ze sprawą	Badacz kultury Korei	Czytelnik książki/artykułu, niezainteresowany realiami koreańskimi
Znajomość prawa	Posiada	Posiada	Nie posiada	Nie posiada
Znajomość realiów języka źródłowego	Posiada/planuje posiadać	Nie posiada	Posiada/planuje posiadać	Nie posiada

Z tabeli wynika, że odbiorcą bliskim jest zawsze osoba posiadająca wiedzę z zakresu prawa (języka docelowego). To, czy będzie odbiorcą bliskim typu A (bliższym), czy typu B (dalszym) zależy od tego, czy zna realia języka źródłowego czy też nie. Poza tym, kolejną różnicą między odbiorcami bliskimi niech będzie założenie, że odbiorca bliski B pragnie zapoznać się jedynie z przetłumaczonymi pojęciami, a nie z treścią całego aktu prawnego, jakim jest KKRK, a więc nie zapozna się w ogóle z przepisami szczególnymi ustawy. Odbiorcą dalekim jest zawsze osoba bez wykształcenia albo znajomości prawa języka docelowego. Wśród takich odbiorców znaleźć mogą się jednak odbiorcy, których można podzielić dalej na znających realia języka źródłowego (odbiorca daleki A) i nie posiadających takiej wiedzy (odbiorca daleki B). W zależności od odbiorcy należy przyjąć różne strategie tłumaczeniowe.

Nazewnictwo kar w aspekcie tłumaczeniowym koreańsko-polskim

Sahyǒng (사형)

Porównując pola znaczeniowe pierwszej kary z art. 41. KKRK, jaką jest *sahyǒng*, wydawać się może, że odpowiednim ekwiwalentem dla tego pojęcia jest polskie pojęcie „kara śmierci”. W przypadku obu z tych kar chodzi przecież o pozbawienie życia skazanego, nawet dokonywane w ten sam sposób – przez powieszenie. Jediną różnicą jest fakt, że kara śmierci to w Polsce relikw z czasów obowiązywania KK69, a *sahyǒng* w KKRK jest przynajmniej teoretycznie karą obecnie istniejącą. Nie wzbudza to jednak wątpliwości co do istoty kary. Dla odbiorcy dalekiego (A i B) wartościowym mogłoby się wydawać dodanie wzmianki, że kara śmierci dokonywana jest przez powieszenie. Odbiorca daleki jako nie posiadający wykształcenia prawniczego ma prawo nie wiedzieć w jaki sposób wykonuje się karę śmierci, tym bardziej, że kara ta nie istnieje obecnie w systemie prawnym języka docelowego, jakim jest język polski. Nie jest konieczne czynienie takiej wzmianki w przypadku odbiorcy bliskiego, gdyż jako znający prawo języka docelowego, wie, że kara śmierci w tym systemie dokonywana była przez powieszenie, a w prawie koreańskim nie ma w tym przypadku żadnej różnicy. W przypadku odbiorcy bliskiego A można zastosować ekwiwalent „kara śmierci”, gdyż w analogiczny sposób wyraża się zagrożenie karą w polskich aktach prawnych, bez opisowego wyjaśnienia, czym owa kara dokładnie jest. Wyjaśnienie takie znajduje się w przepisach szczególnych. Z drugiej strony, problem pojawia się w przypadku odbiorcy bliskiego B, który z racji posiadania wiedzy prawniczej może mieć wątpliwości co do sposobu wykonania kary, mając świadomość, że w systemach prawnych na świecie karę tę wykonuje się też na przykład przez rozstrzelanie, krzesło elektryczne, śmiertelny zastrzyk itd. Dodanie sformułowania „przez powieszenie” nie uczyni tekstu zbyt rozwlekłym czy mało czytelnym, więc w przypadku tego odbiorcy można zastosować któryś z dwóch proponowanych ekwiwalentów. Proponowane tłumaczenie przedstawia się więc następująco:

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>sahyǒng</i> (사형)	„Kara śmierci”	„Kara śmierci” lub „Kara śmierci przez powieszenie”		„Kara śmierci przez powieszenie”

Jingyǒk (징역)

Kara ta przysparza tłumaczowi więcej trudności. Termin *jingyǒk* jest bowiem terminem bezekwiwalentowym, gdyż w polskim prawie karnym nie istnieje kara odpowiadająca w zadowalającym stopniu tej karze, a więc nie można użyć istniejącego już w polskim prawie karnym pojęcia dla przetłumaczenia tego terminu. Z jednej strony kara ta wiąże się z pozbawieniem wolności skazanego, a więc przywodzi na myśl karę pozbawienia wolności z KK, z drugiej strony istnieją pewne zasadnicze różnice. Po pierwsze, kara *jingyǒk* już ze swojej natury jest karą związaną z wykonywaniem przymusowej pracy podczas odbywania kary pozbawienia wolności, a kara pozbawienia wolności z KK nie

przewiduje ze swojej natury takiej konieczności. Po drugie, długość kary *jingyŏk* może wynosić minimalnie od miesiąca do 15 lat, 25 lat lub być karą dożywotnią. Nie jest odrębną karą kara o dłuższym wymiarze, jak to jest w przypadku prawa polskiego. W przypadku tej kary należy zastosować, w zależności od odbiorcy, różne techniki zapewniania ekwiwaleńców. Dla odbiorcy bliskiego – podstawowym członem nazwy w języku docelowym będzie „kara pozbawienia wolności” – jako termin znany z KK, ale by uniknąć efektu „fałszywego przyjaciela” należy uzupełnić tłumaczenie o wyrażenie „z przymusową pracą więzienną”, a więc zastosować ekwiwalent seminaturalny. Sposób odbywania tej kary nie wymaga dalszej charakterystyki jeśli mamy do czynienia z odbiorcą bliskim A, gdyż wyjaśnienia co do odbywania kary znajdują się w przepisach szczególnych, z którymi z założenia odbiorca A zapoznał się lub chce się zapoznać. W przypadku tego odbiorcy również zależy nam na zwięzłości tekstu, więc proponowane tłumaczenie wydaje się wystarczające. Odbiorca bliski B może zastanawiać się jak przymusowa praca ma wyglądać i jednocześnie nie zapoznaje się z koreańskimi realiami ani nie poszerza swojej wiedzy w inny sposób niż przez zapoznanie się z tłumaczeniem. W tym przypadku zastosowanie mógłby mieć ekwiwalent opisowy, a tłumaczenie brzmiałoby „kara pozbawienia wolności połączona z wykonywaniem przymusowej pracy w zakładzie karnym”. Dla odbiorcy dalekiego A prawdopodobnie wystarczy zastosowanie tego samego ekwiwalentu seminaturalnego, co w przypadku odbiorcy bliskiego A. Skłonny poznać lub już znający koreańskie realia odbiorca daleki A nie potrzebuje ekwiwalentu opisowego. Odbiorca daleki B również nie potrzebuje dłuższej charakterystyki tej kary jako nie-prawnik, a więc co prawda z innych powodów niż ODA i OBA, ale i dla niego tłumaczenie „kara pozbawienia wolności z przymusową pracą” powinno być wystarczające. Podsumowując, proponowane tłumaczenia dla terminu *jingyŏk* dla czterech różnych odbiorców przedstawia się następująco:

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>jingyŏk</i>		„Kara pozbawienia wolności z przymusową pracą”		„Kara pozbawienia wolności połączona z wykonywaniem przymusowej pracy w zakładzie karnym”

Gŭngo (금고)

Druga z kar związanych z pozbawieniem wolności skazanego nie obejmuje już przymusowej pracy więziennej, a więc bardziej przypomina karę pozbawienia wolności znaną z KK, ale istnieją pewne różnice. Pierwsza dotyczy długości trwania kary, w tym samym aspekcie co *jingyŏk*. Druga z różnic to doniosłość tej kary. Jest to kara ze swej natury mniej dolegliwa niż *jingyŏk*, zdecydowanie rzadziej zagrażająca za popełnienie przestępstwa, a co za tym idzie wzbudzać powinna inne odczucia u odbiorcy bliskiego niż kara pozbawienia wolności z KK. By nie wzbudzać wątpliwości u odbiorcy bliskiego B, zastosować należy ekwiwalent seminaturalny, który pozwoli wyróżnić *gŭngo* na tle innych kar pozbawienia wolności funkcjonujących w Republice Korei. Co do odbiorcy dalekiego, który karę pozbawienia wolności postrzeżga w takim sensie, w jakim funkcjonuje to pojęcie w polskim języku potocznym, wystarczy tłumaczenie „kara pozbawienia wolności”. To samo tyczy się odbiorcy bliskiego A – charakter kary wynika z przepisów szczególnych.

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>gũngo</i>	„Kara pozbawienia wolności”			„Kara pozbawienia wolności bez przymusowej pracy w zakładzie karnym”

Jagyök sangshil (자격상실)

Tłumaczenie tego terminu przysparza pewnych trudności ze względu na fakt, że w prawie polskim kara taka nie istnieje, istnieje za to środek karny o podobnym charakterze (pozbawienie praw publicznych z art. 40 KK). Podobnym, znaczy „honorowym” – wyraźniej było to wyrażone w Kodeksie Karnym z 1932 roku, kiedy to środek karny związany z pozbawieniem praw publicznych nosił nazwę „pozbawienie praw publicznych i obywatelskich praw honorowych” (Gardocki 2010, 171). Automatycznie nasuwa się więc skojarzenie z koreańską karą „honorową” – *myönggyehyöng*. Dla nie-prawników kwestia kary i środka karnego nie ma większego znaczenia, ale tłumacz musi być precyzyjny jeśli chodzi o odbiorców bliskich. Odbiorca bliski B po pierwsze nie może mylić kary ze środkiem karnym (stąd określenie „kara” w brzmieniu tłumaczenia), ale z drugiej strony musi wiedzieć, że *jagyök sangshil* nie orzeka się samodzielnie, a tylko w związku z orzeczeniem innych kar (art. 43 KKRK). Po raz kolejny dla tego odbiorcy zastosowano ekwiwalent opisowy. Proponowane tłumaczenie to:

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>jagyök sangshil</i>	„Kara dożywotniego pozbawienia praw publicznych”	„Kara niesamodzielna dotycząca dożywotniego pozbawienia praw publicznych”	„Dożywotnie pozbawienie praw publicznych”	

Jagyök jöngji (자격정지)

Różnice między jedną z kar „honorowych” a drugą, wskazane w poprzednim rozdziale, muszą mieć swoje odzwierciedlenie w tłumaczeniu. W związku z tym, proponowane tłumaczenie dla tego terminu to:

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>jagyök jöngji</i>	„Kara zawieszenia w prawach Publicznych” lub „Kara tymczasowego pozbawienia praw publicznych”		„Tymczasowe zawieszenie w prawach publicznych”	

Pŏlgŭm (벌금) i gwaryo (과료)

Tłumaczenie wyżej wymienionych terminów jest oczywiste tylko częściowo. *Pŏlgŭm* jest karą pieniężną przywodzącą na myśl grzywnę z KK, ale może być to mylące, ponieważ karą pieniężną w KKRK jest również *gwaryo*. W celu uniknięcia pomyłki należy rozróżnić kary pieniężne także w tłumaczeniu. Zarówno dla odbiorców bliskich jak i dalekich wydaje się być istotne o jak wysokiej karze pieniężnej mowa w przypadku poszczególnych pojęć – musi bowiem istnieć uzasadnienie dla faktu, że w koreańskim prawie karnym funkcjonują dwa określenia związane z karą pieniężną. Różnica w tłumaczeniu dla odbiorcy dalekiego i dla odbiorcy bliskiego będzie nieznaczną – odbiorca bliski musi bowiem wiedzieć, że ma do czynienia z karą kryminalną a nie inną sankcją. Zatem pojęcia *pŏlgŭm* i *gwaryo* przetłumaczono następująco:

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>pŏlgŭm</i>	„Kara grzywny o wyższym wymiarze” lub „Kara grzywny drugiego stopnia”		„Wyższy wymiar grzywny”	
<i>gwaryo</i>	„Kara grzywny o niższym wymiarze” lub „Kara grzywny pierwszego stopnia”		„Niższy wymiar grzywny”	

Guryu (구류)

Trzecia z kar związanych z pozbawieniem wolności, ale najmniej dolegliwa i teoretycznie najkrótsza, kojarzy się z instytucją podobną w polskim prawie wykroczeń – aresztem. Powodem, dla którego dostrzeżono analogię jest długość tej kary i jej charakter oraz ciężar gatunkowy przestępstw, za których popełnienie owa kara grozi. *Guryu* jednak jest karą znajdującą się w KKRK, a więc znajdującą się w tym samym katalogu co kary pozbawienia wolności, kara śmierci i inne z art. 41 KKRK. Kara aresztu w Polsce jest karą za wykroczenia, a więc za czyny inne niż przestępstwa, podczas gdy *guryu* jak najbardziej jest karą za przestępstwa. Należy poczynić taką uwagę w przypadku odbiorcy bliskiego B:

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>guryu</i>	„Kara aresztu”	„Kara aresztu za przestępstwa”	„Areszt” lub „kara aresztu”	

Molsu (몰수)

Ostatnia z kar, podobnie jak *jagyŏk sangshil*, na swój sposób przypomina środek karny, ale na gruncie KKRK nim nie jest i nie może być tak traktowana, a co najwyżej takie nawiązanie może ułatwić polskiemu odbiorcy wyobrażenie sobie istoty tej kary. Została ona omówiona w poprzednim rozdziale. Proponowane opcje tłumaczenia dla odbiorcy bliskiego są dwie. Jedna z nich sugeruje podobieństwo do środka karnego z KK i KW („kara przepadku przedmiotów”), a druga takiego podobieństwa nie sugeruje („kara

konfiskaty” dla odbiorcy A i „kara niesamodzielną konfiskaty” dla odbiorcy B). W przypadku odbiorcy dalekiego wystarczające jest sformułowanie „konfiskata”.

Termin	OBA	OBB	ODA	ODB
<i>Molsu</i> – opcja 1	„Kara przypadku przedmiotów”		„Konfiskata”	
<i>Molsu</i> – opcja 2	„Kara konfiskaty”	„Kara niesamodzielną konfiskaty”	Nie dotyczy	

Podsumowanie

W ramach pracy udało się przybliżyć polskiemu odbiorcy w pewnym stopniu specyfikę koreańskiego prawa karnego materialnego, a także zaproponować nazewnictwo kar kryminalnych w KKRK w aspekcie tłumaczeniowym koreańsko-polskim.

Zastrzec jednak należy, że materia, jaką jest prawo karne materialne, czy wręcz sama nauka o karze, ma o wiele szerszy zakres niż przedstawiony w ramach pracy. W związku z tym przydatne wydaje się dalsze zagłębienie się w ową tematykę, w Polsce niemalże nie poruszaną. Ciekawym problemem z zakresu koreańskiego prawa karnego materialnego jest katalog przestępstw – o wiele bogatszy niż katalog kar. Wykazuje on wiele różnic w porównaniu do polskiego prawa, a także wiele zastanawiających podobieństw.

Znajomość prawa karnego państw obcych nie jest wiedzą przydatną samą w sobie. Prawo karne powinno stanowić przedmiot zainteresowania nie tylko prawników i tłumaczy, ale także badaczy kultury, ze względu na to, że prawo karne ma na celu chronić dobra prawne ważne dla danej społeczności, jaką jest naród. Jest odzwierciedleniem długoletnich tradycji oraz mentalności społeczeństwa, dla którego i przez które zostało uchwalone. W przypadku Korei silny wpływ na prawo karne miał konfucjanizm (Choi 2005, 177). Tłumaczenie prawnicze dotyczące pary językowej koreańsko-polskiej zyskuje na znaczeniu ze względu na postępującą globalizację oraz coraz częstsze kontakty gospodarcze. Szczególnej uwagi wymaga więc komparatystyka całych porządków prawnych, a poruszenie kwestii jednej tylko gałęzi prawa, jaką jest prawo karne materialne, jest jedynie małym do tego przyczynkiem.

Bibliografia

- Bojarski, Tadeusz. 2012. *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*. Warszawa: LexisNexis.
- Burzyński, Paweł. 2008. *Ustawowe określenie sankcji karnej*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Choi, Chongko. 2005. *Law and Justice in Korea*. Seul: University of Hawai'i Press.
- Delisle, Jean, i Hannelore Lee-Jahnke (red.). 1999. *Terminologie de la Traduction: Translation terminology*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Gardocki, Lech. 2010. *Prawo karne*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Giętkowski Radosław. 2007. *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Jopek-Bosiacka, Anna. 2006. *Przekład prawny i sądowy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kaczmarek, Karolina, i Aleksandra Matulewska. 2008. Wykładnia normy prawnej a metodologia przekładu. W *Rocznik Przekładoznawczy*, t. 3/4, ss. 81-94.
- Kierzkowska, Danuta. 2002. *Thumaczenie prawnicze*. Warszawa: Wydawnictwo Translegis.
- Kim, Suntae, i Yöngmin Jang. 2000. *Hyöngböp chongron (형법총론)*. Seul.
- Kim, Suntae, Inyöng Lee, i Kyöngjae Lee. 2007. *Hyöngsa jöngchaek (형사정책)*. Seul.
- Lukszyn, Jurij (red.). 1993. *Tezaurus terminologii translatorycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Marek, Andrzej, i Jerzy Lachowski. 2011. *Prawo karne. Zarys problematyki*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Marek, Andrzej. 2012. *Prawo wykroczeń materialne i procesowe*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Neubert, Albrecht, i Gregory M. Shreve. 1992. *Translation as text*. Kent: Kent State University Press.
- Ogarek- Czój, Halina, Romuald Huszcza, i Gunn Young Choi. 2007. *Podręcznik języka koreańskiego. Część I*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog.
- Ryu, Paul Kichyun. 1957. The New Korean Criminal Code of October 3, 1953 - An Analysis of Ideologies Embedded in It. *Journal of Criminal Law and Criminology*, t. 43, Evanston.
- Wronkowska, Sławomira. 2002. *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań: Ars boni et aequi.
- Zoll Andrzej, i Włodzimierz Wróbel. 2010. *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków: Wydawnictwo Znak.

EWOLUCJA JĘZYKA URZĘDOWEGO W KOREI

Kyong-geun OH, profesor
Instytut Językoznawstwa
Wydział Neofilologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Poland
okg615@gmail.com

Abstrakt: Pismo chińskie razem z księgami buddyjskimi dotarło do Korei około III w.n.e. Od tego momentu Korea oficjalnie została włączona do obszaru kultury i cywilizacji chińskiej (Cheon So-yeong 2007, 362). Mimo że ideograficzne pismo chińskie nie nadawało się do zapisu języka koreańskiego, Koreańczycy, którzy nie mieli swojego pisma, przyjęli znaki chińskie. Ideograficzne pismo chińskie stało się podstawą życia piśmiennego Koreańczyków aż do połowy XIX w. Początkowo pisma były formułowane w języku chińskim, czyli pisano nie tylko znakami chińskimi, lecz także stosowano szyk typowy dla tego języka. Jednocześnie należy zaznaczyć, że Koreańczycy czytali teksty pisane ideograficznym pismem chińskim, adaptując wymowę chińską do zasad języka koreańskiego. Z czasem zaczęły się pojawiać różne style piśmiennicze, np. *gugyeol* czy *idu*. *Gugyeol* był stylem, który charakteryzował się szykiem wyrazów typowym dla języka chińskiego. Był jedynie wzbogacony o morfemy gramatyczne (np. końcówki fleksyjne) nieobecne w języku chińskim, a istotne dla języka koreańskiego. Kolejnym etapem rozwoju języka pisanego było pisanie wciąż chińskimi znakami, ale z zastosowaniem szyku typowego dla zdania sformułowanego w języku koreańskim, a nie w języku chińskim, np. czasownik w funkcji orzeczenia został przesunięty na koniec zdania. Styl urzędowy, w którym widoczne są te zmiany, nazywany jest *idu* (이두, 吏讀). Prób zapisywania języka koreańskiego zapożyczonymi znakami chińskimi było wiele, ale żadna z metod nie była efektywna. W związku z tym król Sejong stworzył *hangeul* – alfabet dostosowany do perfekcyjnego zapisywania języka koreańskiego.

Słowa kluczowe: znaki chińskie, pismo koreańskie, manuskrypt *Hunmin-jeongeum*, pismo dla ludzi prostych, pisanie pożyczonymi znakami chińskimi, *Gugyeol*, *Hyangchal*, *Idu*, konfucjanizm, uczoney mąż konfucjański, mieszany styl koreańskiego z chińskimi znakami, nowa powieść, ruch języka koreańskiego

EVOLUTION OF OFFICIAL LANGUAGE IN KOREA

Abstract: Chinese characters and Buddhist books reached Korea about third century of the Common Era. From that moment Korea became the official part of the Chinese culture and civilization (Cheon So-yeong 2007, 362). Despite the fact that ideographic Chinese characters were not fit for the Korean language, Koreans, having no writing system of their own, adopted the script. Chinese characters became the basis for the Korean writings and official documents till mid-19th century. Initially, texts were formulated in Chinese. The sentence order typical of the Chinese language was used in them too. At the same time Koreans read out such texts adapting the pronunciation of Chinese characters to the rules of Korean phonetics. With the flow of time, new styles of writing started emerging including *gugyeol* and *idu*. *Gugyeol* was a style in which the sentence word order was still typical of the Chinese language. It was, however, enriched with Korean grammatical morphemes which were absent in Chinese but were vital for Korean. The next

stage in the development of Korean writings is called *idu*. What is typical of *idu* is the fact that the sentence word order changed into typical of Korean spoken language (e.g. the verb was transferred at the end of the sentence). None of the methods was fully efficient. Therefore, the most significant breakthrough was the invention of the Korean alphabet called *hangeul* by the king Sejong.

Keywords: Chinese characters, Korean alphabet, *Hunmin-jeongeum* Manuscript, a profane name of the Korean alphabet, writing with borrowed Chinese characters, *Gugyeol*, *Hyangchal*, *Idu*, Confucianism, Confucian nobleman, Korean and Chinese mixed up style, new-style novel, the movement of national Korean

공용어로서 한국어의 문체 변화

요약: 한자는 불교경전과 더불어 3세기경에 한국어 전해졌다. 그로부터 한국은 공식적으로 중국의 문명과 문화권에 속하게 되었다(최소영 2007:362). 뜻글자인 한자가 한국어를 기입하기에 적합하지 않았음에도 불구하고 자신들의 문자를 갖고 있지 않았던 한국인들은 한자를 받아들일 수밖에 없었다. 그 후로 한자는 19세기 중반까지도 한국인들의 문자생활의 기본이 되었다. 처음에는 한자로 썼을 뿐만 아니라 문장의 구조도 중국어 구조에 따랐다. 하지만 동시에 한국인들은 한자를 자신들 언어의 속성을 반영하여 중국인들과는 다르게 읽었다는 것을 기억할 필요가 있다. 시간이 지남에 따라 한국인들은 구결 그리고 이두 등과 같은 한자를 이용한 자신들 나름의 표기방식을 만들어 내었다. 구결은 중국어의 문장구조를 그대로 따르면서 단지 중국어에는 없으나 한국어에서는 중요한, 예를 들어 어미 등과 같은, 문법적 형태소들을 첨가한 표기방식이었다. 그것에서 한층 더 발전하여 나타난 것이 이두(吏讀)인데, 한자를 이용하면서도 문법적 형태소들만을 첨가한 것이 아니라 문장의 구조와 어순을, 즉 동사를 문장의 끝에 놓이게 하는 등, 한국어에 맞도록 하여 표기한 것이다. 이두는 특히 당시 행정실무를 담당했던 계층인 이서(吏胥)들에 의해 공문서 작성의 표기방식으로서 19세기 말까지 오래도록 사용되었다. 한자를 차용하여 한국어를 표기하기 위한 여러 방식들이 있었으나, 그들 중 어느 것도 효과적이지 못했다. 그러한 까닭으로 마침내 세종이 한국어를 완벽하게 표기할 수 있는 새로운 문자인 한글을 창제하게 된 것이다.

키워드: 한자, 한글, 훈민정음, 언문, 차자표기법, 구결, 향찰, 이두, 유교, 사대부, 국한문혼용체, 신소설, 국어운동

Wstęp

Pismo chińskie razem z księgami buddyjskimi dotarło do Korei około III w.n.e. Od tego momentu Korea oficjalnie została włączona do obszaru kultury i cywilizacji chińskiej (Cheon So-yeong 2007, 362). Język chiński jest językiem izolującym, a język koreański ma strukturę aglutynacyjną i z tego powodu ideograficzne pismo chińskie nie nadawało się do zapisu języka koreańskiego. Mimo to Koreańczycy, którzy nie mieli swojego pisma, przyjęli znaki chińskie. Ideograficzne pismo chińskie stało się podstawą pisma koreańskiego aż do połowy XIX w. Początkowo pisma były formułowane w języku chińskim, czyli pisano nie tylko znakami chińskimi, lecz także stosowano szyk typowy dla tego języka. Jednocześnie należy zaznaczyć, że Koreańczycy czytali teksty pisane ideograficznym pismem chińskim, adaptując wymowę chińską do zasad języka koreańskiego. Trzeba też zwrócić uwagę na fakt, że szczególnie w okresie średniowiecza chińskie znaki pełniły rolę uniwersalnego pisma oraz uniwersalnego języka urzędowego i literackiego na Dalekim Wschodzie, jednak ich wymowa była od początku odmienna

w Chinach, Korei i Japonii. W związku z tym obywatele tych trzech państw nie byli w stanie porozumiewać się ustnie bez pośrednictwa tłumacza. Tak jest też w dzisiejszych czasach.

Etap adaptacji ideograficznego pisma chińskiego

Znaki chińskie są oczywiście pismem stworzonym do zapisu języka chińskiego i uwzględniają jego cechy charakterystyczne. Znaki chińskie są ideogramami, a język chiński jest niefleksyjny i nie ma sformalizowanej gramatyki (Kim Gyo-bin *et al.* 2007, 202–203). Z tego powodu ideogramy chińskie nie nadają się do zapisywania języków o innej strukturze gramatycznej i fonetycznej, w tym także języka koreańskiego, który ma złożoną strukturę sylabiczną i jest językiem fleksyjnym. Mimo diametralnych różnic pomiędzy tymi dwoma językami Koreańczycy, nie mając własnego pisma, przyjęli znaki chińskie i zaczęli się nimi posługiwać w swoim piśmiennictwie.

Z biegiem czasu nastąpiła adaptacja znaków chińskich do potrzeb gramatycznych i fonetycznych języka koreańskiego. Jego rezultatem było *chaja-pyogibeop* (차자표기법, 借字表記法), czyli tzw. pisanie zapożyczonymi znakami. Był to początek zapisu koreańskich nazw własnych, czyli imion, nazwisk, stanowisk czy nazw geograficznych (Cheon So-yeong 2007, 364). Zasadniczo istniały dwie metody zapisu. Po pierwsze, zapożyczano wymowę chińskich znaków (음차, 音借), a po drugie, zapożyczano ich znaczenie (훈차, 訓借). Przykładem zapożyczania wymowy chińskich znaków jest np. koreańskie słowo *daribori* 다리보리 (dawne żelazko), pisane chińskimi znakami jako 多里甫里; tutaj ich znaczenie w ogóle nie jest uwzględnione. Przykładem drugiego rodzaju zapożyczenia jest nazwa miejscowości *Hanbat* (kor. 한밭, dosł. duże pole), która została zapisana jako 大田(대전, *daejeon*). Najczęściej stosowano te dwie metody łącznie. Jako przykład może służyć nazwa miejscowości 길동(永同), co po koreańsku brzmi *gil-dong*, a chińskie znaki czyta się jako *yeong-dong*. W tym przypadku pierwszy znak został zaożyczony ze względu na znaczenie, a drugi tylko ze względu na jego wymowę (Lee Ik-seop i Jang So-won 2007, 177).

Reasumując, należy stwierdzić, że Koreańczycy próbowali zapisywać teksty w swoim języku za pomocą znaków chińskich o określonym znaczeniu, uwzględniając też do pewnego stopnia ich wymowę. Na przestrzeni dziejów wykształciło się kilka takich sposobów (stylów) zapisu wyrazów i tekstów koreańskich przy wykorzystaniu znaków chińskich. Należą do nich przede wszystkim *gugyeol*, *hyangchal* i *idu*, z czego tylko pierwszy i trzeci służyły do komunikacji urzędowej, gdyż *hyangchal* był wykorzystywany głównie do zapisu koreańskich pieśni i wierszy (nazywanych *hyang-ga*)¹.

---

¹ Używany był w czasie panowania zjednoczonej dynastii Silla (676–935). Jednak na początku dynastii Goreyo (936–1392) przestano pisać wiersze *hyang-ga*, w wyniku czego ten styl zapisu zanikł.

Styl *hanmun* (한문)

Styl chiński, czyli *hanmun*, który datuje się na okres przed dynastią Joseon, stał się domeną mężczyzn, wykształconych w piśmienniczej tradycji konfucjańskiej. Był elitarnym i ekskluzywnym pismem, jakim posługiwała się szlachta koreańska. Oprócz niej w społeczeństwie nikt nie umiał ani czytać, ani pisać w tym stylu. Dzięki niemu klasa rządząca mogła utrzymywać swego rodzaju monopol na wszystkie stanowiska i władzę w państwie. Klasa rządząca uparcie obstawała przy swoim przekonaniu, że tylko chińskie pismo jest prawdziwym pismem i nawet po wynalezieniu koreańskiego alfabetu *hangeul* jeszcze długo opierała się próbom wyparcia *hanmun* przez oryginalne pismo koreańskie, stworzone przez króla Sejongą w XV w. Ten kulturowy autorytet chińszczyzny *hanmun* we wszystkich sferach kultury (Hwang Pae-gang 1998, 90) utrzymywał się aż do połowy XIX stulecia. Zasadniczo wszystkie teksty zapisane z wykorzystaniem znaków chińskich nazywane były *hanmun*. Można w uproszczeniu powiedzieć, że nazwa *hanmun* odnosi się do każdego tekstu, w którym na poziomie wyrazów używano znaków chińskich. Inne nazwy, takie jak *gugyeol* czy *idu*, o których będzie mowa poniżej, odnoszą się do specyficznej struktury zdania tekstów pisanych w *hanmun*. A zatem oba te style są typowe dla *hanmun* i stanowią tylko pewne szczególne jego podtypy.

Styl *gugyeol* (구결, 口訣)

Gugyeol był stylem, który charakteryzował się szykiem wyrazów typowym dla języka chińskiego. Był jedynie wzbogacony o morfemy gramatyczne (np. końcówki fleksyjne), nieobecne w języku chińskim, a istotne dla języka koreańskiego. Główną funkcją *gugyeol* było ułatwienie rozumienia tekstu przez Koreańczyków (An Byeong-hui i Lee Gwang-ho 2007, 22–23). Zapisując te morfemy gramatyczne brano przede wszystkim pod uwagę wymowę znaków chińskich, czyli do zapisu morfemów gramatycznych wykorzystywano znaki chińskie o wymowie podobnej do wymowy morfemu koreańskiego. Użyty w funkcji morfemu gramatycznego znak chiński tracił swoje oryginalne znaczenie. Można to zaobserwować w poniższych przykładach:

天地之間萬物之衆中**厸**唯人**是**最貴爲尼...
하늘과 땅 사이에 오직 사람만이 가장 귀하니...
(An Byeong-hui i Lee Gwang-ho 2007, 23)

Wśród wszystkich rzeczy między niebem i ziemią człowiek jest najcenniejszy...
(tłumaczenie własne)

Znaki zapisane pogrubionym pismem: 厸 (jęz. kor. 예), 是 (이), 爲尼 (이니) są morfemami gramatycznymi typowymi dla stylu *gugyeol*.

Po wynalezieniu koreańskiego pisma w 1443 r. morfemy gramatyczne w stylu *gugyeol* były zapisywane alfabetem koreańskim:

國之語音이 異乎中國하여 與文字로 不相流通하니 故로 愚民이 有所欲言해도 而終不得伸其情者 多矣라

[우리나라 말이 중국과 달라서 (중국) 글자는 (우리나라 사람끼리) 서로 통하지 않는다. 이런 이유 때문에 어리석은 백성들이 하고 싶은 말이 있어도 자기가 생각하는 것을 쓰지 못하는 사람이 많다.]

(An Byeong-hui i Lee Gwang-ho 2007, 22)

Nasz język jest inny od języka chińskiego, dlatego chińskimi znakami nie możemy się komunikować między sobą. Z tego powodu wśród nieuczonego ludu dużo osób nie umie zapisać tego, co chce powiedzieć.

(tłumaczenie własne)

W powyższym przykładzie następujące końcówki fleksyjne (-이, -하여, -로, -하니, 해도, - |, -라) są już zapisane alfabetem koreańskim, co jest charakterystyczne dla drugiego etapu rozwoju stylu *gugyeol*.

Bez końcówek typowych dla *gugyeol* można zrozumieć znaczenie tych tekstów, ale ich dodanie znacznie ułatwia zrozumienie komunikatu. Styl *gugyeol* zachowywał szyk zdania typowy dla języka chińskiego.

Styl *idu* (이두, 吏讀)

Kolejnym etapem rozwoju języka pisanego było pisanie wciąż chińskimi znakami, ale już z zastosowaniem szyku typowego dla zdania w języku koreańskim, a nie w języku chińskim, np. czasownik w funkcji orzeczenia został przesunięty na koniec zdania. Styl urzędowy, w którym widoczne są te zmiany, nazywany jest *idu* (이두, 吏讀).

Jego geneza nie jest dokładnie znana, ale wiemy, że istniał od dawna. Ślady w postaci tekstów zapisanych stylem *idu* można odnaleźć już w napisach wyrzytych na kamiennej płycie z okresu dynastii Silla (676–935). Nie wiadomo dokładnie, skąd pochodzi sam termin *idu*, ale na pewno był związany z ludźmi nazywanymi *iseo* 이서(吏胥), którzy zajmowali się sprawami administracyjnymi w urzędach (An Byeong-hui i Lee Gwang-ho 2007, 19). *Idu* był stylem pośrednim, w którym zapisu dokonywano za pomocą znaków chińskich, ale jak już wcześniej wspomniano, szyk wyrazów w zdaniu został przystosowany do szyku typowego dla zdania koreańskiego. Ponadto był wzbogacony o morfemy gramatyczne i końcówki fleksyjne, co istotnie ułatwiało rozumienie sensu zdań, co ilustruje poniższy przykład:

二塔天寶十七年戊戌中立在之 (이탑은 천보 17년 무술에 세우다)

娣姊妹三人業以成在之 (남자매 삼인의 업으로써 이루다)

(Lee Ik-seop i Jang So-won 2007, 178)

Ta wieża została zbudowana w siedemnastym roku cheonbo, czyli w roku musul. Zrealizowano ją wysiłkami trzech osób, czyli brata, starszej siostry i młodszej siostry.

(tłumaczenie własne)

W powyższym przykładzie szyk zdania jest zgodny z regułami mówionego języka koreańskiego (podmiot + dopełnienie + orzeczenie). Znaki chińskie (pogrubione) są morfemami gramatycznymi języka koreańskiego. 中 i 以 są końcówkami przypadkowymi, a 在之 jest końcówką zdaniową. Znaki dobrano wyłącznie ze względu na ich wymowę, a ich oryginalne znaczenia semantyczne nie zostały uwzględnione (Lee Ik-seop i Jang So-won 2007, 178).

Inaczej mówiąc, *idu* był zreformowanym językiem urzędowym, który został stworzony przez Koreańczyków przy wykorzystaniu chińskich znaków, by ułatwić zapis tekstów sformułowanych w języku koreańskim, tak bardzo różniącym się od języka chińskiego. Struktura zdań napisanych w stylu *idu* jest zupełnie inna niż zdań chińskich o takim samym znaczeniu.

Styl *idu* był stosowany do sporządzania dokumentów urzędowych aż do końca XIX w. Działo się tak dlatego, że *idu* (이두, 吏讀):

- 1) był ściśle związany z wykonywaniem zawodu urzędnika *iseo* (이서, 吏胥), a umiejętność pisania i czytania w tym stylu nadawała prestiż zawodowi urzędnika w czasie dynastii Goryeo i Joseon,
- 2) był oceniany wyżej niż koreański alfabet *hangeul* ze względu na prestiż chińskich znaków, które były podstawą piśmiennictwa Koreańczyków przez wiele wieków. Jednocześnie nauka *idu* była pomocna w opanowywaniu znaków chińskich. Warto też wspomnieć, że w tamtych czasach szlachta koreańska pisała głównie pismem chińskim, a posługując się *idu* była dumna z tego, że był on tylko trochę odmienny od oryginalnego pisma chińskiego.
- 3) aż do tzw. reformy Gabo w 1894 r. dokumenty pisane koreańskim pismem *hangeul* nie miały mocy prawnej (zob. An Byeong-hui i Lee Gwang-ho 2007, 21–22).

Tylko dokumenty napisane pismem chińskim lub *idu* miały moc prawną. W 1675 r. król Sukjong wydał nawet dekret zakazujący przyjmowania dokumentów / umów pisanych w *hangeul* przy procesach dotyczących spłaty długów. Jednocześnie *idu*, który był łatwiejszy niż język chiński, był chętniej używany. Dopiero od 1894 r. dokumenty napisane w *hangeul* zyskały aprobatę i nadano im moc dokumentów urzędowych stosowanych w komunikacji oficjalnej i prawniczej. Stało się tak dzięki dekretowi króla Gojong, na mocy którego *hangeul* stał się podstawowym stylem zapisu wszystkich dokumentów urzędowych w państwie. Rok później król wydał jeszcze jeden dekret, zgodnie z którym wszystkie rozporządzenia i ustawy musiały być pisane w *hangeul* wraz z ich tłumaczeniem na pismo chińskie albo pismo mieszane (złożone ze znaków chińskich i *hangeul*) (Kim Jin-ho 2006, 285–286). W ten sposób doszło do przełomu w życiu piśmiennym Koreańczyków. Zmiana ta nastąpiła dopiero 448 lat od wynalezieniu *hangeul* przez króla Sejonga.

Skutki i znaczenie adaptacji ideograficznego pisma chińskiego

Z jednej strony przyjęcie pisma chińskiego przez Koreańczyków umożliwiło im zachowanie dziedzictwa językowego, ale z drugiej strony było też swego rodzaju tragedią ze względu na olbrzymie różnice między językiem chińskim i koreańskim. Nieprzystawalność języków sprawiła, że powstała konieczność dostosowania zapożyczonego pisma chińskiego do struktury języka koreańskiego, czego rezultatem były omówione *gugyeol*, *hyangchal* i *idu*. Jednak wysiłki te nie doprowadziły ani do powstania jednolitego i konsekwentnego systemu zapisu ideograficznego, ani do całkowitej asymilacji i fonetyzacji chińskiego pisma ideograficznego (co oznaczałoby jego koreanizację). Jednak dawni Koreańczycy dzięki tym sposobom zapisu mogli zachować i przekazać własne dziedzictwo, historię, prawo i twórczość literacką. Mają one swoje poczesne miejsce w historii języka koreańskiego, a współcześni Koreańczycy dzięki zapisom historycznym mogą dowiedzieć się więcej o prawdziwych obliczach rozwoju swojego języka.

Reforma króla Sejonga (1397–1450, lata panowania 1418–1450).

Wprowadzenie alfabetu koreańskiego *hangeul* (한글)

Próby zapisywania języka koreańskiego zapożyczonymi znakami chińskimi (676–935) podejmowano na wiele sposobów, ale żadna z metod nie była efektywna. W końcu jednak powstało pismo do zapisywania języka koreańskiego, idealnie pasujące do jego struktury i do precyzyjnego zapisywania jego głosek i wyrazów. Tym pismem i zarazem zwieńczeniem marzeń był *hangeul*.

Hangeul, czyli *hunmin-jeong-eum* (훈민정음, 訓民正音) został wynaleziony przez samego króla Sejonga w 1443 r. i oficjalnie ogłoszony w roku 1446, znaczenie tej nazwy to dosłownie ‘poprawny dźwięk nauczający lud’ (An Byeong-hui i Lee Gwang-ho 2007, 28–29). Król Sejong chciał przede wszystkim dać swoim poddanym łatwe, uniwersalne pismo, bo w społeczeństwie koreańskim tylko wykształcona szlachta potrafiła pisać i czytać teksty zapisane chińskim pismem. Znaki chińskie były zbyt trudne dla prostego ludu. Dlatego król Sejong wymyślił 28 nowych, łatwych do zapamiętania znaków. Sejong był wybitnym językoznawcą, posiadał dogłębną wiedzę o fonologii języka chińskiego oraz o filozofii konfucjańskiej. *Hangeul* został stworzony w oparciu o głęboką wiedzę językoznawczą i wycucie językowe. Podstawowe spółgłoski („ㄱ” – g, k, „ㄴ” – n, „ㄷ” – s, „ㅁ” – m) były wzorowane na organach mowy (usta, zęby, gardło, podniebienie), a podstawowe samogłoski („ㅇ” – o, „ㅡ” – eu, „ㅣ” – i) były wzorowane na trzech głównych elementach wszechświata (천지인, 天地人: niebie, ziemi i człowieku) według filozofii konfucjańskiej. Pozostałe spółgłoski i samogłoski zostały stworzone przez połączenie ze sobą tych podstawowych (zob. Lee Ik-seop i Jang So-won 2007, 179–184).

Generalnie większość systemów pisma na świecie została stworzona w oparciu o łacinę lub grekę, *hangeul* nie ma żadnego związku z tymi dwoma systemami zapisu. Jest on całkowicie oryginalnym pismem koreańskim. Co więcej, jest to system pisma wyjątkowo dobrze poznany, gdyż jedynie w jego przypadku znamy konkretnego wynalazcę i dokładną datę powstania.

Hangeul jest złożony z 28 liter (11 spółgłosek i 17 samogłosek), bardzo prostych w użyciu. Okazało się, że rzeczywiście można było za ich pomocą bardzo precyzyjnie zapisywać teksty koreańskie, a nawet w razie potrzeby do pewnego stopnia odwzorowywać wymowę znaków chińskich. Dlatego początkowo *hangeul* był wykorzystywany jako narzędzie poprawnego odczytywania chińskich ideogramów w nauce pisma i w lekturze tekstów *hanmun*. Wynalezienie alfabetu *hangeul* w XV stuleciu pozwoliło jednak przede wszystkim wykorzystać ten system pisma alfabetycznego do zapisu autonomicznych tekstów koreańskich.

Wynalezienie *hangeul* pozwoliło także na dynamiczny rozwój literatury koreańskiej². Początkowo jednak *hangeul* uważany za pospolity i wulgarny sposób zapisu był bojkotowany przez szlachtę i stał się pismem przeznaczonym tylko dla ludu i kobiet. Z tego powodu nie mógł się prężnie rozwijać ani jako język urzędowy, ani literacki.

Etap zapisu mieszanego – *hangeul* razem z chińskimi znakami

Korea została otwarta przez traktat handlowy z Japonią w 1876 r. Gdyby sama mogła wprowadzić reformy społeczne i nawiązała nowoczesne relacje z innymi państwami jak równy z równym, jej historia mogłaby potoczyć się inaczej. Niestety, tak się nie stało. Po otwarciu granic była coraz bardziej podporządkowywana obcym mocarstwom, aż w końcu utraciła swoją suwerenność w 1910 r. w wyniku aneksji do imperium japońskiego. Ten trudny okres, podobnie jak okres zaborów na ziemiach polskich, był dla Koreańczyków okresem zbierania sił do walki z obcymi siłami. Dopiero wtedy udało się upowszechnić koreański styl pisania w *hangeul*, który pozwalał zachować własną tradycyjną kulturę i tożsamość narodową. Koreańczycy zaczęli wreszcie dostrzegać, że chińskie pismo jest po prostu obce. Jednak wyparcie pisma chińskiego przez *hangeul* nie mogło nastąpić z dnia na dzień. Był to długotrwały i stopniowo zachodzący proces. W okresie modernizmu przyjęto zapis mieszany, ideograficzno-alfabetyczny, polegający na tym, że wyrazy sinokoreańskie były pisane dalej znakami chińskimi, a cała reszta tekstu, czyli wyrazy rodzime i morfemy gramatyczne alfabetem *hangeul*. Stopniowo unowocześniano w nim kształt liter i porządkowano reguły ortograficzne. W okresie modernizmu tzw. „ruch języka koreańskiego” był ugruntowany na nowoczesnym systemie edukacji wprowadzonym po 1894 r. W całym kraju osoby prywatne aktywnie włączały się w system edukacyjny, zakładając różne szkoły. Dla uczniów tych szkół publikowano podręczniki napisane *hangeul* lub zapisem mieszanym. Ruch języka koreańskiego i rozpowszechnienie stylu koreańskiego były symbolem nowoczesności w zmianach społeczno-kulturalnych. Odrzucenie pisma chińskiego i stosowanie *hangeul* oznaczało proces budowania nowego społeczeństwa wyrzekającego się tego, co stare.

---

² Od momentu wynalezienia *hangeul* można było uprawiać równoległe obok klasycznej chińszczyzny twórczość literacką we własnym języku. Różne okoliczności sprawiły jednak, że tego rodzaju bilingwizm odznaczał się wyraźną przewagą sfery *hanmun*. Nurt rodzimy pisany alfabetem *hangeul* był często określany jako *eonmun* ‘piśmiennictwo ludzi nieuczonych, prostych, niewyrobionych literacko’ i obejmował popularne opowieści, poezję kobiecą, wszystko to, co dzisiaj zaliczone by zostało do literatury masowej.

Chińskie pismo straciło swój autorytet, a każdy obywatel łatwo mógł nauczyć się czytać i pisać w *hangeul*. Koreańskie pismo zaczęło być szeroko używane w edukacji publicznej i w rozpowszechnianiu nowej wiedzy przywiezionej do Korei z Europy. Jednocześnie zaczęto też wydawać gazety i czasopisma w *hangeul* dla osób piśmiennych ze wszystkich klas społecznych.

Zapis mieszany był stylem edytorskim, urzędowym i naukowym. Był to styl przejściowy od *hanmun* do *hangeul*. Używano go głównie w artykułach drukowanych w gazetach i czasopismach, do wyrażania opinii i do wyjaśnienia konkretnych pojęć zapożyczonych z nauki zachodniej, dlatego często wyglądał jak styl tłumaczeniowy. Chociaż, jak wspomniano, był stylem przejściowym w okresie odrzucania pisma chińskiego i przyjmowania *hangeul*, teksty w nim zapisane miały strukturę zdania typową dla języka koreańskiego, co stanowiło istotny krok w kierunku uwolnienia się od szyku języka chińskiego. Z czasem używano coraz mniejszej liczby wyrazów chińskich i w ten sposób język pisany coraz bardziej zbliżał się do języka mówionego. Można to zaobserwować w przykładzie podanym niżej:

상고의 업을 자기의 一人私物로 보지 말고 전국의 公本된 관계로
思量함이 가하니, 힘이 無하면 그 직분을 지키기 힘들며 의가 무하면
그 직분을 행하기 힘들며 智가 무하면 그 직분을 정하기 힘든지라.
그 세 개의 행실이 구비한 연후에 상고의 직분을 盡함이라.

유길준 <서유견문(西遊見聞), 일부> (1895)

Trzeba uświadomić sobie że praca nie jest indywidualna, lecz wspólna, że jest związana ze wszystkimi mieszkańcami państwa. Jeśli brakuje zaufania, trudno dobrze wykonać własną pracę. Jeśli nie jest się sprawiedliwym, nie można dobrze wykonać swoich zadań. Jeśli brakuje komuś wiedzy, nie będzie wiedział, jak wykonać swoją pracę. W związku z tym dopiero gdy człowiek spełni te trzy wymagania, może dobrze wykonywać swoją pracę.

(Yu Gil-joon, Część Seoyu-gyeonmun 1895)

(tłumaczenie własne)

Podsumowując, należy podkreślić ogromną rolę ruchu języka koreańskiego, który w okresie modernizmu rozpowszechnił zapis mieszany i jednocześnie uwolnił go od szyku typowego dla zdania języka chińskiego, w ten sposób torując Koreańczykom drogę do całkowitego przejścia do zapisu *hangeul*. Było to największe osiągnięcie piśmiennicze tego ruchu w historii języka koreańskiego.

Etap dominacji alfabetu koreańskiego i wyparcie pisma chińskiego przez rodzime pismo koreańskie

Jak napisano wcześniej, *hangeul* po raz pierwszy stał się językiem dokumentów urzędowych w 1894 r. w wyniku wydania dekretu królewskiego. Rok później *hangeul* został wprowadzony do szkół podstawowych. Zaczęto także wydawać w nim gazety i czasopisma. Poniższy tekst jest fragmentem pierwszego numeru gazety „Niepodległość”, która drukowana była wyłącznie alfabetycznym pismem koreańskim, bez chińskich znaków ideograficznych:

우리가 독립신문을 처음으로 출판하난대 조선 속에 있는 내외국민에게 우리 주위를 미리 말살하여 아시게 하노라. 우리는 첫째 편벽되지 아니하고로 상하귀천을 달리 대접 아니하고 모두 조선사람으로만 알고 조선을 위하여 공평히 인민에게 말할 터인데 (중략) 모두 언문으로 쓰기는 남녀 상하귀천이 모두 보게 함이요 또 구절을 떼여 쓰기는 알아보기 쉽도록 함이다.

<<독립신문>> 1896. 04. 07

My jako pierwsi wydajemy gazetę „Niepodległość”, aby nie tylko obywatele, lecz także obcokrajowcy dobrze wiedzieli o sytuacji panującej w naszym kraju. Jesteśmy otwarci i tolerancyjni, traktujemy wszystkich, bez względu na to, czy należą do szlachty, czy chłopstwa, jak równych sobie Koreańczyków. Będziemy mówili do wszystkich Koreańczyków. [...] Piszemy hangeulem, aby mężczyźni, kobiety, szlachta, chłopstwo, czyli wszyscy obywatele mogli nas czytać. Aby nasze teksty były łatwiejsze do czytania, stawiamy spacje.

Gazeta „Niepodległość”, 7.04.1986.

(tłumaczenie własne)

Czytanie i pisanie w *hangeul* było łatwe dla wszystkich, więc liczba ludzi umiejących pisać i czytać gwałtownie wzrosła. Pisarze koreańscy zaczęli szukać nowych sposobów tworzenia w języku koreańskim.

Rozwój i upowszechnienie alfabetu koreańskiego w społeczeństwie spowodowały upadek odizolowanego i hermetycznego życia piśmienniczego wśród szlachty, powszechnego w czasie dynastii Joseon. *Hangeul* ostatecznie stał się decydującą siłą, która przełamała dualizm piśmienniczy Koreańczyków (Kwon Yeong-min 2004, 63–66).

Okres okupacji japońskiej 1910–1945: japonizacja i kryzys języka koreańskiego

Od samego początku okupacji postępowała stopniowa japonizacja Koreańczyków. Gubernator japoński zezwolił Koreańczykom jedynie na zapis mieszany (*hangeul* razem ze znakami chińskimi), aby ich życie piśmiennicze było jak najbardziej podobne do japońskiego. W czasie okupacji japońskiej zapis mieszany stał się oficjalnym stylem urzędowym i prasowym. Dla Koreańczyków oznaczało to akceptację stylu języka japońskiego oraz kultury japońskiej. Wszystkie dokumenty urzędowe wydawano wyłącznie zapisem mieszanym, a większość podręczników w szkołach była tłumaczeniem książek japońskich. Również zapis mieszany, w którym drukowano różne gazety i czasopisma, był po prostu naśladowaniem stylu języka japońskiego (Kim Yun-sik i Kim Hyeon 1997, 141–152). Z tego powodu pisanie w samym alfabetie *hangeul* przestało być powszechne. Należy pamiętać, że w tym okresie większość koreańskiej inteligencji kształciła się w Japonii, a źródłem nauki i wiedzy Zachodu były japońskie książki. W rezultacie język koreański i pismo *hangeul*, wykluczone z dziedziny administracji, nauki, ideologii i propagandy prasowej, funkcjonowały jedynie jako język życia codziennego, wyrażający uczucia i emocje człowieka, czyli stosowano go tylko do prywatnej korespondencji lub do pisania dzieł literackich. Dodatkowo rząd japoński w 1938 r. po wygranej wojnie z Chinami w ramach polityki asymilacji kulturowej zakazał używania

języka koreańskiego w szkołach, a w 1941 r. zakazał także wydawania jakichkolwiek publikacji w języku koreańskim.

Mimo takich trudnych warunków koreańscy naukowcy aktywnie prowadzili badania nad językiem koreańskim zakładając różne organizacje naukowe np. Towarzystwo Badania Języka Koreańskiego (조선어 연구회, 1921), Koło Naukowe Języka i Literatury Koreańskiej (조선어문학회, 1931), Towarzystwo Językoznawstwa Koreańskiego (조선어학연구회, 1932), Koło Naukowe *Jindan* (진단학회, 1934), Towarzystwo Fonetyki Koreańskiej (조선음성학회, 1935). Przede wszystkim jednak w 1932 r. został ogłoszony „Ustandaryzowany regulamin ortografii języka koreańskiego”. Został on opublikowany przez Towarzystwo Językoznawstwa Koreańskiego. Ta przełomowa publikacja została wydana dopiero 487 lat po wynalezieniu *hangeul* przez króla Sejonga, a dzięki niej wreszcie zostały ustalone zasady ortografii języka koreańskiego (Kim Yun-sik i Kim Hyeon 1997, 287).

W 1945 r. Korea odzyskała niepodległość. Ostateczna wersja zapisu współczesnego alfabetu koreańskiego została opublikowana w 1946 r. Rząd Korei oficjalnie zaakceptował ją w 1948 r.

Podsumowanie

Przyjęcie ideograficznego pisma chińskiego istotnie wpłynęło na kulturę piśmienniczą w Korei. Ten trudny chiński zapis ideograficzny na wiele wieków wpłynął na elitarność klasy władającej językiem pisanym.

Rozwój koreańskiego języka pisanego za pomocą znaków chińskich zaowocował wykształceniem się specyficznych form zapisu i stylów piśmienniczych. Nastąpiła adaptacja znaków chińskich do potrzeb zapisu języka koreańskiego: po pierwsze, dodano do tekstu pisanego pismem chińskim morfemy gramatyczne typowe dla języka koreańskiego, w wyniku czego powstał styl *gugyeol*. Po drugie, zaczęto pisać znakami chińskimi, zachowując szyk zdania typowy dla języka koreańskiego: w ten sposób powstał styl *idu*. Jednakże żaden z tych stylów nie był w pełni odpowiedni do zapisywania tekstów sformułowanych w języku koreańskim.

Reforma króla Sejonga, czyli wynalezienie *hangeul*, była punktem zwrotnym w rozwoju języka koreańskiego, który od tego momentu stopniowo zaczął zyskiwać coraz większą popularność, aż w końcu wyparł całkowicie ideograficzne pismo chińskie. Dzięki *hangeul* Koreańczycy wreszcie mogli uwolnić się od biligwizmu piśmienniczego (*hanmun* i *hangeul*).

Bibliografia

- An, Byeong-hui, Gwang-ho Lee. 2007. 中世國語文法論 [Gramatyka średniowiecznego języka koreańskiego]. Seul: Hakyeonsa.
- An, Byeong-hui, Yong-seon Yun, Ho-gwon Lee. 2007. 중세국어연습 [Ćwiczenie języka koreańskiego średniowiecza]. Seul: KNOU Press.
- Cheon, So-yeong. 2007. 우리 말의 문화찾기 [W poszukiwaniu kultury naszego języka]. Seul: Hanguk-munhwasa.
- Hwang, Pae-gang. 1998. 한국문학의이해 [Zrozumieć literaturę koreańską]. Seul: Saemunsa.
- Im, Yong-gi, i Yun-pyo Hong (red.). 2006. 국어사 연구 어디까지 와 있는가 [Na jakim etapie jest badanie historii języka koreańskiego]. Paju: Taehaksa.
- Jang, Bu-il, Nam-cheol Jo, i Sang-jin Lee. 2011. 한국근현대문학사 [Historia współczesnej literatury koreańskiej]. Seul: KNOU Press.
- Jo, Dong-il, Jong-mun Seo, i Jong-seong Pak. 2012. 국문학의 역사 [Historia literatury koreańskiej]. Seul: KNOU Press.
- Kim, Gyo-bin *et al.*, 2007, 중국의 종교와 사상 [Religie i systemy filozoficzne Chin], Seul, KNOU Press.
- Kim, Jin-ho. 2006. 재미있는 한국어 이야기 [Ciekawa historia języka koreańskiego]. Seul: Bagijeong.
- Kim, Jung-ha. 2005. 개화기 소설연구 [Studium powieści modernistycznej]. Seul: Gukhak-jaryowon.
- Kim, Yun-sik, i Hyeon Kim. 1997. 한국문학사 [Historia literatury koreańskiej]. Seul: Mineumsa.
- Kwon, Yeong-min. 2004. 한국현대문학사 1 [Historia współczesnej literatury koreańskiej t. 1]. Seul: Mineumsa.
- Lee Gi-mun, i So-won Jang. 2007. 國語史 [Historia języka koreańskiego]. Seul: KNOU Press.
- Lee Hui-seung, Byeong-hui An, i Jae-yeong Han. 2011. 한글 맞춤법 강의 [Wykład ortografii języka koreańskiego]. Seongnam: Sinsu-munhwasa.
- Lee Ik-seop, i So-won Jang. 2007. 국어학개론 [Zarys nauki o języku koreańskim]. Seul: KNOU Press.

PRZEKŁAD WIETNAMSKICH UMÓW O DZIAŁ SPADKU NA JĘZYK POLSKI

Bogdan NOWICKI, mgr

Instytut Językoznawstwa, Wydział Neofilologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Poland
bognow@amu.edu.pl

Abstrakt: Przekład prawniczy wietnamsko-polski i polsko-wietnamski jest zagadnieniem rzadko poruszonym w literaturze przedmiotu. Jednym z dokumentów, które pojawiają się w obrocie prawnym są dokumenty spadkowe, w tym umowa o dział spadku. Wraz ze wzrostem liczby małżeństw polsko-wietnamskich rośnie potrzeba pogłębiania wiedzy w tym zakresie. W badaniach zastosowano następujące metody badawcze: (i) analizę tekstów porównywalnych w celu ustalenia ekwiwalentów funkcjonalnych, (ii) techniki zapewniania ekwiwalentów dla terminów i syntagm bezekwiwalentowych oraz częściowo ekwiwalentnych oraz (iii) metod przekładu mających zastosowanie do poziomu zdań. Porównanie wietnamskich i polskich umów o dział spadku wykazało dość duże podobieństwo na poziomie składniowym i semantycznym.

Słowa kluczowe: umowa o dział spadku, tłumaczenie prawnicze, język umów, język prawny, przekład prawniczy polsko wietnamski, przekład prawniczy wietnamsko - polski

TRANSLATION OF VIETNAMESE CONTRACTS FOR DISTRIBUTION OF THE SUCCESSION ESTATE INTO POLISH

Abstract: Vietnamese-Polish and Polish-Vietnamese legal translation is rarely discussed in pertinent literature. One of the documents which are executed in legal transactions in family law are contracts for the distribution of the succession estate. The increasing number of marriages concluded between Polish and Vietnamese citizens makes this type of document of interest of translators. The following research methods have been applied: (i) analysis of comparable texts, (ii) techniques of providing equivalents for non-equivalent or partially equivalent terms and syntagms, and (iii) methods of translation applicable to sentences. The comparison of Vietnamese and Polish contracts for the distribution of the succession estate has revealed significant similarities at the syntactic and semantic level.

Keywords: contract for the distribution of the succession estate, legal translation, language of contracts, legal language, Polish-Vietnamese legal translation, Vietnamese-Polish legal translation

DỊCH THUẬT VIỆT-BA CÁC VĂN BẢN THỎA THUẬN PHÂN CHIA DI SẢN THỪA KẾ

Tóm tắt: Dịch thuật pháp luật Việt – Ba và Ba – Việt là vấn đề rất ít được đề cập trong các công trình nghiên cứu chuyên sâu về đề tài này. Một trong số các tài liệu xuất hiện trong luồng là những tài liệu về vấn đề thừa kế, trong đó thỏa thuận phân chia di sản thừa kế. Cùng với sự gia tăng số lượng các cặp vợ chồng Ba Lan – Việt Nam, nhu cầu hiểu biết sâu về lĩnh vực trên cũng gia tăng. Trong các công trình người ta đã áp dụng các phương pháp nghiên cứu dưới đây: (i) phân tích các văn bản có thể so sánh được nhằm xác định các yếu tố tương đương về mặt chức năng, (ii) các kỹ

thuật bảo đảm các yếu tố tương đương dành cho các thuật ngữ và cụm từ không tương đương hay tương đương một phần, và (iii) các phương pháp dịch có áp dụng cấp độ câu. So sánh các thỏa thuận Việt – Ba Lan liên quan đến phân chia di sản thừa kế đã cho thấy khá nhiều sự giống nhau ở cấp độ câu và ngữ nghĩa.

Từ khóa: thỏa thuận phân chia di sản thừa kế, dịch pháp luật, ngôn ngữ hợp đồng, ngôn ngữ đạo luật, dịch pháp luật Ba – Việt, dịch pháp luật Việt - Ba

Wprowadzenie

Artykuł dotyczy przekładu umów o dział spadku z języka wietnamskiego na polski w oparciu o analizę tekstów porównywalnych. Język wietnamski należy w Polsce do grupy języków rzadkich, nie są jeszcze opracowane słowniki specjalistyczne wietnamsko-polskie, stąd tłumacz musi posilkować się głównie zdobytym doświadczeniem i słownikiem ogólnym. W takich sytuacjach bardzo pomocne jest ustalenie ekwiwalencji za pomocą analizy tekstów porównywalnych.

Metoda badawcza

Jako korpus badawczy posłużył mi zbiór 5 autentycznych wietnamskich umów o dział spadku zredagowanych przez 3 różne kancelarie, 2 wzorów umów wietnamskich oraz 3 umów polskich o dział spadku i wzoru umowy polskiej. Korzystanie zarówno z autentycznych umów jak i wzorów pozwala zwrócić uwagę na elementy umieszczone we wzorze, jako te, których w umowie nie może zabraknąć, a jednocześnie porównać z autentycznymi realizacjami wytycznych we wzorach i ewentualnie wykryć w nich nieprawidłowości. Na przykład w umowie polskiej znajdujemy wyrażenie: „Strony zgodnie oświadczają, że dokonują zgodnie działu części spadku...”, które zawiera dwukrotnie użyte słowo „zgodnie”, co sugeruje, że można zgodnie oświadczyć, ale dokonać podziału niezgodnie.

Umowy o dział spadku

Umowy o dział spadku zawierane są zarówno w Polsce jak i w Wietnamie w sytuacji, gdy spadkodawca wyznaczył w testamencie niedostatecznie wyraźnie spadkobierców poszczególnych części swojego majątku lub nie zostawił testamentu lub gdy mamy do czynienia z dziedziczeniem testamentowym i ustawowym. Uprawnieni spadkobiercy mogą bez orzekania sądowego zawrzeć umowę, w której uregulują sprawy podziału majątku i wzajemnych rozliczeń. Zgodnie z wietnamskim kodeksem cywilnym (część IV – *Dziedziczenie*) spadkobiercom przysługuje prawo zawarcia ugody dotyczącej działu spadku, lecz ugoda taka powinna być w formie aktu notarialnego lub umowy potwierdzonej przez uprawniony do tego urząd państwowy.

Umowa o dział spadku powinna w szczególności zawierać informacje o:

1. udziałach spadkobierców w majątku spadkodawcy,
2. uzgodnieniach finansowych między spadkobiercami,
3. spłacie długów zmarłego,
4. ewentualnym zrzeczeniu się spadku.

W celu przeprowadzenia próby tłumaczenia umów wietnamskich metodą analizy tekstów porównywalnych rozpatrzmy stosowne fragmenty klauzul w umowach wietnamskich i polskich podając każdorazowo tłumaczenie literalne fragmentu umowy wietnamskiej a następnie znajdziemy równoważny odpowiednik.

Komparycja umowy

Komparycja umowy zawiera:

1. tytuł,
2. miejsce i datę zawarcia umowy,
3. oznaczenie osób zawierających umowę.

Komparycja umowy wietnamskiej w istotny sposób różni się graficznie od komparycji umowy polskiej. Powyżej tytułu w główce strony umowa wietnamska zawiera inwokację wspólną dla wszystkich oficjalnych dokumentów we Wietnamie:

- (1) CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập – Tự do – Hạnh phúc

Co przetłumaczmy w następujący sposób:

[tłum. SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA WIETNAMU
Niepodległa – Wolna – Szczęśliwa]

Tytuł umowy

Następuje on poniżej inwokacji i w języku wietnamskim może mieć następujące brzmienie:

- (2) Văn bản phân chia tài sản thừa kế
[tłum. lit. *tekst podziału majątku dziedzicznego*]
- (3) Văn bản thỏa thuận phân chia di sản thừa kế
[tłum. lit. *tekst uzgodnienia podziału spadku dziedzicznego*]
- (4) Văn bản thỏa thuận phân chia di sản thừa kế và tặng cho tài sản
[tłum. lit. *tekst uzgodnienia podziału spadku dziedzicznego i darowizny*]
- (5) Biên bản phân chia thừa kế
[tłum. lit. *Protokół podziału dziedzictwa*]

Tytuły (2), (3) i (5) należy uznać za równoważne gdyż zawierają takie samo znaczenie. Oczywiście wyjątkiem jest tytuł (4), w którym zawarty jest element darowizny, oznaczający, że jeden z uczestników umowy zrezygnuje ze swojej części spadku na rzecz kogoś innego.

Komparycja umowy polskiej zawiera tytuł połączony najczęściej z pierwszym zdaniem umowy, po którym następuje wyszczególnienie osób zawierających umowę. Przykładowo:

- (6) UMOWA O DZIAŁ SPADKU
Zawarta w dniu ____ pomiędzy X Y:

[Tlum. lit. VĂN BẢN THỎA THUẬN PHÂN CHIA DI SẢN THỪA KẾ
Được do X Y ký vào ngày _____]

W komparycji niekiedy w tytule polskiej umowy zawarta jest również informacja o nazwisku spadkodawcy i miejscu jej zawarcia:

- (7) UMOWA O DZIAŁ SPADKU PO A.B.
Zawarta dnia _____ w _____ pomiędzy: _____
[Tlum. lit. VĂN BẢN THỎA THUẬN PHÂN CHIA DI SẢN THỪA KẾ A.B. ĐỂ
LẠI
Được do X Y ký vào ngày _____]

Jak widzimy polskie umowy zatytułowane są *Umowa o dział spadku*. Na podstawie metody analizy tekstów porównywalnych (obejmującej analizę treści umowy polskiej i wietnamskiej) należy uznać równoważność między tytułem wietnamskim i polskim:

Polski	Wietnamski
Umowa o dział spadku	Văn bản thỏa thuận phân chia di sản thừa kế

Inaczej mówiąc syntagma polska *Umowa o dział spadku* oraz *Văn bản thỏa thuận phân chia di sản thừa kế* są ekwiwalentami funkcjonalnymi. Należy zaznaczyć, że słowo *di sản thừa kế* oznacza *masę spadku*. W jednej z badanych umów występuje słowo *tài sản* oznaczające *majątek*, które jak wykazała konsultacja z prawnikami wietnamskimi jest używane wymiennie (synonimicznie) z *di sản*.

Oznaczenie spadkodawcy

Oznaczenie spadkodawcy [*người để lại di sản*] jest fragmentem komparycji zarówno umów polskich jak i wietnamskich, w których występuje nazwisko spadkodawcy. Może być ono wydzielone w postaci odrębnego artykułu np. *Điều 1. Người để lại di sản* [Artykuł 1. Spadkodawca] lub pojawiać się w powiązaniu z opisem pozostawionego przez zmarłego majątku:

- (8) Strony oświadczają, że są spadkobiercami, każdy w 1/4 części **po zmarłym A B**
[Tlum. lit. Các bên cam đoan: chúng tôi là những người thừa kế mỗi người được hưởng 1/4 tài sản A B để lại]
- (9) những người được hưởng di sản thừa kế mà **bà Nguyen XY để lại**
[Tlum. lit. osoby uprawnione do otrzymania spadku, który pozostawiła pani X Y]
- (10) di sản của ông/bà **Nguyen X Y để lại**
[Tlum. lit. ... majątek pozostawiony przez Nguyen X Y]

Zauważamy, że ekwiwalentem funkcjonalnym wyrażenia *spadek po panu/pani (imię i nazwisko)* jest syntagma: *di sản của ông/bà (imię i nazwisko) để lại*.

Polski	Wietnamski
po zmarłym Nguyen X Y	của ông Nguyen X Y để lại

Pozostała część tekstu przytoczonych powyżej fragmentów pozwala zauważyć, że:

- (11) người được hưởng di sản thừa kế
[Tłum. lit. człowiek mogący korzystać z masy spadku]

odpowiada w umowie polskiej słowu *spadkobierca* i tak powinno zostać to sformułowanie przetłumaczone funkcjonalnie na język polski.

Polski	Wietnamski
spadkobierca	người được hưởng di sản thừa kế

Data sporządzenia umowy

W przypadku umowy potwierdzanej przez kompetentnego urzędnika państwowego komparycja zawiera po inwokacji i tytule umowy, nazwiska i dane personalne osób zawierających umowę. Data i miejsce zawarcia umowy znajduje się w potwierdzeniu autentyczności stanowiącym odrębny arkusz.

Klauzula nabycia prawa do spadku

Klauzula stwierdzenia nabycia praw do spadku występuje, jako pierwsza, a umieszcza się w niej imię i nazwisko spadkodawcy z danymi ze świadectwa zgonu [*Giấy chứng tử*] oraz poświadczony prawo do dziedziczenia po spadkodawcy. Poświadczenie może być w formie testamentu, lub oświadczenia spadkobiorców o braku testamentu.

Klauzula przyjmuje zazwyczaj w umowach polskich następującą treść:

- (12) Strony oświadczają że na mocy postanowienia sądu są spadkobiercami X Y __dane spadkodawcy.
[Tłum. lit. Các Bên cam đoan rằng theo quy định của tòa án chúng tôi là những người thừa kế của X Y __ họ, tên, tuổi, địa chỉ người để lại di sản]
- (13) Strony oświadczają że są spadkobiercami, co stwierdził Sąd Rejonowy __ wydając postanowienie...
[Tłum. lit. Các bên cam đoan: chúng tôi là những người thừa kế theo quy định mà Tòa án Nhân dân đưa ra]

Umowy wietnamskie potwierdzane przez urzędnika państwowego mają postać:

- (14) Chúng tôi là những người thừa kế theo __podstawa prawna dziedziczenia__ của ông __nazwisko __ chết ngày __theo giấy chứng tử __ dane świadectwa zgonu__.
[Tłum. lit. my jesteśmy ludźmi dziedziczącymi (= spadkobiercami) __ pana __ zmarłego dnia __ zgodnie ze świadectwem zgonu __]

Wnioski translacyjne

Porównując przytoczone fragmenty zauważamy ich równoważność, jednocześnie zwracając uwagę, że klauzula w języku polskim sformułowana jest w 3 osobie liczby mnogiej, zaś w języku wietnamskim w 1 osobie liczby mnogiej.

W umowie polskiej występuje słowo *oświadczać* a w języku wietnamskim czasownik *być* [là].

W przypadku wietnamskich aktów notarialnych klauzula nabycia praw do spadku jest zazwyczaj odrębnym paragrafem, zawierającym nie tylko dane personalne, ale także informacje o zobowiązaniach zmarłego lub ich braku, ujawnionych w pozostawionym testamentie. Ważną informacją, która jest obowiązkowo umieszczana w tekstach wietnamskich jest adres ostatniego zameldowania na pobyt stały.

Oto przykład z aktu notarialnego:

- (15) Điều 1. NGƯỜI ĐỂ LẠI DI SẢN:
[Tłum. lit. Punkt 1. CZŁOWIEK POZOSTAWIĄCY SPADEK]
[Tłum. funk. SPADKODAWCA]
- (16) Người để lại di sản là chồng và cha chúng tôi - ông Nguyễn X Y, sinh năm 1940, chết ngày xxxx theo giấy chứng tử số ____ quyền số ____ do Ủy Ban Nhân Dân xã XX, huyện YY, thành phố Hà Nội, cấp ngày [wydane dnia] ____ Hộ khẩu thường trú trước khi chết: Thôn ____ [adres] ____.
[Tłum. lit. *człowiek pozostawiający spadek jest naszym mężem i ojcem – pan N X Y urodzony 1940, zmarł ____ zgodnie ze świadectwem zgonu nr ____ wydanym przez Komitet Ludowy ____ wydanym dnia ____ stale miejsce pobytu przed śmiercią: wioska ____*]
- (17) Ông Nguyễn X Y trước khi chết không để lại di chúc, không để lại bất kỳ nghĩa vụ tài sản nào mà người thừa kế của ông Nguyễn X Y phải thực hiện
[Tłum. lit. *Pan Nguyen X Y przed śmiercią nie pozostawił testamentu, nie pozostawił jakiegokolwiek zobowiązania majątkowego, które spadkobiercy pana Nguyen X Y muszą zrealizować*]
- (18) Tại thời điểm này, ông Nguyen X Y không có nghĩa vụ nuôi dưỡng người nào và không phải trả nợ cho bất cứ cá nhân, tổ chức nào
[Tłum. lit. *W chwili obecnej, pan Nguyen X Y nie ma obowiązku utrzymywania nikogo i nie musi oddawać długów żadnej osobie fizycznej ani organizacji*]
- (19) chúng tôi là những người thừa kế [jesteśmy spadkobiercami]
theo [zgodnie z] ____podstawa prawna dziedziczenia ____ của ông [pana] ____nazwisko ____ chết ngày [zmarłego dnia] ____ theo giấy chứng tử [zgodnie ze świadectwem zgonu]

Dział spadku

Klauzula o podziale spadku w umowach polskich ma postać:

- (20) Strony zgodnie oświadczenia, że z tytułu dziedziczenia o którym mowa w punkcie ____ dokonują podziału w następujący sposób: ...

[Tłum. lit. Các Bên nhất trí cam đoan rằng: đối với quyền hưởng di sản mô tả trong điều ___ chúng tôi thỏa thuận phân chia di sản như sau: ...]

- (21) Strony zgodnie oświadczają, że dokonują zgodnie działu części spadku w ten sposób, że ...

[Tłum. lit. Các Bên nhất trí cam đoan rằng: chúng tôi nhất trí thỏa thuận phân chia di sản như sau]

- (22) Strony zgodnie oświadczają, że dokonują działu spadku w następujący sposób: ...

[Tłum. lit. Các Bên nhất trí cam đoan rằng: chúng tôi nhất trí thỏa thuận phân chia di sản như sau]

W badanym korpusie umów wietnamskich zaś, w przypadku umowy poświadczonej przez urzędnika państwowego, klauzula jest wyrażana jednym zdaniem:

- (23) *Chúng tôi thỏa thuận về việc phân chia tài sản thừa kế của ông Nguyen X Y để lại như sau: ...*

[Tłum. lit. Uzgodniliśmy w sprawie podziału masy spadku pozostawionego przez pana Nguyen X Y jak niżej: ...]

Wietnamskie umowy w formie aktu notarialnego zawierają sformułowania typu:

- (24) *Bằng văn bản này, những người thừa kế chúng tôi tự nguyện thỏa thuận thống nhất phân chia di sản thừa kế của _____ như sau: ...*

[Tłum. lit. Przy pomocy niniejszego tekstu, my, spadkobiercy dobrowolnie uzgadniamy jednomyślnie podzielić masę spadku pana/pani ___ jak niżej: ...]

- (25) *Bằng văn bản này; tôi đồng ý nhận phần tài sản là quyền sử dụng đất (mô tả tại điều 2)*

[Tłum. lit. Przy pomocy niniejszego tekstu ja, ___ imię i nazwisko ___ zgadzam się przyjąć część majątku, którym jest prawo użytkowania ziemi (opisanej w punkcie 2)...]

W przypadku umowy o dział spadku w formie aktu notarialnego w skład klauzuli wchodzi oświadczenie o wyrażeniu zgody na przyjęcie spadku, co ilustruje przykład nr (25).

Wnioski translacyjne

Stosując metodę analizy tekstów porównywalnych stwierdzamy równoważność tekstów klauzul w języku polskim i wietnamskim. Oczywiście nie mamy do czynienia z oryginałem i jego tłumaczeniem, dlatego możemy ustalić ekwiwalencję funkcjonalną między fragmentami tekstów, a nie ich paralelność:

a) początek klauzuli

- (26) Strony zgodnie oświadczają, że...

[Tłum. lit. Các Bên nhất trí cam đoan rằng ...]

- (27) Strony zgodnie oświadczają, że dokonują działu spadku

[Tłum. lit. Các Bên nhất trí cam đoan rằng thỏa thuận phân chia di sản thừa kế]

- (28) *Chúng tôi thỏa thuận về việc phân chia...*

[Tłum. lit. Uzgodniliśmy w sprawie podziału...]

(29) *Bằng văn bản này, những người thừa kế chúng tôi tự nguyện thỏa thuận thống nhất phân chia..*

[Tłum. lit. Przy pomocy tego tekstu my, spadkobiercy dobrowolnie uzgodniliśmy jednomyślnie podzielić...]

W języku wietnamskim w sformułowaniu w przykładzie (28) w porównaniu z przykładami polskimi nr (26) i (27) brak przysłówka „zgodnie”, sformułowanie z przykładu (29) zawiera przysłówek „dobrowolnie” [*tự nguyện*] oraz przymiotnik „zjednoczony, zgodny”. Przy ustaleniu ekwiwalencji pomijamy zatem „dobrowolnie” [*tự nguyện*]. Tabela poniżej zawiera ekwiwalenty funkcjonalne dla tej frazy w obu językach.

Polski	Wietnamski	Uwagi
Strony zgodnie oświadczają, że dokonują działu	<i>chúng tôi thỏa thuận thống nhất phân chia</i>	Wersja polska jest wyrażona w 3 osobie liczby mnogiej, a wietnamska w 1 osobie liczby mnogiej.

Warto zwrócić w tym miejscu uwagę na tłumaczenie wcześniej wspomnianego słowa „oświadczać” występującego w polskich umowach. Próba tłumaczenia grupy *oświadczać, zaświadczać, poświadczać* prowadzi nas do grupy słów wietnamskich, których znaczenia nie pokrywają się z polskimi.

thỏa thuận	porozumieć się, uzgodnić
cam kết	brać na siebie zobowiązania, potwierdzać
cam đoan	zaświadczać, zapewniać (np <i>lời khai</i> – zeznania)
chứng nhận	poświadczać (<i>chứng kiến</i> – być świadkiem czegoś)
xác nhận	poświadczyć
bảo đảm	gwarantować

Konkludując, w zasobie leksykalnym języka wietnamskiego brak jest ekwiwalentu funkcjonalnego dla polskiego czasownika „oświadczać”.

Ponadto, zauważamy, że klauzula w umowie o dział spadku w języku polskim sformułowana jest w 3 osobie liczby mnogiej, zaś w języku wietnamskim w 1 osobie liczby mnogiej, co trzeba uwzględnić podczas przekładu zorientowanego na język docelowy.

b) Odwołanie do opisanego w poprzednich punktach majątku

Sposób odwołania się w tekście umowy do opisu majątku umieszczonego w poprzednich punktach w umowie polskiej i wietnamskiej został zilustrowany poniżej:

(30) Strony zgodnie oświadczają, że z tytułu dziedziczenia o którym mowa w punkcie ____ dokonują podziału w następujący sposób:

[Tłum. lit. *Các Bên nhất trí cam đoan rằng theo quyền hưởng di sản thừa kế mà ta tại điều ____ đang phân chia di sản như sau:*]

- (31) *Bảng văn bản này tôi đồng ý nhận phần tài sản là quyền sử dụng đất (mô tả tại điều 2)*

[Tłum. lit. Przy pomocy tego dokumentu zgadzam się przyjmując część majątku którą jest prawo użytkowania gruntu (opisane w punkcie 2)]

I w tym przypadku możemy ustalić ekwiwalencję funkcjonalną dla fragmentu tekstu, a mianowicie syntagm zawarte w poniższej tabeli:

Polski	Wietnamski	Tłum. lit. z wietnamskiego
o którym mowa w artykule 3	<i>mô tả tại điều 3</i>	[opisany w artykule 3]
Prawo użytkowania gruntu wymienione w punkcie 1	<i>quyền sử dụng đất ở nêu tại điểm 1</i>	[prawo użytkowania ziemi mieszkalnej wymienione w punkcie 1]

c) dokonanie podziału spadku

Strony informują o dokonaniu działu spadku przy pomocy sformułowań:

- (32) Strony zgodnie oświadczają, że z tytułu dziedziczenia o którym mowa w punkcie ____ dokonują podziału w następujący sposób: ...

[Tłum. lit. *Các Bên nhất trí cam đoan rằng: theo quyền hưởng di sản thừa kế mô tả tại điều ____ phân chia di sản như sau:...*]

- (33) Strony zgodnie oświadczają, że dokonują zgodnie działu części spadku w ten sposób, że....

[Tłum. lit. *Các Bên nhất trí cam đoan rằng thỏa thuận phân chia các phần di sản bằng cách này: ...*]

- (34) Strony zgodnie oświadczają, że dokonują działu spadku w następujący sposób: ...

[Tłum. lit. *Các Bên nhất trí cam đoan rằng thỏa thuận phân chia di sản như dưới đây*]

- (35) *Chúng tôi thỏa thuận về việc phân chia tài sản thừa kế của ông Nguyen X Y để lại như sau: ...*

[Tłum. lit. Uzgodniliśmy w sprawie **podziału majątku spadkowego** pozostawionego przez pana Nguyen X Y jak następuje: ...]

- (36) *Bảng văn bản này, những người thừa kế chúng tôi tự nguyện thỏa thuận thống nhất phân chia di sản thừa kế của _____ như sau: ...*

[Tłum. lit. Przy pomocy tego tekstu, my spadkobiercy, dobrowolnie, zgodnie umawiamy się podzielić majątek spadkowy _____ jak następuje ...]

Polski	Wietnamski
dokonyją działu spadku	<i>phân chia tài sản thừa kế</i>

Cechą charakterystyczną wietnamskich umów o dział spadku jest dokonywanie praktycznie w każdej umowie prócz podziału majątku materialnego również podziału ograniczonych praw rzeczowych takich jak np. prawo użytkowania gruntu [tłum. lit. *Quyền sử dụng đất ở ...*]. Zgodnie z obowiązującym w Wietnamie prawem ziemia jest własnością narodu wietnamskiego, i nie podlega sprzedaży. Państwo w imieniu narodu wydzierzawia ziemię osobom prywatnym bądź instytucjom na czas określony. Prawo użytkowania podlega obrotowi i może być przedmiotem dziedziczenia.

W badanych umowach nie wystąpiły oświadczenia o zobowiązaniach wzajemnych stron. Takie zobowiązania wzajemne lub zobowiązania stron wobec osób trzecich mogą wynikać np. z:

1. wzajemnych rozliczeń wynikających z podziału spadku,
2. spłaty długu spadkodawcy,
3. opłat za zarząd dziedzicznym majątkiem i utrzymaniem go w stanie niepogorszonym.

d) Klauzule końcowe

Klauzule końcowe nie poddają się tłumaczeniu w oparciu o badanie tekstów porównywalnych, gdyż są one zasadniczo inne w obu badanych grupach. Aby skutecznie zastosować tę metodę do tłumaczenia na język polski należałoby zebrać dużo większy korpus innych umów polskich i odszukać czy nie wystąpią w nim klauzule podobne.

Wśród klauzul końcowych na uwagę zasługują klauzule niewystępujące w umowach polskich:

Klauzula dobrowolności zawartych porozumień

- (37) *Chúng tôi cam đoan rằng việc thỏa thuận này là hoàn toàn tự nguyện, không bị ép buộc.*
[Tłum. lit. Zaręczamy, że to uzgodnienie jest całkowicie dobrowolne, nie zostało wymuszone.]
- (38) *Chúng tôi tự nguyện thỏa thuận thống nhất phân chia di sản thừa kế của bà N T Y như sau*
[Tłum. lit. Uzgodniliśmy dobrowolnie i jednomyślnie podzielić masę spadku pani N T Y jak poniżej:]
- (39) *Văn bản phân chia tài sản thừa kế này do chúng tôi tự nguyện lập.*
[Tłum. lit. Ten tekst działu spadku został przez nas dobrowolnie sformułowany.]

Oświadczenie o poręczeniu własnym majątkiem w celu zaspokojenia roszczeń ewentualnego dodatkowego spadkobiercy

W umowach polskich istnieje milczące założenie, że przy dziale spadku zostali uwzględnieni wszyscy spadkobiercy, i w związku z tym nie jest rozpatrywana sytuacja, że jakaś osoba wystąpi z roszczeniami wobec pozostałych spadkobierców.

Umowy wietnamskie zawierają oświadczenia spadkobierców, którzy zobowiązują się w razie pojawienia się prawnego spadkobiercy zaspokoić jego żądania z własnego majątku. Klauzule takie mogą mieć następującą postać:

- (40) *Nếu sau nay còn có ai khác khiếu nại và chúng mình được họ là chủ sở hữu hợp pháp của một phần ngôi nhà và quyền sử dụng thửa đất nêu tại điểm 1, hoặc là người thừa kế hợp pháp của ông N Q H thì chúng tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm trước pháp luật xin đem tài sản của mình ra để đảm bảo cho lời khai này.*

[Tłum. lit. Jeżeli później ktoś inny złoży odwołanie i będzie w stanie udowodnić, że jest prawowitym właścicielem części domu i prawa własności działki budowlanej wymienionych w punkcie 1, lub jest prawnym spadkobiercą pana N Q H, to my ponosimy całkowitą odpowiedzialność prawną, wniesiemy swój majątek, aby gwarantować nasze oświadczenie]

- (41) Nếu có ai chứng minh được họ là người thừa kế hợp pháp của bà P T H thì chúng tôi cam kết hoàn toàn chịu trách nhiệm trước pháp luật, kể cả việc đem tài sản riêng của mỗi người để đảm bảo cho lời khai này và phải hoàn trả lại phần giá trị tài sản thừa kế mà người đó được hưởng
[Tłum. lit. Jeżeli ktoś będzie w stanie udowodnić, że jest prawnym spadkobiercą pani P T H to my zobowiązujemy się ponieść całkowitą odpowiedzialność prawną, wliczając w to wniesienie naszego prywatnego majątku aby gwarantować nasze oświadczenie i zwrócimy w całości wartość części spadku, która tej osobie przypada.]

Klauzula dobrej wiary

Wietnamskie umowy o dział spadku zawierają klauzulę o sporządzeniu umowy w dobrej wierze bez zamiaru unikania spłaty zobowiązań majątkowych wobec innych osób. Poniżej przykłady takich klauzul:

- (42) *Việc phân chia tài sản thừa kể nêu trên không nhằm trốn tránh việc thực hiện nghĩa vụ tài sản của mình đối với người khác.*
[Tłum. lit. Powyższy dział spadku nie ma na celu uniknięcia naszych zobowiązań majątkowych wobec innych osób.]
- (43) *Chúng tôi cam đoan rằng việc thỏa thuận này không nhằm trốn tránh nghĩa vụ trả nợ đối với bất cứ cá nhân, tổ chức nào.*
[Tłum. lit. Zaręczamy, że to uzgodnienie nie ma na celu unikania spłaty zobowiązań wobec żadnej osoby fizycznej ani organizacji.]

Klauzule końcowe występujące zarówno w umowach polskich jak i wietnamskich to:

Klauzula o uwzględnieniu wszystkich spadkobierców

Między klauzulami w umowach polskich i wietnamskich istnieje istotna różnica. W umowach wietnamskich strony umowy podają dane o spadkobiercach i poświadczają prawdziwość tych danych, zobowiązują się jednocześnie do ponoszenia skutków prawnych ewentualnych nieścisłości lub błędów. W umowach polskich klauzule o prawie do dziedziczenia nie zawierają informacji, że spadkobiercy są jedynymi spadkobiercami, co wynika z faktu, że jednocześnie powołują się na dokument sądowy lub notarialny, w którym wszyscy spadkobiercy zostali uwzględnieni. Oświadczenia w umowach polskich mają postać:

- (44) Strony oświadczają, że są spadkobiercami, każdy w 1/4 części, po zmarłym X Y ...
[Tłum. lit. *chúng tôi cam đoan rằng chúng tôi là những người thừa kế của ông X Y, mỗi một người được hưởng 1/4 di sản...*]
- (45) Strony oświadczają, że na mocy postanowienia Sądu ___ są spadkobiercami po X Y
[Tłum. lit. *chúng tôi cam đoan rằng chúng tôi là những người thừa kế của ông X Y theo quyết định Tòa án ___*]

W badanych umowach wietnamskich znajdujemy sformułowania:

- (46) *Chúng tôi không khai thiếu thừa kế, không dấu thừa kế.*
[Tłum. lit. Nie podajemy zaniżonej ilości spadkobierców, nie ukrywamy spadkobierców]
- (47) *Ngoài chúng tôi ra ông N X Y không còn người thừa kế nào khác*
[Tłum. lit. Prócz nas pan NXY nie ma żadnych innych spadkobierców]
- (48) *Ngoài chúng tôi ra ông N X Y không còn đồng thừa kế nào khác*
[Tłum. lit. Prócz nas pan NXY nie ma żadnych innych współspadkobierców.]

Klauzula o opłatach i podatkach od czynności cywilnoprawnych

W polskich i wietnamskich umowach często odnajdujemy klauzulę dotyczącą podatku od czynności cywilnoprawnych. Sformułowanie z umów polskich przybierają zwykle następującą postać:

- (49) Podatek od czynności cywilnoprawnych strony poniosą w częściach równych.
[Tłum. lit. *Các bên nộp toàn bộ khoản thuế, lệ phí, như nhau*]

a w wietnamskich brzmi ona następująco:

- (50) *Bà N T V, có trách nhiệm thực hiện việc đăng ký quyền tài sản tại cơ quan nhà nước có thẩm quyền và nộp toàn bộ các khoản thuế, phí, lệ phí có liên quan để trở thành chủ sử dụng đối với tài sản như đã nêu trên.*
[Tłum. lit. Pani N T V ma obowiązek zarejestrować prawa majątkowe w kompetentnym urzędzie państwowym i uiścić kwoty podatków, opłat i opłaty skarbowej związanych ze staniem się użytkownikiem majątku wymienionego wyżej]

Klauzula o liczbie egzemplarzy

Zarówno w wietnamskich jak i polskich umowach o dział spadku odnajdujemy klauzulę o liczbie egzemplarzy w jakiej sporządzona została umowa.

Przykład z umowy wietnamskiej:

- (51) *Văn bản phân chia tài sản thừa kế này được lập thành 5 bản chính (mỗi bản chính gồm ba tờ sáu trang) giao cho:*
[Tłum. lit. Niniejsza umowa o dział spadku została sporządzona w 5 oryginałach (każdy oryginał składa się z 3 kartek, 6 stron) przekazanych dla:]

Przykład z umowy polskiej:

- (52) Umowa została sporządzona w czterech jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze stron.
[Tłum. lit. *Hợp đồng được lập thành bốn bản có giá trị như nhau, mỗi Bên được một bản*]

Ponieważ obydwa sformułowania są zgodne semantycznie możemy ustalić ekwiwalencję funkcjonalną. Zauważamy, że zwrot „jednobrzmiący egzemplarz” w tekście polskim odpowiada wietnamskiemu *bản chính* [oryginał].

Polski	Wietnamski
Jednobrzmiący egzemplarz	Bản chính

W polskiej umowie o dział spadku zastosowano skrót, polegający na tym, że zamiast pełnej nazwy użyto słowa „umowa” w domyśle „niniejsza umowa”. Postępując analogicznie zamieniamy pełną nazwę umowy w języku wietnamskim zastępując ją słowem *văn bản* [tekst] i uzyskujemy ekwiwalencję funkcjonalną:

Polski	Wietnamski
Umowa sporządzona w x jednobrzmiących egzemplarzach	<i>Văn bản này được lập thành x bản chính</i>

Termin „jednobrzmiący egzemplarz” ma również inny ekwiwalent funkcjonalny w umowach wietnamskich tj.: *x bản có giá trị như nhau* [Tłum. lit. egzemplarze mające jednakową wartość] np.:

- (53) *Văn bản được lập thành x bản có giá trị như nhau*
[Tłum. lit. Umowa sporządzona w x jednobrzmiących egzemplarzach.]

Wyrażenie z umowy polskiej „po jednym dla każdej ze stron” odpowiada w umowie wietnamskiej imiennemu wylczeniu osób otrzymujących dokument.

Podsumowując, także w przypadku większości klauzul końcowych nie zawsze można ustalić ekwiwalenty funkcjonalne w oparciu o zgromadzony korpus umów.

Zakończenie umowy i podpisy

Po klauzulach zawierających treść porozumienia w umowach wietnamskich znajdują się czytelne podpisy, parafki i odciski palca osób zawierających umowę o dział spadku. Odciski palców, jako forma potwierdzenia tożsamości są traktowane na równi z podpisem w wietnamskim prawie spadkowym. Nie należy tej formy traktować jako skutek analfabetyzmu, lecz jako sposób potwierdzenia tożsamości osoby. Poświadczenie testamentu tylko odciskiem palca bez podpisu ma również moc prawną. W praktyce wszystkie 5 oryginalnych umów zebranych przez mnie, zredagowanych przez różne kancelarie, zawiera oprócz czytelnych własnoręcznych podpisów i parafek również odcisk palca każdej osoby. Na wszystkich stronicach umowy umieszczane są tylko parafki stron umowy.

Zakończenie

Przekład prawniczy wietnamsko-polski i polsko-wietnamski jest niezmiernie utrudniony ze względu na brak słowników specjalistycznych i ograniczony dostęp do tekstów porównywalnych w języku wietnamskim. Problemy tłumaczeniowe potęguje także różnica w systemie prawnym polskim i wietnamskim. Analiza tekstów porównywalnych pozwoliła na ustalenia ekwiwalentów funkcjonalnych dla niektórych klauzul lub syntagm z klauzul w badanej parze językowej. Porównanie wietnamskich i polskich umów o dział spadku wykazało dość duże podobieństwo na poziomie składniowym i semantycznym. Pomędzy umowami o dział spadku, występują jednak istotne różnice. Podsumowując, badania w tym zakresie powinny być pogłębione.

Bibliografia

- Bañcerowski, Jerzy, Jerzy Pogonowski, i Tadeusz Zgółka. 1982. *Wstęp do językoznawstwa*. Poznań: UAM.
- Cuốc, Cường. 2013. *110 mẫu hợp đồng kinh tế thông dụng và mới nhất*. TP HCM: Nhà xuất bản Hồng Đức.
- Delisle, Jean, et al. (red.). 1999. *Translation Terminology*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Fabricius-Hansen Cathrine. 2007. Paralleltext und Übersetzung in sprachwissenschaftlicher Sicht. W *Übersetzung, Translation, Traduction. Ein internationales Handbuch zur Übersetzungsforschung*. red. H. Kittel et al., Berlin/New York: de Gruyter, s. 322-329.
- Kaczmarek, Karolina, i Aleksandra Matulewska. 2010. Comparison of parallel texts of petitions in Polish-Hungarian and Polish-English translation. W *Across Languages and Cultures*. Akadémiai Kiadó, t. 11, nr 1, 2010, ss. 67-81.
- Kierzkowska, Danuta. 2002. *Tłumaczenie prawnicze*, Warszawa: Translegis.
- Lê, Đình Nghị. 2010. *Giáo trình luật dân sự Việt Nam*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- Matulewska, Aleksandra. 2007. *Lingua Legis in Translation*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH.
- Matulewska, Aleksandra. 2010. Teksty paralelne a ustalenie konotatów i denotatów na potrzeby przekładu polsko-angielskiego. *Legilingwistyka porównawcza*, t. 3/2010, Poznań: UAM, ss. 57-69.
- Matulewska, Aleksandra. 2013. Legilinguistic Translatology. A Parametric Approach to Legal Translation. *Linguistic Insights*, t. 171. Bern: Peter Lang.
- Neubert, Albrecht. 1996. Textlinguistics of Translation: The Textual Approach to Translation. W *Translation Horizons Beyond the Boundaries of Translation Spectrum. Translation Perspectives IX*. red. Marilyn Gaddis Rose. Binghamton: Center for Research in Translation.
- Nguyễn, Thị Lan, Vũ, Thị Hải Yến. *Chỉ dẫn áp dụng bộ luật dân sự*. 2013. Hà Nội: Nhà xuất bản Lao động - Xã hội.
- Quốc Hội, Luật số 33/2005/QH11. *Bộ luật dân sự*. 2013. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia - Sự thật
- Šarčević, Susan. 2000. *New Approach to Legal Translation*. The Hague: Kluwer Law International.
- Smith, Sylvia. 1995. Culture Clash: Anglo-American Case Law and German Civil Law in Translation W *Translation and the Law*, red. Marshall Morris. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

RÓŻNICE JĘZYKOWE, KULTUROWE I SYSTEMOWE W PRZEKŁADZIE INDONEZYJSKO-POLSKIM NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH FRAGMENTÓW PEŁNOMOCNICTWA SZCZEGÓLNEGO

Daria ZOZULA, mgr
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Językoznawstwa
dariaz@amu.edu.pl

Abstrakt: Celem tego artykułu jest analiza tekstów indonezyjskiego pełnomocnictwa szczególnego oraz tekstu jego tłumaczenia na język polski. Autorka prezentuje najciekawsze zagadnienia tłumaczenia polsko-indonezyjskiego na podstawie wybranych klauzul z w/w dokumentu takie jak: nagłówek, komparycja, oznaczenie pełnomocnika oraz inne, które następnie poddaje analizie gramatyczno-terminologicznej, odwołując się w razie potrzeby do rzeczywistości prawnej Republiki Indonezji i Rzeczypospolitej Polskiej. Analiza poprzedzona jest wprowadzeniem zawierającym definicje prawne dotyczące tematu pełnomocnictw. Podsumowując każdą część analizy, autorka wyciąga wnioski o charakterze translacyjnym i proponuje inne możliwe tłumaczenia. Artykuł zawiera podsumowanie mówiące, że źródłami występujących problemów translacyjnych w przekładzie tekstów prawnych z języka polskiego na język indonezyjski są w równym stopniu różnice typologiczne pomiędzy językami fleksyjnym (język polski) i aglutynacyjnym (język indonezyjski), różnice pomiędzy systemami prawnymi obu krajów oraz różnice kulturowe. Przekład z zakresu prawa w parze językowej indonezyjsko-polskiej jest dziedziną rozległą i wymaga dalszych badań.

Słowa kluczowe: indonezyjski język prawny, pełnomocnictwo, analiza porównawcza, tłumaczenie

INDONESIAN POWER OF ATTORNEY AND ITS POLISH TRANSLATION – SELECTED ISSUES AND TRANSLATION PROBLEMS

Abstract: The purpose of this paper is to analyze and compare authentic texts of Indonesian powers of attorney to sell real estate with its Polish translation. The analysis starts with the definition of parallel texts and explanation of the research method. The author has chosen six most interesting clause, the ones that are potentially problematic and feature issues related to the differences in the legal systems or languages of both countries. The ending conclusion is that differences between the morphology and grammar of Polish and Indonesian as well as differences between the legal systems may be the source of translation problems. The subject of Polish-Indonesian comparative legilinguistics is vast and should be further researched into.

Keywords: Indonesian legal language, power of attorney, comparative legilinguistics, Indonesian-Polish translation

SURAT KUASA JUAL DAN TERJEMAHANNYA KE DALAM BAHASA POLANDIA – PENALITIAAN KOMPARATIF

Abstrak: Tujuan makalah ini ialah untuk menganalisa dan membandingkan teks surat kuasa dalam Bahasa Indonesia menyangkut hal jual-beli properti dengan terjemahan bahasa Polandia. Analisa dimulai dari penjabaran definisi teks yang dimaksud serta metoda penelitian yang dipakai. Penulis telah memilih enam buah contoh berkas yang memiliki tingkat kesulitan tinggi serta menunjukkan perbedaan dalam sistem hukum maupun padanan kosakata yang dipakai di kedua negara itu. Kesimpulan akhir menunjukkan bahwa perbedaan morfologi dan tatabahasa bahasa Polandia dan Indonesia serta perbedaan antara sistem hukum yang berlaku di kedua negara tersebut dapat menjadi sumber kesalahan terjemahan. Subyek dalam bahasa hukum komparatif (comparative legilinguistics) adalah sangat luas dan masih memerlukan penelitian lebih lanjut.

Kata Kunci: bahasa hukum, surat kuasa, bahasa hukum komparatif (comparative legilinguistics), terjemahan Bahasa Indonesia-Polandia

1. Metoda Badawcza

Przedmiotem analizy porównawczej omówionej w niniejszym artykule jest pełnomocnictwo do sprzedaży nieruchomości w języku indonezyjskim oraz jego tłumaczenie na język polski. W analizie porównawczej tekstów, w której głównym ośrodkiem zainteresowania jest terminologia i składnia zazwyczaj analizuje się korpusy tekstów porównywalnych lub/i paralelnych. Zgodnie z terminologią stosowaną w językoznawstwie korpusowym teksty porównywalne to teksty oryginalne w przynajmniej dwóch językach charakteryzujące się ściśle określonymi cechami wspólnymi. Zastosowano metodę porównania tekstów paralelnych, nazywanych także równoległymi, są to co najmniej dwa teksty, z których jeden jest tekstem oryginalnym tworzonym w języku A, a drugi jego tłumaczeniem w języku B (por. Lewandowska-Tomaszczyk, 2006, 178). Matulewska zauważa, że „z punktu widzenia przekładu najbardziej wiarygodnym źródłem informacji terminologicznej i tekstowo-normatywnej są zawsze teksty tego pierwszego rodzaju [porównywalne]” (Matulewska 2008, 55) a Kubacki dodaje „stanowią zatem źródło fachowych wyrażeń i standardowych sformułowań, ale i zwrotów idiomatycznych, które można wykorzystać w tłumaczeniu” (Kubacki 2013, 146). Mając na uwadze powyższe stwierdzenia, w przypadkach wystąpienia wątpliwości co do właściwego tłumaczenia terminu posiłkowałam się również zbiorami innych tekstów porównywalnych zawierających między innymi pełnomocnictwo procesowe czy *Surat kuasa jual mobil*. Tekst źródłowy wraz z jego tłumaczeniem omówiłam zgodnie z istniejącym podziałem na paragrafy i oddzielnie omówiłam problemy tłumaczeniowe, które wystąpiły w danej części skupiając się przede wszystkim na zagadnieniach terminologicznych. Starłam się w miarę możliwości przedstawić istotne dla przekładu różnice w rzeczywistościach prawnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz Republiki Indonezji.

Analiza jakiegokolwiek tekstu prawnego wymaga gruntownej wiedzy zarówno z dziedziny prawa krajów, w których zostały one stworzone jak i językoznawstwa. Przed właściwym badaniem tekstów dokonałam analizy literatury z tych dziedzin.

Głównymi źródłami wiedzy na temat systemu prawa kraju języka wyjściowego i docelowego były polski Kodeks cywilny (k.c.) oraz *Kitab Undang-Undang Perdata*

(KUHPer) czyli indonezyjski kodeks cywilny, zwłaszcza dział XIV księgi pierwszej na temat pełnomocnictw (a także teksty podręczników akademickich stosowanych na uczelniach wyższych w obu krajach, szczególnie *Pengantar Hukum Indonesia* pod redakcją Mulyati, *Zobowiązania* pod redakcją Czachórskiego oraz *Zarys prawa cywilnego* pod redakcją Baranowskiej).

Kolejną metodą badawczą zastosowaną przeze mnie były konsultacje ze specjalistami w dziedzinie przekładu lub prawa. Przy ustalaniu niektórych terminów, jako że obecnie jeszcze nie istnieje ogólny słownik polsko-indonezyjski, o słowniku prawniczym w tej parze językowej nie wspominając, pomocne okazały się portale dla tłumaczy specjalistycznych takie jak *www.proz.com* gdzie znaleźć można kilka problematycznych terminów indonezyjskich (np. *Rukun Tetangga*) z propozycjami ich tłumaczenia na język angielski czy holenderski. Dużą rolę w niniejszej pracy odegrała też obserwacja empiryczna czyli zdobyta w praktyce, poprzez uczestnictwo w życiu codziennym społeczności indonezyjskiej wiedza na temat działania *Rukun Warga* i *Rukun Tetangga* oraz zwyczajów panujących w jednej z indonezyjskich kancelarii notarialnej w mieście Bogor.

2. Definicje

W obrocie cywilnoprawnym czynności prawnej zazwyczaj dokonuje osoba, której mają bezpośrednio dotyczyć skutki prawne tej czynności (Mojak 2008, 167). Osoba uprawniona do wykonania czynności prawnej może także jej dokonać poprzez swojego pełnomocnika,

Akt notarialny jest to „dokument urzędowy w szczególnej formie potwierdzający dokonanie określonej czynności prawnej. Tryb sporządzania i postępowania z aktami notarialnymi określają, według prawa polskiego, artykuły 91-95 ustawy.” W polskim systemie prawnym wyróżniamy przedstawicielstwo i pełnomocnictwo. „Przedstawicielstwo polega na tym, że jedna osoba, zwana przedstawicielem dokonuje w imieniu drugiej osoby, zwanej reprezentowanym, czynności prawnej, (...) która wywołuje skutki prawne bezpośrednio dla reprezentowanego” (Mojak 2008, 165). Przedstawicielstwo dzieli się dalej na przedstawicielstwo ustawowe (kiedy jego źródłem jest ustawa) oraz pełnomocnictwo (kiedy jego źródłem jest jednostronne oświadczenie woli). W prawie indonezyjskim nie ma terminologicznego rozróżnienia na przedstawicielstwo ustawowe i pełnomocnictwo (rozumiane jako przedstawicielstwo na podstawie umocowania). Według definicji słownika prawnego autorstwa Subardiego, pełnomocnictwo to „dokument nadający komuś prawo do dysponowania czymś”¹ (tłumaczenie D. Zozula). Subekti i Tjitrosoedibio (1989, 69) podają ponadto następującą definicję:

Kuasa/Wenang (Pełnomocnictwo/ Umocowanie), **lastgevig (Bld)** – udzielenie komuś innemu prawa do wykonania czynności prawnej w imieniu mocodawcy, – **khusus speciale volmacht** – umocowanie szczególne tylko do dokonania jednej

---

¹ **Surat Kuasa** (ind.); Surat yang isinya adalah pemberian kuasa kepada seseorang untuk mengurus sesuatu (lihat pasal 1796 KUH Perdata)

określonej czynności prawnej, np. wniesienia apelacji czy próby o wniesienie kasacji etc. (tłumaczenie: D. Zozuła)².

Udzielenie pełnomocnictwa jest jednostronną czynnością prawną i może mieć dowolną formę, jednakże ponieważ „umowa zobowiązująca do przeniesienia własności nieruchomości powinna być zawarta w formie aktu notarialnego” (art. 158 k.c.) to pełnomocnictwo do sprzedaży nieruchomości również musi być dokumentem poświadczonym notarialnie (por. art. 99 k.c.). Akt notarialny jest to „dokument urzędowy w szczególnej formie potwierdzający dokonanie określonej czynności prawnej. Tryb sporządzania i postępowania z aktami notarialnymi określają według prawa polskiego artykuły 91-95 ustawy Prawo o notariacie” (<http://www.ehipoteka.com.pl/akt-notarialny.html>). Pełnomocnictwo szczególne „dotyczy konkretnie oznaczonej czynności prawnej (np. do sprzedaży określonej nieruchomości)” (Filipiak 168, w: Baranowska 2008)

3. Analiza tekstu źródłowego pełnomocnictwa szczególnego w języku indonezyjskim i jego tłumaczenia na język polski.

Analizowane teksty to oryginalny tekst pełnomocnictwa do sprzedaży nieruchomości w języku indonezyjskim (poświadczony notarialnie) oraz jego tłumaczenie na język polski. W chwili tłumaczenia tego tekstu, w 2013 roku nie było w Polsce ani jednego tłumacza przysięgłego polsko-indonezyjskiego, tłumaczenie zostało wykonane przez absolwenta filologii indonezyjsko-malajskiej.

3.1. Nagłówek

Tabela 1. Nagłówki w tekście źródłowym i tekście docelowym.

Tekst wyjściowy	Tekst docelowy
AKTA KUASA JUAL Nomor: 3.-	Pełnomocnictwo do sprzedaży (nieruchomości) Numer: 3.-

Nagłówek w oryginale napisany wielkimi literami, składa się z trzech wyrazów: rzeczownika w liczbie pojedynczej *Akta* – „akt” oraz złożenia rzeczownika z przydawką dopełniającą *Kuasa* „moc”, *Jual* „sprzedaży”. Rzeczownik *Akta* jest zarezerwowany dla dokumentów poświadczonych notarialnie oraz dokumentów administracji stanu cywilnego (np. Akt urodzenia – *Akta Kelahiran*, Akt zgonu *Akta kematian*).

Tłumaczenie, składa się rzeczownika (pełnomocnictwo) i rzeczownika z przydawką przymiową (do sprzedaży). W zależności od treści dokumentu można zastosować nagłówki: „Pełnomocnictwo” (*Surat Kuasa*), „Pełnomocnictwo szczególne” lub „Pełnomocnictwo szcze-

² **Kuasa, wenang;** ke-an. Pemberian-, lastgevig (Bld) pemberian kewenangan kepada orang lain untuk melakukan perbuatan-perbuatan hukum atas nama Si pemberi kuasa. (...) - **khusus, specjale volmacht**, hanya untuk melakukan perbuatan-perbuatan tertentu saja, misalnya untuk naik banding, Mohon kasasi dsb. (Subekti, Tjitrosoedibio 1989: 69)

gólne do sprzedaży nieruchomości”. W tłumaczeniu zastosowano technikę dodania dodając „nieruchomości”. Pomimo tego, że wersja, która dookreśla przedmiot sprzedaży jest możliwa i występuje we wzorach pism w podręcznikach akademickich, w wersji źródłowej słowa nieruchomości (*barang tetap* lub bardziej odpowiednie *tanah* – ziemi lub *rumah* – domu) nie ma. Ponieważ w Polsce forma pełnomocnictwa szczególnego wymaga szczegółowego określenia przedmiotu np. sprzedaży, z treści dokumentu wynika, że tym przedmiotem jest nieruchomości.

3.2. Komparycja

Tabela 2. Komparycja w tekście źródłowym i tekście docelowym.

Tekst wyjściowy	Tekst docelowy
<p><1>- Pada hari ini, Rabu, tanggal 01-04-2010 (satu April duaribu sepuluh); Pukul 10.30 WIB (sepuluh lewat tiga puluh menit, Waktu Indonesia Bagian Barat); <2> Hadir di hadapan saya, JANA MUYONO, Sarjana Hukum, Notaris di Jakarta, dengan dihadiri saksi-saksi yang telah dikenal oleh saya, Notaris dan namanya akan disebut pada bagian akhir akta ini:</p>	<p><1> Dnia 1.04.2010r. (pierwszego kwietnia dwa tysiące dziesiątego roku), to jest w środę, o godzinie 10.30 (dziesiątej trzydzieści), <2> przede mną, magistrem prawa, Notariuszem Jana Mulyono w Kancelarii Notarialnej z siedzibą w Dżakarcie oraz w obecności znanych mi, notariuszowi świadków, których nazwiska zostaną wymienione poniżej, stawił się:</p>

Polscy i indonezyjscy badacze nie są zgodni co do podziału poszczególnych części umowy. W Polsce komparycją nazywa się „wstępną część dokumentu prawnego, zawierającą dane osobowe uczestników aktu lub stron procesu” (słownik PWN), która ponadto zawiera także bardzo często oznaczenie czasu i miejsca zawarcia umowy co jest traktowane jako część komparycji. W prawie indonezyjskim natomiast bardzo jasno oddziela się oznaczenie miejsca i czasu zawarcia umowy od oznaczenia stron. Naja (2006, 116-117) definiuje komparycję jako „wstęp do umowy, który zawiera dokładne informacje o stronach, dzięki którym można je zidentyfikować, takie jak: nazwisko zawód wykonywany i miejsce zamieszkania każdej ze stron, Podstawę prawną do wykonania danej czynności przez stronę, oraz termin którym dana strona będzie w dalszej części zobowiązania nazywana” (tłumaczenie D. Zozula). Sama komparycja jest jedynie częścią wstępu do umowy *Bagian pembukaan*, inne to *tempat dan waktu kontrak diadakan* (czas i miejsce zawarcia umowy) oraz *recitals* czyli wyjaśnienie okoliczności zawarcia umowy.

<1> W indonezyjskich aktach notarialnych należy podać tak zwaną pełną datę (*tanggal lengkap*) razem z dniem tygodnia (w tym wypadku środa - *Rabu*), godziną i strefą czasową, w której dokument został sporządzony. Indonezja znajduje się w trzech strefach czasowych: *Waktu Indonesia Barat (WIB)*, – czas zachodnio indonezyjski (UTC+7), *Waktu Indonesia Tengah (WITA)* – czas środkowo indonezyjski (UTC +8) oraz *Waktu Indonesia Timur (WIT)* – czas wschodnio-indonezyjski (UTC+9)

<2> W języku indonezyjskim nie ma gramatycznych wyznaczników czasu. Niekiedy występują wyznaczniki leksykalne: *sudah* lub *telah* („już”) odnoszące się do czynności dokonanych, interpretuje się jako czas przeszły, *sedang* („w trakcie”) jako czas teraźniejszy oraz *akan* („będzie”) jako czas przyszły. Jak można zauważyć, w cytowanym zdaniu nie znajdziemy żadnego z wyżej wymienionych słów, a pomimo tego czasownik „stawić się” jest w tłumaczeniu w czasie przeszłym. Wynika to z tego, że bardzo często czas w języku indonezyjskim oznacza się kontekstowo. W omawianym fragmencie dokumentu: *Hadir di hadapan saya* (tłumaczenie dosłowne: „jest/był/będzie obecny zwrócony w moją stronę”) nie ma jak już wspomniano, wyznacznika czasu, a w jego otoczeniu nie ma wskazówki w jakim czasie jest dane zdanie ani czy dana osoba jest płci męskiej czy żeńskiej. Na podstawie tylko tego jednego fragmentu nie jesteśmy w stanie z całkowitą pełnością określić w jakim czasie powinien ten fragment być przetłumaczony. W tłumaczeniu zastosowano jednak sformułowanie „stawił się” – czasownik rodzaj męski w stronie zwrotnej wyrażony w czasie przeszłym, typową konstrukcją dla polskich dokumentów w formie aktu notarialnego. Z dalszej części tekstu wiadomo, że mocodawca jest mężczyzną a w klauzuli zamykającej dokumentu czytamy: *Diberikan sebagai salinan yang sama bunyinya* (odpis niniejszego aktu notarialnego wydano) logicznym jest, że zanim dokument został sporządzony a jego odpis wydany mocodawca musiał najpierw zjawić się w kancelarii notarialnej.

3.3. Oznaczenie mocodawcy

Tabela 3. Oznaczenie mocodawcy w tekście źródłowym i tekście docelowym.

Tekst wyjściowy	Tekst docelowy
Tuan JAN KOWALSKI, anak/putra dari JANA dan MARI, lahir di Warsawa pada tanggal 11.01.1920 (sebelas Januari seriru sembilanratus dua puluh), Warga Negara Polandia, Swasta, bertempat tinggal di Polandia, pemegang paspor nomor AB1234567, yang akan berakhir pada tanggal 11.09.2017 (sebelas September dua ribu tujuh belas).	Pan JAN KOWALSKI, syn Jana i Marii, urodzony w Warszawie, dnia 11.01.1920 (jedenastego stycznia tysiąc dziewięćset dwudziestego roku), obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, prywatny przedsiębiorca, zamieszkały w Polsce, legitymujący się paszportem o numerze AB1234567, którego data ważności upływa 11.09.2017 (jedenastego września dwa tysiące siedemnastego roku).

Zgodnie z indonezyjskim tekstem źródłowym ojciec mocodawcy ma na imię JANA a matka MARI – na podstawie domniemania można stwierdzić, że powinno być „Jan” i „Maria”. Ten błąd może wynikać z dwóch powodów. Po pierwsze język indonezyjski nie jest językiem fleksyjnym a aglutynacyjnym, co oznacza, że rzeczowniki nie podlegają w języku indonezyjskim fleksji. Formuła „syn” (imię w dopełniaczu) i nazwisko (imię w dopełniaczu + nazwisko w mianowniku) występuje w niektórych polskich starszych dokumentach. Innym wytłumaczeniem błędnego zapisu imion rodziców mocodawcy może być fakt, iż w Indonezji imię Jana występuje i jest imieniem męskim, natomiast imię Maria może przybrać także formę „Mari”, „Marya” lub „Marie”.

W tej sytuacji w tłumaczeniu powinny znaleźć się informacje zgodne z tekstem oryginału oraz przypis tłumacza, zamieszczony w nawiasach kwadratowych wyjaśniający możliwość zaistnienia pomyłki.

3.4. Klauzula potwierdzająca zdolność do dokonania czynności prawnej mocodawcy

Tabela 4. Klauzula potwierdzająca zdolność mocodawcy do dokonania czynności prawnej w tekstach źródłowym i docelowym.

Tekst wyjściowy	Tekst docelowy
-menurut keterangannya untuk melakukan tindakan hukum dalam akta ini bertindak untuk diri sendiri dan tidak perlu mendapat persetujuan dari siapapun.	Zgodnie z przedstawionymi dokumentami strona ma zdolność do dokonania niniejszej czynności prawnej, bez zgody osób trzecich.

Klauzule w tekście oryginału nie są, tak jak zwykle dzieje się w tekstach polskich, oddzielone nagłówkami mówiącymi o zawartości umowy. Tekst ma charakter jednolity, poszczególne klauzule rozpoczynają się od myślników, dodatkowo pionowa linia biegnąca po lewej stronie dokumentu jest przerywana zgodnie z długością poszczególnych klauzul. Taka budowa dokumentu rzutuje również na formy gramatyczne zastosowane w tekście. Tłumaczenie dosłowny powyższego fragmentu to „zgodnie z jego wyjaśnieniami, aby wykonać czynność prawną poprzez ten dokument, działa dla siebie i nie potrzebuje niczyjej zgody”. Jest to jakoby urwane zdanie bezpodmiotowe, w którym brak również znaków przestankowych. Przy tłumaczeniu należy zastosować techniki adaptacji i kompensacji tekstu na podstawie własnej znajomości realiów prawnych obu krajów. Fragment w tłumaczeniu ma formę odrębnej klauzuli. Do tłumaczenia można wprowadzić: podmiot – strona oraz przedstawione dokumenty, ponieważ indonezyjski czasownik *keterangan* – wyjaśnienia wraz z sufiksem *-nya* (zaimek dzierżawczy trzeciej osoby liczby pojedynczej) można przetłumaczyć jako „jego wyjaśnienia” oraz „jego czynności wyjaśniające”. Warto zaznaczyć również, że w prawnym języku indonezyjskim występuje termin mocodawca – *Pemberi kuasa*, jednakże w całym tekście analizowanego pełnomocnictwa szczególnego termin ten nie występuje ani razu. Dwukrotnie natomiast pojawia się termin *Pihak* – Strona lub *Pihak Pertama* (lit. „pierwsza strona” – mocodawca) i *Pihak Kedua* (lit. „druga strona” – pełnomocnik).

3.5. Klauzula wskazująca dwóch świadków dokonania czynności.

Tabela 5. Klauzula oznaczająca świadków obecnych przy dokonaniu czynności.

Tekst wyjściowy	Tekst docelowy
1. Tuan EKO DWIANTI, Sarjana Hukum, lahir di Bandung pada tanggal 31-10-1980 (tiga puluh satu Desember seribu sembilan ratus delapan puluh), Warga Negara Indonesia, Bertempat tinggal di Jakarta, Rukun Tetangga 013, Rukun Warga 002, Kelurahan Pondok Selatan, Kecamatan	1. Pan Eko Dwianti magister prawa, urodzony w Bandung dnia 31 października 1980, obywatel Republiki Indonezji, zamieszkały w Dżakarcie, okręg 13, podokręg 02, dzielnica Kelurahan Pondok Selatan, gmina Kebayoran Lama w Dżakarcie Południowej, legitymujący się dowodem tożsamości o nu-

<p>Kebayoran Lama, Kotamadya Jakarta Selatan, pemegang Kartu Tanda Penduduk nomor: 1234567654321123; 2.Tuan SUKMANA, lahir di Jakarta pada tanggal <i>lima belas Agustus seribru sembilan ratus enam puluh dua (15-08-1962)</i>, Warga Negara Indonesia, bertempat tinggal di Jalan Kanaakan, Rukun Tetangga 009, Rukun Warga 001, Kelurahan Duren Dua, Kecamatan Pancoran, Kotamadya Jakarta Selatan, pemegang Kartu Tanda Penduduk nomor: 09.5308.150879.7043</p>	<p>merze: 1234567654321123. 2. Pan Sukmana, urodzony w Dżarkarcie, dnia 15 sierpnia 1962 roku zamieszkały przy ulicy Kanayakan, podokręg 009, okręg 001, dzielnic Duren Tiga, dzielnic Pancoran w Dżarkarcie południowej, legitymujący się dowodem tożsamości o numerze: 09.5308.150879.7043</p>
---	--

W indonezyjskich dokumentach poświadczonych notarialnie zazwyczaj daty podaje się zapisane słownie z zapisem cyfrowym w nawiasie w kolejności: dzień, miesiąc, rok (oddzielone łącznikiem). W tekście wyjściowym daty podane są niespójnie, w pierwszym przypadku najpierw występuje zapis cyfrowy, słowny w nawiasie, a w drugim na odwrót. W tej sytuacji w tłumaczeniu powinien być zastosowany zapis właściwy dla tekstów polskich.

Od pierwszego stycznia 1999 roku w Polsce obowiązuje nowy podział administracyjny. Dawne 49 województw scalono w 16 większych województw oraz przywrócono jednostkę organizacyjną powiat. W tym samym czasie w Indonezji po obaleniu rządów Suharto i wprowadzeniu demokracji w wyniku znacznej decentralizacji podział administracyjny Republiki Indonezji również uległ zmianie. W wyniku tych zmian obecne podziały administracyjne Polski i Indonezji są do siebie bardzo podobne, co ułatwia tłumaczenie terminów związanych z tym tematem. Poniżej przedstawiam tabelaryczne porównanie podziałów administracyjnych Polski i Indonezji:

Tabela 6. Porównanie podziału administracyjnego Rzeczypospolitej Polskiej i republiki Indonezji

Stopień	Rzeczpospolita Polska	Republika Indonezji
I	województwo	Provinsi/ Daerah Istimewa/ Daerah
II	powiat/ miasto	Kabupaten
III	gmina wiejska/gmina miejska	Kecamatan/distrikt
IV	wieś/osiedle	Kelurahan/ Desa/ Kampung/ Lembang
	osiedle	Rukun Warga
	wspólnota sąsiedzka	Rukun tetangga

Pomimo dużych podobieństw w podziale administracyjnym obu państw występują jednak pewne potencjalnie problematyczne różnice. W Indonezji funkcjonują dwie jednostki

administracyjne „pomocnicze”: *Rukun Warga* i *Rukun Tetangga*, które nie występują w polskiej rzeczywistości. *Rukun Warga* to nieformalna organizacja społeczna rozpoznawana i wspierana przez rząd indonezyjski stworzona, aby pielęgnować i utrzymać idee wspólnotowe i wzajemnej pomocy oraz aby wspierać i usprawniać działanie jednostek podziału administracyjnego takich jak gminy i osiedla. Każdy *Rukun Tetangga* składa się z 30 do 50 głów rodziny (na podstawie: Permendagri No.7/1983 tentang Pembentukan RT dan RW). Mając na uwadze powyższą definicję *Rukun Warga* można by przetłumaczyć ten termin jako „Rada osiedlowa”, a *Rukun Tetangga* jako „radę sąsiedzką” jednakże, ponieważ w Polsce funkcjonują organizacja o tej nazwie a ich funkcje znacznie różnią się od indonezyjskiej *RT* i *RW* (np. w polskich dowodach tożsamości nie podaje się wiadomości na temat rady osiedla) mogło by to wprowadzić odbiorcę tłumaczenia w błąd. Dlatego należy wprowadzić własne terminy odpowiadające *Rukun Warga* i *Rukun Tetangga* na przykład *okreg* (*Rukun Warga*) oraz *podokreg* (*Rukun Tetangga*).

3.6. Klauzula zamykająca.

Tabela 7. Klauzula zamykająca w języku źródłowym i docelowym.

Tekst wyjściowy	Tekst docelowy
<p>-<1>Segera setelah akta ini dibacakan oleh saya, Notaris kepada penghadap dan saksi-saksi, maka seketika ditanda tangani oleh akta ini oleh penghadap, saksi-saksi dan saya, Notaris.</p> <p>-<2>Dilangsungkan dengan tanpa perubahan.</p> <p>-<3>Minuta akta ini telah ditanda tangani dengan semestinya.</p>	<p>- Niezwłocznie po tym jak niniejszy dokument został przeze mnie, notariusza odczytany mocodawcy i świadkom, został on przez mocodawcę, świadków oraz mnie, notariusza, potwierdzony, oraz podpisany.</p>

Tekst wyjściowy składa się z trzech zdań, każde w innym punkcie, natomiast w tekście docelowym jest tylko jedno. W celu wyjaśnienia zastosowano technikę kompensacji. Przytoczę tłumaczenie literalne tego fragmentu: „<1> Po odczytaniu przeze mnie – notariusza niniejszego dokumentu stronie oraz świadkom, strona, świadkowie oraz ja – notariusz podpisaliśmy go. <2> „[Dokument] został zatwierdzony/poddany dalszym procedurom bez wprowadzania zmian” oraz <3> oryginał dokumentu został prawidłowo podpisany.” Pierwsze zdanie w języku polskim brzmiałoby nienaturalnie, uderzające jest powtarzane dwa razy (i przewijające się przez cały tekst kilkakrotnie) podkreślenie, że osobą sporządzającą dokument jest notariusz. Dwukrotne pojawiają się też świadkowie i strona a dokładniej *Penghadap* – osoba, która stoi przed kimś/czymś – w tym wypadku przed instytucją notariusza, ekwiwalentem jednowyrazowym jest tu „stawiający się”, jednakże tłumacz przetłumaczył ten termin jako „mocodawcę”. Drugie zdanie zostało zastąpione frazą „został potwierdzony”. *Minuta akta* w języku indonezyjskim to oryginał dokumentu sporządzonego przez notariusza, który należy umieścić w repozytorium. Termin ten jest potencjalną pułapką dla początkujących tłumaczy, ponieważ mogą go pomylić z angielskim „fałszywym przyjacielem” – *minutes*, terminem, który w biznesowym języku angielskim oznacza „protokół”.

4. Wnioski

Przekład wszelkich dokumentów z języka indonezyjskiego na język polski jest trudny ze względu na wiele czynników. Największym źródłem problemów może okazać się znaczna różnica w rzeczywistościach prawnych polskiej i indonezyjskiej. Częściowo wymaga od tłumacza kompetencji nie tylko na poziomie językowym, ale również na poziomie prawoznawczym – w ciągu ostatnich kilku lat indonezyjskie prawo przeszło szereg. Przykładem takich różnic są nieprzystające do siebie podziały administracyjne obu krajów. Jako przykład może posłużyć przytoczony powyżej problem z terminami **Rukun Warga** i **Rukun Tetangga**. Dodatkowo, należy znać specyfikę realiów prawnych miejsca sporządzenia dokumentu, poszczególne prowincje mogą różnić się nie tylko sposobem podziału administracyjnego (np. w prowincji specjalnej Yojgakarta występuje dodatkowy stopień podziału administracyjnego), ale nawet systemem prawnym (Szariat w Aceh). Indonezyjski **Akta Kuasa Jual** (czyli pełnomocnictwo szczególne do sprzedaży) wymaga doprecyzowania w tłumaczeniu na język polski („*Pełnomocnictwo szczególne do sprzedaży nieruchomości*”). Ponadto wiele trudności może być spowodowanych przez specyfikę języków polskiego i indonezyjskiego, przede wszystkim przez różnice w ich gramatyce i terminologii. Morfologia języka indonezyjskiego jako języka aglutynacyjnego stwarza wiele okazji do tłumaczenia dosłownie sensu złożeń rzeczownikowych co może prowadzić do błędnego tłumaczenia i w konsekwencji do nonsensu. Problematiczne również mogą się okazać różnice w makrostrukturze wzorów tekstów indonezyjskiego i polskiego. Należy przeprowadzić dalsze badania w celu dokładniejszego zbadania problematyki przekładu polsko-indonezyjskiego tekstów prawnych i prawniczych

Bibliografia

- Baranowska, Małgorzata. 2008. *Zarys prawa cywilnego*. Lublin: Verba.
- Czachórski, Witold. 2009. *Zobowiązania. Zarys wykładu*. Warszawa: Lexis-Nexis.
- Naja, Daeng. 2006. *Contract Drafting*. Bandung: PT Citra AdityaBakti.
- Kubacki, Artur. D. 2013. Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń. W *Comparative Legilinguistics*, t. XIII, Instytut Językoznawstwa, Uniwersytet Im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara. 2005. *Podstawy języka korpusowego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Matulewska, Aleksandra. 2008. Umowa najmu w aspekcie translologicznym polsko-angielskim. W *Język, Komunikacja, Informacja*, nr 3, 2008, Poznań.
- Mojak, Jan. 2008. „Przedstawicielstwo” W *Zarys prawa cywilnego*. red. Baranowska M. 165-170 Verba, Lublin.
- Mulyati, Lily. 2007. *Pengantar Hukum Indonesia*. Jakarta: Badan Penerbit Fakultas Hukum Universitas Indonesia.
- Subekti, i Tjitrosoedibio. 1989. *Kamus Hukum*. Jakarta: Pradana Paramita.
- Sudarsono. 1999. *Kamus Hukum*. Jakarta: PT Rineka Cipta.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).

Źródła internetowe:

- Latumeten, Pieter. „Teknik Pembuatan Akta PPAT”
http://medianotaris.com/teknik_pembuatan_akta_ppat_versi_perkaban_berita338.html
(Data dostępu: 4.12..2014)
- Indonezyjski kodeks cywilny, Kitab Undang-Undang Perdata
http://hukum.unsrat.ac.id/uu/kolonial_kuh_perdata.pdf (data dostępu: 4.12.2014)
- <http://www.ehipoteka.com.pl/akt-notarialny.html> (data dostępu: 6.02.2015)

Karsten DAHLMANNS, Artur Dariusz KUBACKI, *Jak sporządzać tłumaczenia poświadczane dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem/ Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen“*

Chrzanów: Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART, 2014,
ISBN: 978-83-937905-0-0, 616 stron

Recenzował dr **Mariusz JAKOSZ**
Instytut Filologii Germańskiej,
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. gen. S. Grot-Roweckiego 5, 41-200 Sosnowiec
mariuszjakosz@interia.pl

Najnowsza książka Karstena Dahlmanna i Artura Dariusza Kubackiego to zbiór tłumaczeń 170 dokumentów polskich i niemieckojęzycznych, w tym głównie takich tekstów, które przeważnie zlecane są do przekładu tłumaczom przysięgłym. Wśród nich znajdziemy reprezentatywne dokumenty USC, dokumenty szkolne, akty notarialne, dokumenty policyjne, sądowe, pouczenia, dokumenty z zakresu prawa pracy, a także dokumenty handlowe, księgowo-podatkowe oraz medyczne.

Zamieszczone w recenzowanej pozycji teksty to tłumaczenia tekstów zawartych w publikacji Jana Iluka i Artura Dariusza Kubackiego pt.: *Wybór polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych/ Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen* (2006). Paralelne zestawienie tekstów wyjściowych i docelowych na podstawie obu książek pozwala czytelnikowi na ich idealne porównanie pod kątem obowiązującego w danym kraju uzusu językowego, poznanie metod utekstowienia specjalistycznych treści na poziomie makrostruktury, składni, frazeologii, leksyki oraz w odniesieniu do motywów nazwotwórczych. Oprócz gotowych tłumaczeń dokumentów w przypisach znajdują się także komentarze, które dotyczą problemów pojawiających się

podczas przekładu wyżej wymienionych dokumentów oraz które ukazują inne możliwości tłumaczenia niż te zawarte w tekście głównym.

Zaletą recenzowanej publikacji jest również fakt, że autorzy w obszernym wstępie zamieszczają informacje na temat pragmatyki wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. Poruszają m.in. kwestie związane z przedmiotem tłumaczenia poświadczonego, z najczęściej sporządzanymi rodzajami tłumaczeń poświadczonych oraz wynagrodzeniem przysługującym za ich wykonanie w Polsce i Niemczech. Opisują poza tym, jak powinien wyglądać warsztat profesjonalnego tłumacza przysięgłego. Autorzy informują ponadto, jakie warunki należy spełnić, aby uzyskać uprawnienia tłumacza przysięgłego, podkreślają znaczenie obowiązku doskonalenia kwalifikacji zawodowych, jak i odpowiedzialności zawodowej tłumacza. Cenne dla przyszłego tłumacza okazują się również formalne i merytoryczne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych, które znajdują się w dalszej części wstępu. Wśród kwestii formalnych poruszono następujące zagadnienia:

- (i) elementy tłumaczenia poświadczonego,
- (ii) wzmianka o kierunku tłumaczenia,
- (iii) numeracja stron tłumaczenia,
- (iv) łączenie dwu- lub wielostronicowych tłumaczeń,
- (v) sposoby łączenia dokumentów z tłumaczeniem,
- (vi) miejsce umieszczenia odcisku pieczęci okrągłej,
- (vii) miejsce umieszczenia podpisu tłumacza przysięgłego,
- (viii) pieczęć podłużna tłumacza przysięgłego,
- (ix) formuła poświadczająca tłumaczenie lub odpis dokumentu,
- (x) układ graficzny tłumaczenia,
- (xi) uwagi (przypisy) tłumacza,
- (xii) tłumaczenie dokumentu *in extenso*,
- (xiii) fragmentaryczne tłumaczenie dokumentu,
- (xiv) opis dokumentu źródłowego,
- (xv) archiwizacja tłumaczeń poświadczonych.

Omawiając metodologię sporządzania tłumaczeń uwierzytelnionych, autorzy koncentrują się natomiast na zasadach przekładu nazw własnych, tłumaczenia świadectw, dyplomów i podobnych dokumentów, skrótów i skrótowców, zapisu liczb i dat w tłumaczeniu, a także sposobu postępowania w przypadku wystąpienia błędów w tekście źródłowym.

Warto podkreślić, że w części końcowej książki zamieszczono przekład alfabetycznie ułożonych skrótów i skrótowców, których najczęściej używa się w tekstach specjalistycznych (pismach prawnych, prawniczych i urzędowych) oraz wykaz literatury przedmiotu, która okazuje się nieodzowna w praktyce każdego tłumacza specjalistycznego. Załączono ponadto wykaz obowiązujących aktów prawnych i zalecanych norm odnoszących się do zawodu tłumacza przysięgłego, spis przekładów i omówień polskich i niemieckich aktów prawnych oraz listę zbiorów polskich i niemieckich tekstów paralelnych. Wartościową pozycją jest również spis słowników z różnych

dziedzin, które autorzy polecają czytelnikowi do sporządzania odpowiedniego przekładu poświadczonego.

Reasumując, walor recenzowanej publikacji należy upatrywać przede wszystkim w autentycznych tłumaczeniach wykonanych przez dra hab. Artura Dariusza Kubackiego, czynnego tłumacza przysięgłego języka niemieckiego oraz członka Państwowej Komisji Egzaminacyjnej w Ministerstwie Sprawiedliwości. Dokument, „z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne” (art. 115 § 14 kk), musi zostać przetłumaczony ze szczególną dbałością i odznaczać się wysokimi standardami jakościowymi.

Książka autorstwa Karstena Dahlmanna i Artura Dariusza Kubackiego może bardzo przydać się zarówno studentom filologii germańskiej, uczestnikom seminariów translacyjnych, osobom myślącym o egzaminie na tłumacza przysięgłego, jak i już zaawansowanym tłumaczom, którzy chcieliby skonfrontować swoje przekłady z propozycjami tłumaczeń zawartymi w publikacji. Zebrane tłumaczenia mogą pomóc przede wszystkim adeptom zawodu tłumacza pokonać wiele typowych trudności napotykanych w przekładzie uwierzytelnionym, nie tylko problemów terminologicznych, ale i graficznych dotyczących układu tekstu przekładu i jego przejrzystości, opisu pieczęci lub nieczytelności. Książka pozwala dokładnie przeanalizować poszczególne strategie i techniki tłumaczenia, w tym sposób sporządzania adekwatnych uwag. Omawiana publikacja wychodzi tym samym naprzeciw stale rosnącemu zapotrzebowaniu na przykłady autentycznych i kompletnych tłumaczeń tekstów specjalistycznych, które stanowią obecnie nadal rzadkość w literaturze przedmiotu.

Lucyna KRENZ-BRZOZOWSKA: *Das Notationssystem von Heinz Matyssek. Die Realität seiner Anwendung und sein generatives Potenzial beim Konsektivdolmetschen.*

Posener Beiträge zur Angewandten Linguistik. Herausgegeben von Waldemar Pfeiffer und Camilla Badstübner-Kizik, Band 3, Frankfurt am Main: Peter Lang,

ISBN 978-3-631-64274-0, 374 strony

Recenzował dr hab. **Artur Dariusz KUBACKI**

Katedra Językoznawstwa Niemieckiego

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul. Studencka, 531-116 Kraków

kubart@post.pl

Monografia Lucyny Krenz-Brzozowskiej jest niezwykle ważnym głosem w dyskusji nad problematyką tzw. komunikacji zapośredniczonej, czyli porozumiewania się przy udziale tłumacza. Zasluguje ona na szczególną uwagę ze względu na unikatowe na rynku wydawniczym badania empiryczne przeprowadzone w Niemczech wśród czynnych zawodowo tłumaczy ustnych oraz adeptów tego zawodu, które z powodzeniem mogą stanowić punkt wyjścia do opracowania systemu kształcenia rodzimych tłumaczy ustnych wykorzystujących podczas tłumaczenia konsekwentnie technikę sporządzania notatek.

Zasadniczym przedmiotem badawczym monografii jest potencjał generatywny systemu notacji Heinza Matysseka i jego praktyczne wykorzystanie w kształceniu tłumaczy słowa żywego. Matyssek (1989) jest autorem dwutomowego kompendium, w którym wyłożył on jeden z najbardziej znanych i najczęściej stosowanych systemów notacji na świecie.

Przedłożona do recenzji monografia jest pracą o charakterze teoretyczno-aplikacyjnym składającą się łącznie z 14 rozdziałów oraz spisu literatury, przy czym rozdziały 1-9 stanowią część teoretyczną, zaś rozdziały 10-14 tworzą część analityczną. Po przedstawieniu w pierwszych trzech rozdziałach przedmiotu badań i celów badawczych, usytuowaniu przedmiotu rozprawy, tj. tłumaczenia konsekwentnego i systemów notacji, w kontekście historycznym oraz zdefiniowaniu i uporządkowaniu rudymenarnych

pojęć terminologicznych Autorka – w rozdziale czwartym i piątym – w sposób selektywny i jednocześnie niezwykle precyzyjny – omawia najważniejsze koncepcje naukowe dotyczące tłumaczenia konsekutywnego oraz kompetencji translatorskich tłumacza ustnego, w tym znajomości i umiejętności stosowania technik notacji. W kolejnych trzech rozdziałach Autorka z niezwykłą akrybią przedstawia założenia teoretyczne modelu tłumaczenia konsekutywnego Jerzego Żmudzkiego, a także systemu notacji Heinza Matyska, przy czym uzupełnia ten model o subfazę sporządzania notatek, czyniąc to oddzielnie dla języka wyjściowego i dla języka docelowego. W rozdziałach 9-11 Autorka prezentuje własne badania empiryczne, wykorzystując przede wszystkim metody socjologiczne, w tym ankietę, ilościową i jakościową analizę treści notatek, a także tekstów wyjściowych i docelowych. W rozdziałach 12-13 Uczona dokładnie omawia wyniki ankiet oraz ilościowej i jakościowej analizy wykorzystania przez tłumaczy reguł i znaków notacji Matyska. W oparciu o przebadany system jego notacji Autorka proponuje rudymetarny model notacji, który może stanowić – jak wspomniano powyżej – znakomity punkt wyjścia do opracowania nadal brakującego w Polsce modelu nauczania notacji. W ostatnim rozdziale Autorka poddaje badaniom język notacji oraz tekst notacyjny jako gatunek tekstu użytkowego.

Wyniki badań Lucyny Krenz-Brzozowskiej pozwoliły m.in. na (1) wyodrębnienie uniwersalnych znaków oraz podstawowych reguł notacyjnych z systemu notacji Matyska posiadających szczególnie wysoki potencjał generatywny i stosowanych niezależnie od języka notacji, (2) stworzenie indywidualnego modelu notowania przez tłumacza na bazie systemu Matyska, (3) stwierdzenie, iż tłumaczenie konsekutywne przebiega naprzemiennie, tj. według modelu zarówno przy użyciu notacji w języku docelowym, jak i przy użyciu notacji w języku wyjściowym, a czasami nawet z punktowym zastosowaniem trzeciego i innych języków, (4) potwierdzenie założeń teoretycznych prof. Żmudzkiego, że notatki stanowią w stosunku do tekstu wyjściowego i docelowego „subtekst”, którego interpretacja zależy od zapamiętanych wyników recepcji tekstu wyjściowego, (5) określenie cech, którymi powinny charakteryzować się efektywne notatki, ponieważ tworzą one tzw. tekst notacyjny będący odrębnym gatunkiem tekstu. Warto przy tym podkreślić, iż Lucyna Krenz-Brzozowska jako pierwsza zbadała empirycznie wyodrębniony przez innych naukowców język notacji i podjęła polemikę w tej kwestii z ich poglądami.

Przeprowadzone przez poznańską germanistkę pionierskie badania w zakresie ewaluacji i wykorzystania potencjału generatywnego systemu notacji Matyska mogą stanowić doskonałą bazę do stworzenia jednolitej metodologii nauczania notacji na kierunkach translatorskich. Obecnie na polskich uczelniach praktycznie nie oferuje się kształcenia umiejętności sporządzania notatek podczas tłumaczenia konsekutywnego, a deficyty w tym zakresie widoczne są podczas egzaminu państwowego na tłumacza przysięgłego przeprowadzanego przez Państwową Komisję Egzaminacyjną w Ministerstwie Sprawiedliwości, podczas którego ponad 3/4 egzaminowanych nie zdaje egzaminu ustnego. Stąd zaprezentowane w pracy Autorki wnioski mają szczególne znaczenie aplikatywne dla metodyki nauczania tłumaczenia konsekutywnego z wykorzystaniem systemu notacji.

Konkludując, praca Lucyny Krenz-Brzozowskiej stanowi istotny wkład do dyskusji nad problematyką tłumaczeń ustnych z wykorzystaniem techniki notacji i jako taka winna stanowić obowiązkową lekturę dla wszystkich, którzy na co dzień zajmują się zagadnieniami przekładu konsekutywnego – od już praktykujących tłumaczy począwszy, poprzez adeptów tej profesji, a skończywszy na studentach oraz wykładowcach akademickich. Należy także dodać, że książka jest napisana przystępną i bardzo poprawną niemiecką, co w dobie dzisiejszego powszechnego obniżania standardów jakości słowa drukowanego stanowi jej dodatkową zaletę.

***Język w prawie, administracji i gospodarce* pod redakcją Kazimierza MICHALEWSKIEGO**

Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego,
ISBN: 978-83-7525-377-1, 224 strony

Recenzowała mgr **Paula TRZASKAWKA**
Zakład Legilingwistyki i Języków Specjalistycznych
Instytut Językoznawstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań
paula.trzaskawka@amu.edu.pl

Nakładem wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego ukazała się książka pod redakcją Kazimierza Michalewskiego *Język w prawie, administracji i gospodarce*, która jest zbiorem publikacji różnych autorów.

Tom ten został poświęcony zastosowaniu języka w głównych dziedzinach życia publicznego i podzielono go na trzy części: język prawny i prawniczy, język w administracji oraz język w gospodarce, mediach i polityce. We wstępie do niniejszej publikacji autor wskazuje na rozróżnienie języka prawnego i prawniczego. Autor tłumaczy i uściśla również na co składa się trzecia część książki (szczegółowy podział i dlaczego daną kategorię przyporządkowano do tej części). Całość tomu to teksty polskie, z jednym wyjątkiem – artykułem Ilario Coli w języku włoskim, po nim mamy abstrakt w języku polskim. Natomiast, po każdym artykule możemy zapoznać się z abstraktem w języku angielskim.

W części pierwszej, *język prawny i prawniczy* znajdziemy sześć artykułów. *Prawo a język urzędowy* Agnieszki Choduń, który został zaklasyfikowany pod kategorię języka prawnego i prawniczego, a równie dobrze mógłby znaleźć się w drugiej części pracy ze względu na to, iż Autorka porusza temat języka urzędowego i wypełniania formularzy urzędowych. Autorka w sposób zwięzły ukazuje język urzędowy odwołując się do trzech kwestii, tj. wyodrębnienie dyskursu urzędowego, wskazanie na występowanie wewnętrznego zróżnicowania w obrębie języka urzędowego i ukazanie wpływu pracodawcy na kształt języka urzędowego. Autorka, której praca ma charakter prawno-językoznawczy popiera swoje tezy stosownymi przykładami, jak również prezentuje autentyczne formularze urzędowe. *Słowniki językowe w interpretacjach prawa podatkowego* Anny Michalak to praca, w której wskazano problem powoływania się sądów na definicje słownikowe, jeśli chodzi o interpretację prawa podatkowego. Należy nadmienić, że definicje te są różne. Dzieje się tak dlatego, iż istnieje wiele rodzajów, typów czy nawet wydań słowników poprawnej

polszczyzny czy języka polskiego. Powoływanie się na znaczenie ogólne terminu, bądź tylko na jedną definicję słownikową autorka wskazuje za problematyczne i kontrowersyjne. Autorka słusznie zauważa, że posługiwanie się w interpretacjach bądź wyrokach definicją słownikową, może być jedną z metod, lecz nie jedyną w tak ważnych decyzjach. *Charakterystyka języka prawnego na tle polszczyzny ogólnej* to tekst dwóch autorów z Uniwersytetu Łódzkiego. Beata Grochala i Paweł Łabieniec wskazują na pewną symbiozę, która występuje pomiędzy językiem prawnym, a językiem ogólnym. Mówiąc o gramatyce i składni, oba języki bazują na tym samym podłożu, natomiast jeśli chodzi o słownictwo, to terminy te poruszają się między różnymi dziedzinami, bądź specjalizacjami, o których wspominają Autorzy. Artykuł w sposób przejrzysty obrazuje nam wpływy języków specjalistycznych na język ogólny i *vice versa*. Anna Tomza w swoim artykule *Język a wykładnia językowa w tekstach prawnych* wskazuje na problem poprawności używanego języka w tekstach prawnych i jego zrozumienia. Stara się udowodnić, że język ma największe znaczenie. Podobnie jak w poprzednim artykule stwierdza się, iż język ogólny jest składową języka prawnego. Autorka konkluduje, iż język prawny nie jest tworem języka naturalnego, lecz jest językiem sztucznym, którego baza językowa opiera się na języku naturalnym. Autorka wskazuje, iż coraz częściej sądy korzystają z wykładni językowej w swoich wyrokach (Galligan, Matczak 2005). Powyższe nie zmieniają faktu, iż język jest potężnym narzędziem interpretacyjnym. Kolejny artykuł to *Rozmowy o prawie – różnice językowe w ujmowaniu kwestii prawnych przez prawników i osoby poszkodowane. Analiza językowa programu pt. Zapytaj prawnika* Anny Sokół. Mówi on o zrozumiałości języka prawniczego. Pojęcie zrozumiałości tej odmiany języka jest coraz częściej podnoszone nie tylko przez językoznawców, prawników, ale i przeciętnych obywateli. Autorka w sposób obrazowy opisuje język, którym posługuje się poszkodowany i język, którego używa prawnik. Wskazuje na niemożliwą do przełamania barierę istniejącą pomiędzy nimi, spowodowaną tym, iż przeciętny obywatel nie jest wyedukowany jeśli chodzi o znajomość prawa, terminy prawne, etc. Jakiegokolwiek rady, które zostaną udzielone poszkodowanemu przez prawnika, nie zostaną do końca zrozumiane, właśnie przez tę lukę w znajomości podstawowych zasad prawa i terminologii. Autorka wskazuje na podstawową terminologię prawniczą użytą w omawianym programie i ją komentuje. Elwira Kukiela, Michał Olejniczak *Prawnicze i językowe rozumienie pojęcia wypadku przy pracy na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadku przy pracy i chorób zawodowych z 2002 r.* to artykuł, który mówi o definicjach wypadku przy pracy. Wskazuje na różnice słownikowe, ustawowe jak i w orzecznictwie sądowym. Katrína Pekaríková (*Modalność tekstów prawnych*) analizuje modalność w tekstach słowackich ustaw. Badania opierają się na analizie frekwencyjnej. Praca przydatna dla adeptów zawodu tłumacza w parze językowej polsko-słowackiej, w tematyce modalności. Autorka słusznie zauważa, że przydatne byłoby porównanie diachroniczne ustaw w aspekcie porównawczym występującej w nich modalności. Ostatnim artykułem w tej części jest *Określenia dziecka w języku potocznym i języku prawnym* Alicji Gałczyńskiej. Artykuł poprzedza obszerny wstęp teoretyczny. Praca jest wyczerpującym badaniem pod względem analizy terminu *dziecko* w znaczeniu potocznym i prawnym.

Kolejną częścią recenzowanej książki to *język w administracji*, na którą składa się również sześć artykułów.

Monika Kaczor (*Poprawność pism urzędowych*) pokazuje na przykładach pism urzędowych najczęstsze błędy w nich występujące. Wskazuje na słabą kompetencję językową w zakresie ortografii, gramatyki czy nawet leksyki osób, które te pisma redagują. Praca o charakterze poglądowym, w dalszych badaniach można by poszerzyć o większą liczbę przykładów. Praca bardzo dobrze opisana, w sposób klarowny przedstawia problem. Violetta Machnicka (*Język oraz struktura aktów notarialnych*) opisuje mały wycinek do badań nad językiem aktów notarialnych. Autorka wskazuje materiał badawczy jednak nie analizuje go szczegółowo tylko pobieżnie i wskazuje na problem związany ze zrozumiałością tekstów aktów prawnych. Jolanta Bujak-Lechowicz, Dorota Majewicz i ich artykuł *Składnik emocjonalny a formalno-prawne wymogi pozwu sądowego - analiza pragmatyczna* to praca związana ściśle z językiem prawnym i prawniczym. Autorki na przykładzie dziewięciu pozwów opisują emotywną funkcję języka i jak język, który powinien być używany w pozwach, z urzędowego i formalnego, zaczyna odnosić się do uczuć, często negatywnych. Praca ta jest tylko poglądowa. Głębsza analiza i obszerniejsza egzemplifikacja przyniosłaby większe efekty pracy badawczej. Agnieszka Małocha-Krupa (*Polityka równości płci a normy tworzenia pism urzędowych*) wskazuje na problem maskulinizmu w polskich tekstach urzędowych i pewną niekonsekwencję w formułowaniu nowych tekstów. W części tekstów zaczyna się pojawiać feminatyw, lecz nie we wszystkich miejscach dokumentu, występuje pewna niekonsekwencja w stosowaniu formy żeńskiej i męskiej. Oprócz tego, autorka proponuje terminy, które będą odpowiednie dla obu przedstawicieli płci, zarówno części żeńskiej jak i męskiej, gdzie żadna z nich nie pozostaje wobec drugiej nadrzędną. Bardzo modny temat w ostatnich czasach. Ten temat jak i następne teksty dotyczące zrozumiałości tekstów prawnych i prawniczych stają się głównymi tematami na różnych konferencjach krajowych. Ilario Cola (*La traduzione del materiale informativo ZUS*) opisuje badania nad językiem polskim i poszukuje ekwiwalentów funkcjonalnych w języku włoskim. Publikacja ta może być przyczynkiem do dalszych badań dotyczących przekładu polsko-włoskiego i włosko-polskiego. Jest to bardzo ciekawa i przydatna praca, ponieważ znajduje się w niej słownik polsko-włoski wyrazów dotyczących ubezpieczeń społecznych, który został utworzony w oparciu o teksty informacyjne ZUS. Autorka dokonuje również próby ustalenia ekwiwalentów w języku włoskim dla terminów, które w języku polskim używane są w formie skrótów, np. Dz. U., GUS, etc. Ostatnim tekstem w tej części jest *Standaryzacja a tematykacja w Regulaminie Rady Rodziców* Violetty Jaros, która ukazuje skonwencjonalizowaną budowę regulaminów na wszystkich poziomach edukacji szkolnej.

Ostatnia część zajmuje się tematyką *języka w gospodarce, mediach i polityce*. W rzeczonym bloku znalazło się osiem artykułów.

Pierwszym artykułem jest *Fortunność nazw firm i towarów* napisanym przez redaktora omawianej publikacji – Kazimierza Michalewskiego. Autor wskazuje na obce nazwy firm i produktów w języku polskim. Zaleca, aby taka nazwa dobrze informowała o działalności firmy, brzmiała dobrze i nie była zmieniana, jeśli jest znana i rozpoznawalna. Agnieszka Mielżyńska i jej tekst „*Gazeta prawna*” - *tematy, gatunki, style* pokazuje charakterystykę *Gazety prawnej* jako jedynej, która jest dziennikiem o bardzo specjalizacyjnej naturze. Autorka określa jakie dziedziny prawa i ekonomii znajdują się

w tym dzienniku, pokazuje jego strukturę, mówi o jego zawartości i przede wszystkim o przydatności tego typu prasy. Celem artykułu Agnieszki Rosińskiej-Mamej (*Grzeczność, niegrzeczność czy inna grzeczność w korespondencji handlowo-reklamowej? Językowe zachowania nadawców a polski model grzeczności*) jest określenie czy język, którego używa się w handlu czy reklamach jest przyjazny odbiorcy i czy komunikaty w nich przedstawiane są grzeczne i szanują odbiorcę. Często model pisania korespondencji handlowej jest przenoszony z innej kultury, która nie wymaga zwrotów grzecznościowych. Jest to podejście błędne i w związku z tym coraz bardziej odchodzi się od tego mając na uwadze szacunek do potencjalnego klienta. Krzysztof Wróblewski w swoim artykule *Oficerowie i trenerzy audytują dealing room – o dylematach tłumacza i weryfikatora tłumaczeń ekonomicznych* mówi o wybranych cechach języka ekonomii, omawia wybrane terminy, które w sposób jasny i klarowny podzielone są na odpowiednie cechy językowe. Praca wskazuje na problemy tłumaczeniowe z zakresu polsko-angielskiej terminologii ekonomicznej. Beata Mikołajewska *Obecność języka angielskiego w języku biznesowym w Polsce na przykładzie języka traderów i inwestorów giełdowych – analiza terminologii* mówi o wszechobecnym języku angielskim w firmach. Mówi o idiolektie, jakim posługują się inwestorzy i traderzy. Język angielski zagroził tam na dobre i wskazuje na wysoką kompetencję komunikacyjną użytkowników i przedstawicieli pracujących na giełdzie. Agnieszka Wierzbicka *Regulamin internetowego forum dyskusyjnego – próba charakterystyki gatunku* zajmuje się również analizą regulaminów, lecz tylko internetowych. Autorka wskazuje na dyrektywny charakter oraz wyraźną, nierównorzędną relację nadawcy i odbiorcy takiego regulaminu. Regulamin internetowy nie ma charakteru administracyjnego, ale pojawia się w nim wiele cech wspólnych z tradycyjnym regulaminem, takich jak np. użycie czasowników modalnych. W części drugiej również możemy znaleźć artykuł dotyczący regulaminu, opisywany artykuł powinien znaleźć się jeden po drugim, gdyż mówią o podobnym gatunku tekstów, tj. regulaminie. Dorota Połowniak-Wawrzonek i jej artykuł *Wpływ wypowiedzi polityków na współczesną polską frazeologię* ładnie komponuje się z kolejnym, ostatnim już w tej części artykułem. Oprócz wybranych związków frazeologicznych i metafor autorka wybiera kolejne trzy, które okazują się w dalszej części artykułu wypowiedziami, których użył Lech Wałęsa. Natomiast Beata Burska-Ratajczyk (*Kreowanie własnego wizerunku w kontekście językowej prezentacji przeciwnika politycznego (na przykładzie wypowiedzi Lecha Wałęsy)*) poświęca swoją pracę wypowiedziom Lecha Wałęsy. Autorka wskazała perswazyjną funkcję i mechanizmy retoryczne wypowiedzi Lecha Wałęsy.

Na koniec należy zauważyć, że książka pod redakcją Kazimierza Michalewskiego została solidnie przygotowana od strony edycyjnej. Zdarzają się nieliczne literówki, które nie zaburzają percepcji tekstu. Jako, że książka jest zbiorem tekstów różnych autorów pojawia się niejednolite wypunktowanie i numerowanie w tekstach. Publikacja pod tym względem byłaby bardziej spójna.

Konkludując: publikacja pod redakcją Kazimierza Michalewskiego zawiera wiele artykułów dotyczących języka prawa i wielu jego gałęzi. Są one w sposób logiczny i spójny podzielone na trzy części. Jest to kompendium wiedzy dotyczące różnych aspektów z dziedziny szeroko pojętego prawa. W związku z tym powinna stać się obowiązkową lekturą nie tylko teoretyków, ale i praktyków w zakresie sztuki przekładu,

a przede wszystkim tłumaczy specjalistycznych, dla których terminologia, która pojawia się w tych artykułach jest cenną bazą terminologiczną w języku polskim, ale i angielskim, słowackim czy włoskim. Skorzystają na niej również językoznawcy czy adepci zawodu tłumacza czy prawnika. Publikacja należy do dziedziny prawa i przekładu. Książka napisana została przez prawników, gdzie większość z nich językoznawcami nie jest. Przedstawiony został obraz języka widziany oczami prawników, z ich perspektywy. Tego typu objaśnienia są bardziej obrazowe, a w dalszej analizie mogą podlegać ściślejszej ocenie językoznawczej.